

Indhold

Forord.....	3
Summary	4
Begrebsafklaring	5
Indledning	6
Problemfelt.....	7
Illustration og argumentation for problemstillingens relevans	7
Problemformulering	10
Litteraturreview.....	11
USA.....	12
Storbritannien.....	14
Norden.....	15
Opsamling på litteraturreview	19
Det danske universitetslandskab og Biglan	20
Opsamling på problemfelt.....	24
Teoretiske perspektiver	25
Relativ Risikoaversion (RRA)	26
Social reproduktion gennem uddannelse	28
Opsamling på teori afsnit – hvad vil jeg bruge i analysen?	31
Metode og data.....	32
Præsentation af datamateriale og forskningsdesign	32
Multinomial logistisk regression.....	33
Videnskabsteoretiske overvejelser og gyldighed.....	34
Operationalisering	38
Før analysen	46
Analyse.....	48
Analysestrategi og argumentation for valg af de præsenterede resultater	48
Regressionsanalyser	53
Del 1 – fagområde + institution	53
Analyse af resultater fra de udvalgte fagområder i en teoretisk optik.	53
HUM	53

TEK/NAT.....	59
BUSINESS.....	65
Delkonklusion – opsummering af første del af analysen	70
Del 2 fagorientering + institution.....	71
Analyse af resultater fra de udvalgte fagorienteringer i en teoretisk optik.	71
Den kreative humanistiske fagorientering og den klassiske humanistiske fagorientering	71
Den bløde samfundsvidenskabelige fagorientering og den hårde samfundsvidenskabelige fagorientering	76
Den bløde naturvidenskabelige fagorientering og den hårde naturvidenskabelige fagorientering	80
Delkonklusion – opsummering af anden del af analysen	84
Konklusion.....	85
Perspektivering.....	87
Litteraturliste.....	90

Forord

Dette speciale er afslutningen på min uddannelse som sociolog på Aalborg Universitet. Under uddannelsen har min sociologiske interesse bevæget sig i retning af brugen af kvantitative metoder, samt uddannelsesforskning med fokus på det længere videregående uddannelsessystem. Jeg har en faglig og personlig nysgerrighed i forhold til at forstå, hvorfor unge vælger at uddanne sig, som de gør, hvorfor jeg er glad for, og stolt over, at bringe ny viden til dette forskningsområde.

Jeg retter en tak til min vejleder Martin D. Munk for konstruktiv kritik og sparring under forløbet med at få færdiggjort specialet. Endvidere vil jeg gerne takke Kristine Skriver Larsen og Trond Beldo Klausen for deltagelse og kommentarer ved mit specialeseminar.

Jeg har under specialeskrivningsperioden arbejdet som studentermedhjælper i Uddannelsesministeriet. Der skal også lyde en tak til mine kollegaer her for konstruktive diskussioner om uddannelsesstatistik og uddannelsespolitik, samt for en generel interesse i forløbet af mit speciale.

Søren Bang-Kristjansen
København, november 2012.

Summary

Denmark strives towards equal opportunity in the field of education and offers free education with no tuition fee. This is also the case within the system of higher education which is the focus in this master thesis. Denmark has very generous government subsidies for students when they are enrolled in higher education. It is therefore the general idea that a young person can enter the education that he or she wishes if the GPA from the high school diploma allows it.

Studies show, that even though this is the fact, starting within a specific field of study or a specific education is still not equal to all and the inequality is linked to the students social origin, especially parents occupation and education. The specific institutions also play a role when students choose whether or not to apply. Researchers point to the fact that some older or prestigious institutions can seem off limits to applicants from homes that are non-academic.

This master thesis deals with access to higher education within the Danish universities. With register data from Danish Statistics I study a cohort born in 1984 and their educational activity in 2008. I investigate both the students' choice of field of study (fagområder) and institution in combination, and the students' choice of more specific field orientations (fagorientering) and institutions in combination.

Theoretically I draw on a wide range of international and Danish scientific papers and more in depth I focus on the theory on capital and relative risk aversion.

In my analysis I find supporting evidence that applicants to the Danish universities apply to different fields of study and field orientations in relation to their social origin.

I find that the older universities in the biggest cities are the most socially selective, especially regarding parents education. This applies more or less within all fields of study and subject orientation.

I also find that students with parents that are employed in positions that traditionally, and theoretically, hold the capital-bearers, have the best chances of studying at the university, especially within the liberal arts, but the difference in chance by parent occupation is not the same, neither within the liberal art, on all universities.

The difference in chance is not as profound within the more applied-orientated fields of study and field orientations where students which parents are an educated craftsman or are in sales also have good chances of studying.

The conclusions of my investigation show that there are differences in social selectiveness within the system of higher education in Denmark and it is very relevant to have an even closer look into these differences.

Begrebsafklaring

Jeg bruger begreberne **fagområde** og **fagorientering** meget igennem hele dette speciale og helt fra begyndelsen. Begreberne er operationelle begreber, som er fremkommet ud fra teoretiske overvejelser, og som knytter sig blandt andet til mine statistiske analyser og den måde data er organiseret på og analyseres på. Jeg vil senere gå dybere ind i hvordan, og på hvilken baggrund, begreberne er opstået og hvordan de operationelt bruges, men for nu vil jeg nøjes med at forklare hvad de betyder for, indtil da, at gøre specialet mere læsevenligt.

Ved et **fagområde** forstås fem forskellige områder af universitetet med fem forskellige genstandsfelter for forskning og undervisning. **Fagområderne** følger ikke den traditionelle fakultetsstruktur, forklaringen på dette følger i operationaliseringen, men tæller humaniora, naturvidenskab og teknisk videnskab, samfundsvidenskab, businessstudier og sundhedsvidenskab.

Ved **fagorientering** forstås der et mere differentieret blik på de fem overstående **fagområder** også i en teoretisk optik. Jeg benytter mig således af 14 **fagorienteringer** igennem specialet hvor de overstående **fagområder** så at sige er splittet op i mere specifikke og differentierede **fagorienteringer**. Et eksempel kan være klassiske humanistiske fag eller kreative humanistiske fag, som begge indgår i **fagområdet** humaniora, men i undersøgelsen er hver deres **fagorientering**.

Indledning

Specialet og problemfeltet indledes med en illustration og argumentation for problemstillingens relevans, som trækker linjerne op i forhold til genstandsfeltet og fremhæver vigtigheden af at forske på dette område, og hvordan netop min undersøgelse bibringer ny viden. Som den naturlige afslutning på denne diskussion følger problemformuleringen for specialet. Herefter bredes blikket ud i litteraturreviewet hvor der foretages en grundig sondering af tidligere forskning på området og specielt hvordan denne forskning kan være med til at bidrage til dette speciales undersøgelse.

Herpå følger en indføring i genstandsfeltet for undersøgelsen, det danske universitetslandskab, og der gives samtidig en karakteristik af det i en teoretisk optik, som senere også bruges i en operationel sammenhæng.

Efter problemfeltet følger indføringen i de teoretiske perspektiver, som bruges som et perspektiv på problemstillingen, og som er udvalgt på baggrund af den netop indsamlede viden i problemfeltet.

Efterfølgende i et metodisk afsnit redegøres der kort for det anvendte datamateriale, hvordan der rent metodisk analyseres på det og hvilke videnskabsteoretiske betragtninger, der er gjort omkring sikring af objektivitet og frembringelse af videnskabelig viden.

Dernæst følger operationaliseringen, som fremstår som et syntese af al den hidtil indsamlede viden blandt andet i form af litteraturreview og teori, og hvordan dette kommer til udtryk i den måde data kodes, organiseres og analyseres på. Som det sidste før analysen, i et afsnit med det passende navn *før analysen*, samles der kort op på hvordan jeg er nået fra den indledende diskussion, over litteraturreview og teori til slutteligt at have udformet to responsvariable, som er klar til statistiske analyser. Det hele opsummeret billedligt i figur 1.

I analysen følger diskussion af resultaterne i en teoretisk optik, hvor jeg vil trække både på litteraturreview og de teoretiske perspektiver. Analysen består af to dele med dertil hørende delkonkluderende og opsummerende afsnit, samt en samlet konklusion på specialet slutteligt.

Helt til slut findes perspektivering, som samler op på erfaringer og resultater fra specialet, og diskuterer hvordan den nye viden kan finde anvendelse, eventuelt uddannelsespolitisk.

Problemfelt

Illustration og argumentation for problemstillingens relevans

Den vestlige verden, heriblandt os danskere, lever i et samfund, hvor vigtigheden af uddannelse har været stigende de seneste mange år, hvilket afføder vigtige forskningstemaer, såsom hvem tager hvilke uddannelser? Man har, i efterhånden nogle årtier, talt om hvordan uddannelse, selv ved højere læreanstalter, er blevet tilgængelig for masserne, men ikke så meget om på hvilke præmisser, de er blevet tilgængelige for masserne.

Det danske uddannelsessystem er en determinerende faktor i formidlingen af sociale positioner i samfundet (Thomsen 2008). Historisk set, og til stadighed, ses det danske uddannelsessystem som en institution, som har fokus på lighed (Thomsen et al. 2012). Retorisk sat på spidsen skal man kunne komme fra ”ingenting”, og stadig gennem fri og lige uddannelse være i stand til at skabe sig den plads i samfundet, som man ønsker. Her er der tale om det, man betegner opadgående vertikal social mobilitet. Det er en central tanke i den danske velfærdsstat, dog med skiftende fokus gennem de sidste cirka tres år afhængigt af den siddende regering.

Den vertikale sociale mobilitet har været et forskningstema for sociologer både i Danmark og i udlandet gennem mange år, og det er på nuværende tidspunkt veldokumenteret, at der er sket ændringer til det bedre i chanceulighederne i forhold til at få adgang til uddannelser, selv på universitetsniveau, for unge fra ikke-akademiske hjem. De samme studier viser dog også, at selvom chanceuligheden i forhold til uddannelse er blevet mindre udtalt, er den opadgående mobilitet dog stadig begrænset. (McIntosh og Munk 2007/2011; Munk og Mattsson 2008; Hällsten 2012).

Der er foretaget væsentlig mindre forskning om den sociale differentiering inden for universitetsområdet; altså om adgangen til specifikke fagområder, fagorienteringer, uddannelser eller institutioner set i lyset af ansøgerens sociale baggrund. Som Martin D. Munk og Jens Peter Thomsen fremfører i *‘Horizontal stratification in access to Danish university programs by institution and field of study’*, kan den ulige adgang til bestemte institutioner eller universitetsprogrammer være med til at reproducere uligheden i det danske samfund trods det, at vi mere end nogensinde har et højere optag på universiteterne, også af børn fra ikke-akademiske hjem. Som de fremfører, finder forskere indikationer på, at de relative ulighedsforskelle, trods en større andel højtuddannede, består, men nu bare på en anderledes skala (Munk & Thomsen 2012). Lige netop dette er et af argumenterne for at også denne sociale differentiering på de danske universiteter

er væsentlig at beskæftige sig med, ikke mindst i en uddannelsespolitisk kontekst. Dette kræver en uddybning.

Hvis det, som forskningen indikerer, virkelig forholder sig sådan, at børn fra uddannelsesprivilegerede hjem vælger nogle bestemte universitetsuddannelser og at børn med forældre som indtager bestemte samfundsmæssige positioner også vælger bestemte universitetsuddannelser - og at begge dele kan føre til, at disse børn senere i livet kommer til at indtage de mest indflydelsesrige positioner i vores samfund, mens børnene fra ikke-akademiske hjem, trods det, at de læser på universitetet, læser fag som ikke i samme udstrækning giver dem mulighed for at opnå disse indflydelsesrige positioner, så er vi i virkeligheden ikke nået så langt, som det kunne se ud til, i forhold til at sikre lighed igennem uddannelse, hvilket, som sagt, har været et mål for politikerne gennem mange år og ligefrem var et mantra for Nyrup-regeringen. Når jeg skriver om privilegerede samfundspositioner, tænker jeg for eksempel på positioner hvor man har indflydelse på policy, lovgivning eller er med til at sætte den kulturelle dagsorden. Jeg tænker på højere funktionærer, højerestående embedsmænd, politikere, højtstående jurister eller indflydelsesrige personer inden for den kulturelle sfære som eksempelvis anmeldere eller forfattere. En ny artikel i Dansk Sociologi '*Den bureaukratiske elite – karriereveje og topposter*' ser netop på, som titlen antyder, karriereveje for højtstående embedsmænd og heriblandt deres uddannelse. 122 ansatte, primært departementschefer, styrelsesdirektører og særlige rådgivere, i Centraladministrationen er repræsenteret i undersøgelsen. Opgørelserne i forhold til uddannelse og uddannelsessted viser, at der er en overrepræsentation af individer med uddannelserne statskundskab, jura, økonomi og journalistik hos de 122 topembedsmænd. Journalisterne er de særlige rådgivere. Det bemærkes også, at der generelt i Centraladministrationen bliver ansat flere og flere generalister. Udover dette viser opgørelserne også, at der hos de 122 ansatte er en iøjnefaldende overrepræsentation af dimittender fra Københavns Universitet og Aarhus Universitet. Dette gør sig også gældende generelt blandt medarbejderne, og ikke kun hos topembedsmændene (Krarup 2012). Det er lige netop uddannelser som dem, der er overrepræsenteret hos de 122 højtstående embedsmænd og generelt i ministerierne, som har vist sig, jævnfør førnævnte forskning på området, at være socialt selektive og svært tilgængelige for børn fra ikke-akademiske hjem.

I '*Exploring the heterogeneity of class in higher education: social and cultural differentiation in Danish university programmes*' finder Jens Peter Thomsen yderligere bevis for, at det danske universitetsområde er præget af en betydelig forskellig social selektion fra fagområde til fagområde og uddannelse til uddannelse. Thomsen argumenterer for, at megen af denne selektion kan tilskrives

meget forskellige sociale praksisser på de enkelte uddannelser eller specifikke fagområder, og at de studerende, som vælger disse meget forskellige uddannelser, også har et meget forskelligt syn på motivationen for at studere på universitetet, eller for at uddanne sig i det hele taget (Thomsen 2012). Et spørgsmål, man kan stille sig selv på baggrund af det ovenstående, er hvorvidt de sociale mønstre inden for de enkelte fagområder eller fagorienteringer også gør sig gældende på tværs af de danske uddannelsesinstitutioner? Er mønstrene i høj grad knyttet til en bestemt institution eller er mønstrene de samme for det samme fagområde eller fagorientering på Københavns Universitet, Syddansk Universitet eller et tredje universitet?

Dette speciale vil netop have fokus på, og bibringe ny viden om, om den sociale differentiering og ulige sociale distribution, som er observeret inden for specifikke fagområder eller fagorienteringer, går igen på alle de danske universiteter, eller om der er forskelle. I stedet for at se mere bredt på den sociale rekruttering til de danske universiteter undersøger jeg den specifikke sociale rekruttering. Og hvorfor er det så interessant? Det er interessant, hvis man kan finde indikationer på, at nogle institutioner er enten relativt bedre eller relativt dårligere end andre institutioner til at rekruttere bredt inden for de samme fagområder eller fagorienteringer. Er det tilfældet, at nogle institutioner gør det bedre end andre i forhold til målet om at opnå en bredt sammensat studentermasse og stille alle lige for uddannelse, så er det relevant at undersøge nærmere, hvad de, som gør det godt, kan lære fra sig, og hvad de, som gør det mindre godt, måske bør lave om. Endvidere vil der også, med rod i eksisterende teori, kunne kastes lys over hvilke selektionsmekanismer, der gør sig gældende for studerende med forskellige sociale baggrunde både i forhold til at søge optag på specifikke fagområder eller fagorienteringer, men også i forhold til at ansøge forskellige typer af universiteter. På baggrund af ovenstående følger her problemformuleringen for specialet.

Problemformulering

Påvirker studerendes sociale baggrund hvilke fagområder eller fagorienteringer de søger mod inden for de enkelte danske universiteter? Kan der identificeres forskelle i den sociale distribution af studerende inden for samme fagområder eller fagorientering men på forskellige institutioner?

Ovenstående problemformulering tager udgangspunkt i ønsket om at komme et spadestik dybere i forhold til at undersøge unges valg af fagområde eller fagorientering på universitetet, og hvilken institution de søger mod, og jeg ser mere specifikt på kombinationen af netop disse to valg. Det interessante er, hvorvidt specifikke fagområder eller fagorienteringer, for eksempel humaniora, har den samme sociale distribution af studerende fra forskelligt socialt ophav, på tværs af institutioner, eller om RUC for eksempel rekrutterer anderledes til humaniora end Aarhus Universitet. Dette vil være ny viden, og der er ikke før lavet en undersøgelse af samme karakter i Danmark. Som jeg beskriver ovenfor i illustrationen, kan denne ret detaljerede undersøgelse af universitetsstuderendes uddannelsesvalg være med til at bibringe brugbar viden, som kan være med til at sætte uddannelsesvalg på de længere videregående uddannelsesinstitutioner i et nyt hidtil uset perspektiv. Før jeg går videre med egen undersøgelse, og for at komme videre på den bedst mulige måde, vil jeg nu vende mig mod den forskning, som allerede eksisterer, og som kredser om samme problemstilling. Det vil blive udfoldet i litteraturreviewet.

Litteraturreview

Herunder vil jeg trække nyere forskning frem fra tre forskellige ”skoler” inden for sociologisk uddannelsesforskning, som knytter sig til fire forskellige lande. Først internationalt i form af eksempler på uddannelsesforskning fra USA (to studier) og Storbritannien (to studier), og til slut med eksempler fra Norden (tre danske studier og et svensk)..

Nogle af studierne er rent kvantitative, andre er primært kvalitative og andre kombinerer ligeligt. Det har været et mål i udvælgelsen at opnå en relativt lige fordeling, selvom min undersøgelse er udelukkende kvantitativ, for ikke at afgrænse mig fra viden og nuancer, som de forskellige studier med forskellige metodiske tilgange kan give.

Inden for de tre ”skoler” beskriver jeg hovedtrækkene i undersøgelseerne, og hvilke resultater jeg kan benytte mig af. Litteraturreviewet vil hjælpe med inspiration til min egen undersøgelse, og vil være med til at give et godt billede af, hvor mit speciale placerer sig i forskningsområdet såvel nationalt som internationalt.

Alle de studier som bliver præsenteret kræser om nogle af de samme problemstillinger, som jeg beskæftiger mig med. Jeg vil, i selve præsentationerne af studierne, afgrænse mit fokus til at være på ligheden mellem studier på tværs af ”skolerne”/landene, fremfor hvor de er forskellige, da deres ligheder har den største anvendelighed. For ikke at forbigå i stilhed hvor ”skolerne”/landene traditionelt er forskellige, vil jeg meget kort beskrive nogle af de centrale punkter, hvor forskningen fra de forskellige lande adskiller sig.

En af grundene til at jeg kalder uddannelsesforskningen fra de fire forskellige lande for tre forskellige skoler er ud fra en antagelse om, at uddannelsesforskning på tværs af nationer kan være relativt forskellig. Dette har noget at gøre med, at genstandsfeltet varierer i forskellige typer af samfund, som opererer med forskellige typer af velfærdsregimer. Jeg mener, at det styrker mit litteraturreview, at jeg finder forskning, som når frem til de samme konklusioner på tværs af lande. Det, at jeg kan finde, at nogle af de samme mønstre går igen på tværs af nationer med forskellige velfærdsmodeller, er med til at højne gyldigheden af det, jeg finder. Argumentet for at jeg behandler Danmark og Sverige som én skole i denne sammenhæng er, at disse to samfund ligner hinanden meget. Begge stater opererer med den universelle velfærdsmodel, og er blandt de mest generøse lande, når det for eksempel kommer til uddannelsesstøtte til studerende.

For USA gør det sig blandt andet gældende, at der her traditionelt i ret høj grad har været fokus på etnicitet og racespørgsmål i uddannelsesforskningen, hvilket ikke er underligt set i lyset af den

amerikanske historie. Endvidere er der også fokus på eliteuniversiteter i en del forskning, da det i USA er et tema, at jo flere penge forældrene har, jo mere prestigefyldt et universitet har de råd til at sende deres barn på. Økonomi er nemlig også et vigtigt tema i amerikansk forskning. Se for eksempel (Reardon 2011).

For Storbritanniens vedkommende er der en høj grad af fokus på forskelligheden af uddannelsesinstitutioner. Blandt andet forskellig social rekruttering til de gamle og nye universiteter, som briterne kalder det, er et betydeligt tema i uddannelsesforskningen.

Uddannelsesforskningen i Norden tager ofte udspring i det faktum, at staterne i nyere tid har haft det som et markant politisk tema at stille alle unge, uanset baggrund, lige for uddannelse. Der er lavet rigtig meget forskning om vertikal social mobilitet, og de senere år er der begyndt at komme mere forskning om horisontal mobilitet inden for enkelte uddannelsesstrin.

Et vigtigt og meget overordnet fællestræk for alle skolerne er, at der primært er fokus på lighed i adgangen til uddannelse i forhold til social baggrund, dog med nuancer, hvilket, som sagt, også primært er omdrejningspunktet for alle studierne, som præsenteres herunder.

USA

Lucas 2001: Samuel R. Lucas beskæftiger sig allerede omkring årtusindeskiftet med problemstillinger, som ligger tæt op ad den i nærværende speciale. I *'Effectively Maintained Inequality: Educational Transitions, Track Mobility, and Social Background Effects'*, et kvantitativt studie, fremhæver han, hvordan det vil være en fejlslutning at dvæle i tilfredshed ved de forbedringer, man i nyere tid har set i forhold til den absolutte ulighed i uddannelsessystemet. Lucas ser en forskel i det, han kalder den kvantitative ulighed og den kvalitative ulighed, som ikke skal forveksles med den måde, man metodisk set bruger ordene kvantitativt og kvalitativt på i en dansk kontekst. Han fremfører, at selvom man i USA har set forbedringer i den kvantitative ulighed, altså at der rekrutteres bredere til uddannelsessystemet fra alle sociale klasser, så er der tegn på en *Effectively Maintained Inequality*, hvor uligheden i uddannelsessystemet nu fremkommer på en anderledes skala, nemlig i form af horisontal stratifikation, eller horisontal mobilitet, som jeg også beskriver i illustrationen. I den kvalitative ulighed ligger kort og godt at der inden for en bestemt uddannelsestype, for eksempel universitetsuddannelser, rekrutteres forskelligt til fag på baggrund af de ansøgendes sociale oprindelse. Lucas beskriver den kvalitative ulighed som en mindre iøjnefaldende, skjult ulighed, men ikke desto mindre lige så interessant som den absolutte eller kvantitative ulighed. Lucas når frem til to hovedkonklusioner i sin undersøgelse, hvor den sidste er den mest interessante i forhold til denne undersøgelse; nemlig at effekten af social baggrund: ” (..)

determine the kind of education persons will receive within levels of education that are nearly universal". Lucas underbygger hermed, at man inden for et bestemt uddannelsestrin, for eksempel universitetsuddannelser, vil kunne observere en forskellig rekruttering til forskellige uddannelser på baggrund af ansøgerens sociale oprindelse. Det interessante for mig er i hvor stor udstrækning dette gør sig gældende i en dansk kontekst, og vigtigst, om det gør sig gældende inden for samme fagområde eller fagorientering på tværs af de danske uddannelsesinstitutioner.

Vigtigt er selvfølgelig også hvorfor den sociale oprindelse kan have disse implikationer, hvilket det næste amerikanske studie kan kaste mere lys over.

Mullen 2009: I *'Elite destinations: pathways to attending an Ivy League university'* interviewer Ann L. Mullen 50 studerende på Yale University med forskellig social baggrund. Mullen finder nogle interessante forskelle i de studerendes italesættelse af institutionsvalget, set i lyset af deres sociale baggrund, som underbygger hendes teoretiske betragtninger.

For de studerende, som kommer fra økonomisk og uddannelsesmæssigt privilegerede hjem, har der i princippet ikke fundet meget uddannelses- og institutionsvalg sted. Hos disse unge har der, siden de kan huske, ligget en forventning, som de unge efterhånden har indlejret som deres egen, om at de skulle på et Ivy League universitet. Forældrene har i høj grad noget at sige i forhold til deres uddannelsesvalg.

For de unge fra mindre privilegerede hjem, som er studerende på Yale, er der ikke samme selvfølgelighed over deres optag, selvom de har rigtig gode karakterer. Disse studerende har ofte søgt uden en forventning om, at de ville komme ind. Deres søgning har mere været en test af hvorvidt de overhovedet kunne komme ind. De udtrykker, at de har haft store bekymringer ved at skulle studere på Yale, fordi de ikke ville føle sig hjemme et sådant sted. Mullen beskriver, at der er en stor grad af tilfældighed over de studerende fra mindre privilegerede hjemms ansøgninger og fremfører, at flere af dem aldrig var blevet skrevet, hvis ikke en lærer eller nogle forældre havde "presset" og opmuntret den studerende med de gode karakterer fra det mindre privilegerede hjem til at ansøge.

Fra denne undersøgelse vil jeg støtte mig op ad Mullens hovedkonklusion. Nemlig at hendes resultater underbygger den bourdieuske tanke om, at handlinger (institutions- og uddannelsesvalg) medieres gennem habitus.

Resultater som ligger tæt op ad Lucas' og Mullens er også fundet i Storbritannien, og dem skal vi se nærmere på herunder.

Storbritannien

Boliver 2011: Vikki Boliver foretager i *'Expansion, differentiation, and the persistence of social class inequalities in British higher education'* en undersøgelse, som minder meget om Lucas'. Bolivers er bare udført i en britisk kontekst.

Til sine undersøgelser bruger Boliver data fra 'British Household Panel Survey', som er en årlig gentaget survey på et repræsentativt snit af den britiske befolkning, hvor hun har brugt data fra 1991 til og med 2002.

Boliver arbejder ligesom Lucas med kvantitativ og kvalitativ ulighed i optag til uddannelse. I sine undersøgelser finder hun, som hun skriver, at trods uddannelsesekspansionen i 60'erne skete der ikke ret meget med chanceulighederne for at tilgå en længere videregående uddannelse, hvis man ikke var fra en privilegeret baggrund. Der skete først forskydninger i den kvantitative ulighed midt i 90'erne. Boliver arbejder videre med begrebet *Effectively Maintained Inequality*, hvilket er et udtryk for den kvalitative ulighed. Her er der fokus på den interne differentiering inden for universiteterne. Ligesom Lucas finder Boliver, at der stort set intet er sket i forhold til den kvalitative ulighed. Det vil sige, at adgangen for arbejderbørn til prestigefyldte fag og de prestigefyldte gamle universiteter ikke har ændret sig over den periode, som Boliver har data for.

Reay og andre kommer herunder i tråd med Mullen med betragtninger om, hvordan det kan være, at det udfolder sig, som Lucas og Boliver viser.

Reay et al. 2001: Diane Reay og tre andre forskere står bag studiet *'Choices of Degree or Degrees of Choice? Class, 'Race' and Higher Education Choice Process'*. Dette studie, som både indeholder kvalitative og kvantitative elementer, beskæftiger sig både med etnicitet og social baggrund i forhold til uddannelsesvalg, hvoraf social baggrund selvfølgelig er mest interessant i denne forbindelse. Reay og medforfatterne starter, i lighed med Lucas, med at sætte spørgsmålstejn ved den generelle tilfredshed med den øgede deltagelse i uddannelse på tværs af social baggrund, fordi også de mener at kunne se indikationer på skæv distribution inden for selv de længere videregående uddannelser. To af de mest interessante konklusioner som Reay og medforfattere finder, er (1), at studerende fra ikke-uddannelsesvante hjem, og mere generelt, lavere bemidlede familier, føler sig distanceret fra de mere prestigefyldte engelske uddannelsesinstitutioner. Reay kalder det, inspireret af Bourdieus bog *'Homo Academicus': "Knowing one's academic place"*. De studerende, som Reay har interviewet, kan ikke se sig selv på de prestigefyldte universiteter og vil hellere være et sted, hvor der er bedre chance for, at de føler sig hjemme. De er blandt andet bange for ikke at føle samhør med de andre studerende. Disse institutioner er ikke *for dem*, men for *de andre*. (2)

Endvidere ser børnene fra arbejderklassen også begrænsninger i forhold til at skulle flytte eller rejse for at studere. De er fokuserede på uddannelsesudbuddet i deres nærområde, som oftest er de mindre prestigefyldte uddannelsesinstitutioner. Fra dette studie tager jeg hovedsageligt Reays og Bourdieus tanker om studerendes refleksioner omkring akademisk tilhør med mig.

Efter et kig på USA og Storbritannien vil jeg nu se nærmere på nogle nordiske studier, som også kan bidrage til min undersøgelse.

Norden

Lidegran 2009: I *'Utbildningskapital. Om hur det alstras, fördelas och förmedlas (Educational Capital. Its Creation, Distribution, and Transmission)'* Ida Lidegrans har fokus på uddannelseskapital i sin undersøgelse. Uddannelseskapital kan bedst forklares som måden hvorpå kulturel kapital, i bourdieusk forstand, kommer til udtryk i evnen til at "gøre uddannelse". Lidegran bruger korrespondanceanalyse og interviews til at undersøge hvordan uddannelseskapital skabes, fordeles og formidles hos unge mennesker i Sverige. Hun trækker på registerdata fra 9. klasses afgangselever i 1988 og bruger oplysninger om videre uddannelsesvej og forældrenes sociale og økonomiske forhold.

Lidegran når frem til, at studerende fra privilegerede hjem var bedst i stand til at omsætte deres baggrundskapital til deres egen form for uddannelseskapital.

I interviews med studerende på svenske eliteinstitutioner når Lidegran frem til, at forældrene her har spillet en markant rolle i forhold til uddannelsesvalg. De studerende har tillagt sig en, for dem, naturlig tilgang til at ville investere i uddannelse og til at være selektiv i forhold til hvilket studie de vælger. Det vil altså sige, at de studerende, som er fra uddannelsesvante hjem, og som har frit valg på alle hylder i forhold til at vælge uddannelse, faktisk er dem, som vælger mest snævert. En af Lidegrans hovedkonklusioner er, at dette netop ikke bør betragtes som et paradoks, men at det er en ganske naturlig følge af det forhold, de har udviklet til uddannelse grundet deres baggrundskapital. Lidegrans beskrivelser ligger her meget tæt op ad Mullens ideer om hvordan uddannelsesvalg er medieret gennem habitus.

Dette studie er meget inspireret af Bourdieus arbejde og underbygger, at jeg også kan få gavn af at støtte mig op ad Bourdieus kapitalteori i mine analyser. Endvidere giver det interessant viden om, at omdannelsen af baggrundskapital i hjemmet til egen uddannelseskapital kan betragtes som en proces, og at en studerendes evne til at tilpasse sig et uddannelsesmiljø, og selv udvikle yderligere uddannelseskapital under studiet, kan være et tema, som man ikke må overse.

Munk & Thomsen 2012: I en ny kvantitativ registerundersøgelse, '*Horizontal stratification in access to Danish university programs by institution and field of study*', viser Jens Peter Thomsen og Martin D. Munk, at danske unge, afhængigt af deres sociale baggrund, rekrutteres til forskellige fagområder selv inden for de længere videregående uddannelser i Danmark, og at de også rekrutteres forskelligt til de danske universiteter afhængigt af universitetets faglige og nyttemæssige orientering. Undersøgelsen viser, at der i meget grove træk findes to overordnede grupper af universitetsstuderende, og at der kan identificeres et skel mellem disse i forhold til ansøgerens sociale baggrund. Der findes de unge fra ikke-akademiske hjem, som vælger en universitetsuddannelse, som understøtter deres overvejende anvendelsesorienterede/nytteorienterede forhold til uddannelse, hvor der er udsigt til et veldefineret job, og så findes der de unge fra akademikerhjem, som i relativt højere grad enten vælger mere klassiske og abstrakte studier, hvor der ikke nødvendigvis behøver at være et bestemt job i sigte, når man påbegynder sin uddannelse, men som traditionelt vil give redskaberne til at opnå indflydelsesrige positioner i samfundet, som for eksempel statskundskab eller samfundsøkonomi. Eller alternativt vælger de prestigefyldte klassiske professionsorienterede studier som for eksempel medicin eller jura.

Denne undersøgelse giver mig overordnet brugbar viden om to ting: At et universitets institutionelle setup ser ud til at have indflydelse på i hvor høj grad børn af ikke-akademiske forældre søger at uddanne sig her. Endvidere har specifikke fagområder enten relative over- eller underrepræsentationer af børn fra ikke-akademiske hjem. Det sidste kan det næste danske studie være med til at kaste yderligere lys over.

Thomsen 2012: Som opfølgning på sin ph.d.-afhandling foretager Jens Peter Thomsen i, '*Exploring the heterogeneity of class in higher education: social and cultural differentiation in Danish university programmes*', en kombineret kvantitativ og kvalitativ analyse af danske studerendes valg af universitetsuddannelse set i lyset af deres sociale baggrund, samtidig med at han undersøger hvorvidt kulturen på specifikke uddannelser kan se ud til at have en effekt på den sociale distribution af studerende.

Thomsen finder statistisk belæg for, at de ældre traditionelle universiteter i storbyerne, og universitetsuddannelser som traditionelt sigter mod at forberede den studerende på beskæftigelse inden for den offentlige eller kulturelle sfære, er mest selektive i forhold til social oprindelse.

Selektionen er mindre på de yngre universiteter, undtagen RUC, og for business-relaterede studier, som retter sig mod det private erhvervsliv.

Thomsen har også kvalitativt analyseret flere studier med interview og observation. Her finder han blandt andet, at studerende på International Business Communications på CBS i stor udstrækning ser deres uddannelse som middel til et mål, hvor målet er det efterfølgende job og arbejdsliv. Dette studie er det, af de studier, som Thomsen kvalitativt har analyseret, med den største tilslutning af studerende fra ikke-akademiske hjem. Thomsen beskriver de studerendes forhold til uddannelse som instrumentalt eller hvad jeg før har kaldt nytteorienteret. Man ser altså studiet som midlet til at nå et mål, og målet er et job.

Litteraturvidenskab og Statskundskab på KU er to af de socialt mest selektive studier i Danmark og her er studiekulturen og formålet med uddannelse meget anderledes. Her vægter de studerende også faglige aktiviteter uden for universitet højt. De indgår ofte i hvad jeg vælger at kalde for CV-optimiserende aktiviteter. Selve studiet og at mestre faget vægtes højt.

Det, jeg kan tage med videre fra denne undersøgelse, er først og fremmest yderligere bevis for, at den sociale distribution af studerende er forskellig på specifikke universitetsuddannelser, og at studerende også rekrutteres forskelligt til de danske universiteter. Endvidere viser Thomsens kvalitative resultater, at det kan have noget at gøre med kulturen inden for den enkelte akademiske disciplin. Netop kultur, og herigennem etablering af tilhør, er også et tema i næste studie.

Hutters 2004: I sin ph.d.-afhandling *'Mellem lyst og nødvendighed'* beskæftiger Camilla Hutters sig primært kvalitativt med unges valg af uddannelse. Hutters behandler valget af uddannelse som en proces og følger 10 informanter fra deres tredje år på gymnasiet og tre år frem. Gennem en række narrative interviews får Hutters de studerendes refleksioner om valg eller fravalg af videregående uddannelse. Hun finder, at de studerende i slutningen af undersøgelsesforløbet alle er påbegyndt en uddannelse, eller overvejer at påbegynde en uddannelse, som relaterer sig til deres forældres uddannelse. Det er i sig selv interessant i forhold til dette speciales problemstilling. For Hutters var det ikke muligt at finde en entydig empirisk forklaring i det indsamlede materiale på hvorfor det forholder sig sådan. Derfor var det nødvendigt at udvikle en teoretisk analytisk optik, som kunne være med til at forklare undersøgelsens fund, eller at gøre et refleksivt brud, som hun med Bourdieus ord kalder det. Her gør Hutters brug af Pierre Bourdieu og Bronwyn Davies teorier om social positionering.

Hutters kommer frem til flere interessante konklusioner i sit analytiske arbejde. Hun nævner blandt andet tre andre vigtige faktorer i forhold til unges refleksioner om valg og positionering i uddannelsessystemet; oplevelsen af tidspres, afklaring af fremtidige positioneringsmuligheder og etablering af tilhør, som også Reay har fokus på. Selvom Hutters genstandsfelt ikke udelukkende er højere videregående uddannelse, som tilfældet er med dette speciale, vil jeg tage nogle af hendes pointer med mig. Ideen om, at en studerende ”skal kunne se sig selv”, såvel fagligt som socialt, i de uddannelsesmæssige sammenhænge, de som studerende af et bestemt fag eller på en bestemt uddannelsesinstitution, vil indgå i, vil jeg videreføre og arbejde videre med teoretisk. Vi kan videre frem kalde det etablering af akademisk tilhør, som også var det Reay kaldte det med min oversættelse.

Opsamling på litteraturreview

Forskere på tværs af fire lande når frem til mange af de samme konklusioner. Først og fremmest slår flere af dem overordnet fast, at der er sket forbedringer i forhold til den vertikale mobilitet i uddannelsessystemet, men at der stadig ikke er lighed for uddannelse, hvilket underbygger, at der er behov for produktion af ny viden på området.

Endvidere finder forskere i alle fire lande, at der eksisterer en endda relativt markant social selektion på universitetsområdet, og at nogle uddannelser og prestigefyldte institutioner kan virke som lukket land for studerende fra ikke-uddannelsesvante hjem. Endvidere peger resultater på, at nytteorienterede eller anvendelsesorienterede studier kan virke tiltrækkende, eller mindre afskrækkende, på studerende fra ikke-akademiske hjem, samt at uddannelsessøgere fra privilegerede hjem faktisk er dem, som søger mest snævert, selvom de om nogen burde have frit valg på alle uddannelseshylder.

Som forklarende parametre på den skæve rekruttering til universiteterne peger forskere, primært med Bourdieu i ryggen, blandt andet på, at studerende fra ikke-akademiske hjem ikke føler sig hjemme på prestigefyldte institutioner eller med at studere abstrakte eller prestigefyldte fag. De føler altså ikke akademisk tilhør på disse studier og institutioner, og kan ikke se sig selv indgå i en social sammenhæng her. Det fremhæves, at det kan være et spørgsmål om en fremmed og svært tilgængelig kultur på visse studier.

Der er altså to overordnede perspektiver i spil, når det handler om horisontal stratifikation, eller social selektion på universitetet. Et institutionsperspektiv, som handler om, at ikke alle institutioner kan virke lige tilgængelige for alle potentielle ansøgere, og et perspektiv, som omhandler vigtigheden af et fags indhold og form i forhold til at studerende fra ikke-akademiske hjem vælger at studere her. Nedenfor i næste afsnit tager jeg fat på begge disse temaer i en dansk kontekst, som et første skridt for at få gjort min problemstilling undersøgbar, og for at give et indblik i genstandsfeltet for min undersøgelse.

Det danske universitetslandskab og Biglan

Senere i afsnittet præsenteres de danske universiteter, og der gives et meget kort indblik i deres historie. Præsentationen er skrevet med udgangspunkt i materiale fra Uddannelsesministeriets hjemmeside (FIVU 2012). Endvidere vil der være en indføring i hvor stor en andel af det samlede udbud af fag på de enkelte institutioner, som kan siges at være anvendelsesorienterede eller nytteorienterede. Dette opgøres i procent under præsentationen af det enkelte universitet. Her låner jeg fra Munk og Thomsen (2012), som er beskrevet i litteraturreviewet, og deres brug af Biglans distinktion mellem rene akademiske fag og anvendelsesorienterede fag i den tidligere præsenterede artikel i litteraturreviewet. (Biglan 1973; Munk & Thomsen 2012). Distinktionen er vigtig, da det gennem litteraturreviewet har vist sig, at flere undersøgelser giver indikationer på, at den ulige sociale distribution, som forekommer på universitetsuddannelserne, er en effekt af, at studerende fra ikke-akademiske hjem foretrækker anvendelsesorienterede fag. Biglan finder også andre interessante distinktioner, så før jeg går til de danske universiteter, vil jeg først kort beskrive Biglans undersøgelse og hans resultater.

Anthony Biglan udførte først i 70'erne et stykke forskningsarbejde for at kortlægge hvordan forskellige fagretninger og traditioner inden for universitetsverdenen står i opposition til hinanden. Hvor er der modsætninger mellem fag, og hvor er der sammenhænge? Biglans undersøgelse er af ældre dato, men Tony Becher fremhæver i *'Academic Tribes and Territories'*, at David Kolb otte år senere når frem til samme resultater som Biglan¹, endda med andre metoder (Becher 1989; Kolb 1981).

Biglan fremhæver, at et ofte overset faktum ved universiteternes forskellige afdelinger, er, at deres organisation, undervisning og forskning i høj grad er styret af de enkelte afdelingers genstandsfelt. Dette er interessant i forhold til dette speciale, som netop vil undersøge hvorvidt særpræg hos enkelte fagområder eller en fagorientering kan være med til at afholde bestemte grupper fra at søge mod disse områder, og her tænkes naturligvis på unge fra ikke-akademiske hjem.

Biglan fik universitetsansatte på to institutioner i USA til at komme med bedømmelser af hvordan de ser sammenhænge og modsætninger mellem fagretninger. Ud fra de indsamlede data konstruerede Biglan et multidimensionalt rum af distinktioner, og kom frem til, at der er tre faktorer, som gør sig gældende når de universitetsansatte skal placere fagretninger eller fag i forhold til hinanden. Den første dimension, og den dimension som bidrager mest til Biglans

¹ En søgning på diverse databaser for videnskabelige artikler viser at Biglans undersøgelse fra 1973 stadig citeres flittigt.

kortlægning, kalder Biglan for ‘hard-soft’. Det er den dimension, som skelner mellem hvorvidt et fag er udtryk for en ‘hård’ eller ‘blød’ videnskab. Her står for eksempel landbrugsvidenskab og ingeniørvidenskab i opposition til humaniora og social videnskab. Den distinktion, som følger næstmest til kortlægningen, er den, som Biglan kalder ‘pure-applied’, som er den, jeg allerede nævner ovenfor – rene akademiske discipliner overfor anvendelsesorienterede. Den sidste distinktion, som Biglan nævner er ‘life-nonlife’. Her er distinktionen hvorvidt genstandsfeltet beskæftiger sig med, underviser eller forsker i, døde eller levende objekter, så at sige. Her er biologi, psykologi eller sociologi for eksempel i opposition til ingeniørvidenskab eller økonomi (Biglan 1973). Både Becher og Kolb er enige om at droppe den tredje dimension, som Biglan heller ikke selv er sikker på gyldigheden af (Biglan 1973; Becher 1989). Jeg går derfor også kun selv videre med de to første dimensioner. Der findes selvfølgelig kombinationer af disse idealtyper, som det vil fremgå herunder i tabel 1, hvor de to første distinktioner er sat i forhold til hinanden og med eksempler på fag.

Biglan knytter sig nært til de to begreber fagområde og fagorientering, da jeg, som jeg nævner indledningsvis i begrebsafklaringen, bruger distinktionen ren videnskab overfor anvendelsesorienteret videnskab til forståelsen af begrebet fagområde og til udformningen af første responsvariabel. Både distinktionen ren videnskab overfor anvendelsesorienteret videnskab og hård videnskab overfor blød videnskab bruges i forståelsen af begrebet fagorienteringer og til konstruktionen af anden responsvariabel. Jeg vender mere detaljeret tilbage til dette under operationaliseringen og afsnittet *Før analysen*, som kommer i forlængelse af operationaliseringen.

Tabel 1 – Biglanske distinktioner

	Hard	Soft
Pure	Økonomi	Psykologi
	Fysiologi	Sociologi
	Matematik	Statskundskab
	Fysik	Litteraturvidenskab
Applied	Landbrugsvidenskab	HR Management
	Medicin	Revision
	Farmaci	Marketing
	Tandlægevidenskab	Journalist
	Civilingeniør	Arkitektur

Danmark har i dag otte universiteter; Danmarks Tekniske Universitet (DTU), Copenhagen Business School (CBS), IT-Universitetet (ITU), Københavns Universitet (KU), Roskilde Universitet (RUC), Syddansk Universitet (SDU), Aalborg Universitet (AAU) og Aarhus Universitet (AU). Inden for disse institutioner findes også underafdelinger eller fakulteter, som er relevante at beskæftige sig med separat i en analytisk sammenhæng, som det vil fremgå herunder i afsnittet. ITU indgår ikke i analyserne i dette speciale grundet for få observationer, hvorfor denne er fravalgt. Endvidere vil en sammensat kategori indgå i analyserne, hvor de små kreative uddannelsesinstitutioner som arkitektthøjskolerne og musikkonservatorierne er repræsenteret (KUN/MUS). Denne kategori består udelukkende af anvendelsesorienterede fag.

DTU er en selvejende monofakultær institution med 4.360 fuldtidsstuderende (årsværk) i 2012, som har fokus på uddannelse og forskning inden for naturvidenskab og teknisk videnskab. DTU blev grundlagt i 1829 under navnet Den Polytekniske Lærestanstalt af H.C. Ørsted og har gennem historien været igennem en del fusioner. I dag har DTU stort set samlet deres aktiviteter i Lyngby i Storkøbenhavn. DTU udbyder udelukkende anvendelsesorienterede fag.

CBS som tidligere kaldtes Handelshøjskolen i København har 9.301 fuldtidsstuderende (årsværk) indskrevet i 2012. Universitetet har Danmarks største udbud af ledelses- og businessorienterede studier. Udbuddet af fag kan også karakteriseres som udelukkende anvendelsesorienterede. CBS er placeret centralt i København på Frederiksberg.

KU er Danmarks ældste universitet og har sine rødder helt tilbage til 1479. Universitetet er også Danmarks største med 21.170 fuldtidsstuderende (årsværk) i 2012. Under en sammenlægning i 2007 blev Det Farmaceutiske Universitet (DFU) og Den Kongelige Veterinær- og Landbohøjskole (KVL) lagt ind under KU som selvstændige fakulteter. Disse fakulteter optræder dog, grundet datas indsamlingstidspunkt og deres særligt anvendelsesorienterede status, separat i specialets analyser. Disse to tidligere institutioner kan også benævnes som udelukkende anvendelsesorienterede. Resten af ”det gamle” KU har et udbud af 15 procent anvendelsesorienterede studier.

RUC er et relativt ungt universitet og har i 2012 tilknyttet 4.790 fuldtidsstuderende (årsværk). Universitetet blev indviet i 1972 og har til huse i Roskilde. Universitetet udsprang af en idé om en anderledes tilgang til undervisning og videnskab ved institutionens start i 70’erne og således en

distancering til de ”gamle” universitetsinstitutioner i Danmark. RUC uddanner kun studerende i ren videnskab og kan derfor ikke siges at have nogle anvendelsesorienterede studier.

SDU havde sin begyndelse i 1966. Universitet har i dag 8.593 fuldtidsstuderende (årsværk), som primært studerer ved hovedinstitutionen i Odense, men SDU har også aktiviteter i flere byer i det sydjyske og få steder på sjælland. 52 procent af SDUs studerende kan siges at læse et anvendelsesorienteret fag.

AAU blev indviet i 1974 og har i dag 8.707 fuldtidsstuderende (årsværk). Aktiviteten er primært i Aalborg, men AAU har også en større campus i København og også andre aktiviteter i blandt andet Esbjerg. AAU udsprang ligesom RUC til dels af ideen om en ny og anderledes tilgang til undervisning. 51 procent af studiepladserne i Aalborg kan siges at være anvendelsesorienterede. Disse udgøres primært af de mange civilingeniører, som uddannes på AAU.

AU er Danmarks næststørste universitet. Universitetet er stadig ungt sammenlignet med KU og startede først op i 1928. I dag studerer 18.443 fuldtidsstuderende (årsværk) på AU. Det gamle Aarhus Business School (ASB), som før har været en selvstændig institution, indgår nu som en del af fakultetsstrukturen på AU, men fremgår i dette speciales analyser som selvstændig institution grundet de benyttede data og dets særligt anvendelsesorienterede status. ASB kan siges at være udelukkende anvendelsesorienteret mens ”det gamle” AU har 16 procent anvendelsesorienterede studerende.

Som opsamling på præsentationen af institutionerne skal jeg for en god ordens skyld lige præcisere hvilke 11 nuværende eller tidligere institutioner, som senere i mine undersøgelser regnes for en selvstændig institution. Det gør AAU, AU, KU, SDU, RUC, DTU, ASB, CBS, KUN/MUS (Den samlede kreative kategori), DFU (Det Farmaceutiske Universitet) og KVL (Den Kongelige Veterinær- og Landbohøjskole).

Opsamling på problemfelt

På de ovenstående sider har jeg formet en problemstilling og argumenteret for dens samfundsmæssige relevans. Jeg har bredt blikket ud og fået placeret problemstillingen i en dansk såvel som international forskningskontekst, hvilket har givet en vigtig og direkte anvendelig viden. Herefter har jeg set nærmere på det danske universitetslandskab, som er det genstandsfelt, hvor nogle af de mønstre, jeg gerne vil beskrive, udspiller sig. Jeg har også begyndende beskrevet de to begreber *fagområde* og *fagorientering*, som er vigtige gennemgående begreber i specialet og som knytter sig nært til Biglan, og som jeg vil vende tilbage til indføringen i senere.

Efter denne indføring i problemfeltet og undersøgelsens genstandsfelt er det nu nødvendigt, på de næste sider, at få bredt blikket ud teoretisk. Jeg vil gerne empirisk med mine statistiske analyser kunne vise, hvordan den sociale distribution af studerende ser ud på de danske universiteter i forhold til social oprindelse, men jeg vil også give nogle teoretiske perspektiver på min problemstilling, og give et billede af de unge studerendes valghorisonter, og vise hvordan valghorisonter kan være forskellige for studerende alt afhængigt af hvad deres sociale baggrund er. De teoretiske redskaber til dette skal vi se nærmere på herunder.

Teoretiske perspektiver

Det er vigtigt først og fremmest at få slået fast hvad teoriens position eller funktion er i forhold til denne undersøgelse. Specialet er ikke et teoritestende speciale. Teorien skal bruges som et perspektiv på problemstillingen og til at analysere og diskutere de resultater, jeg finder i mine statistiske analyser. Til sidst i det teoretiske afsnit vil der følge en opsamling hvor jeg vil klargøre hvordan og hvad fra de teoretiske perspektiver, som skal bruges videre i analysen.

De to teoretiske perspektiver som behandles herunder er (1) Relativ Risikoaversion som har sine rødder i økonomisk teori og er blevet videreudviklet sociologisk af Boudon og andre senere. (2) Den sociale reproduktions teori, repræsenteret ved Bourdieu, som omhandler social reproduktion gennem uddannelse og vigtigheden af forskellige kapitalformer.

Blandt andet på baggrund af litteraturreviewet er det blevet klart, at der analytisk og teoretisk findes forskellige bud på hvordan unge vælger deres universitetsuddannelse. Overordnet kan man sige, at der er forskellige bud på hvordan unges valghorisonter ser ud, afhængigt af deres sociale baggrund, i forhold til det at vælge en universitetsuddannelse. Med valghorisonter tænker jeg bredt på en længere række aspekter ved valget af en uddannelse, som jeg allerede til dels har været inde omkring i litteraturreviewet. Det kan være emner som etablering af akademisk tilhør, forældreinvolvering i uddannelsesvalg, økonomiske aspekter osv. Med teorien vil jeg altså give nogle bud på hvordan valghorisonterne divergerer i forhold til de unges sociale baggrund og hvordan dette, ifølge teorierne, kommer til udtryk i de unges uddannelsesvalg.

De to teoretiske perspektiver som herunder beskrives er i princippet enige om én grundpræmis. Uddannelsesvalg hos unge træffes *ikke* uafhængigt af deres sociale oprindelse. Teorierne skal da heller ikke direkte ses som stående i opposition til hinanden, selvom de på en del områder er uenige. Jeg vil ikke som en konklusion fremføre hvorvidt jeg kommer frem til, om den ene teori er mere gyldig end den anden.

De teoretiske perspektiver kommer med hver deres bud på hvorfor uddannelsesvalg ikke træffes uafhængigt af social oprindelse, nogle steder ligner de hinanden, andre steder gør de ikke.

Med valget af disse teoretiske perspektiver afgrænser jeg mig fra at se på teorier, som ikke tillægger social oprindelse særlig vigtighed i forhold til uddannelsesvalg, for eksempel *'The Liberal Theory of Industrialism'* som behandler uddannelsesvalg ud fra et strukturelt syn og argumenterer for, at

unge i meget høj grad vælger deres uddannelse ud fra et efterspørgselsgrundlag, og altså tilpasser deres uddannelsesvalg, så udbuddet af uddannelser passer til efterspørgslen (Leicht et. al 2005). Dette er et velovervejjet fravalg, blandt andet baseret på litteraturreviewet, hvor der foreligger solid dokumentation for, at det er relevant at lægge et perspektiv om social baggrund på valget af uddannelse, også i forhold til det højere videregående uddannelsessystem.

Relativ Risikoaversion (RRA)

RRA er i princippet ikke møntet på at forklare horisontal stratifikation inden for et enkelt uddannelsesstrin, som jo bekendt er omdrejningspunktet her. Teorien omhandler i højere grad den vertikale mobilitet, som i mange år har været tema for uddannelsesforskere, men jeg mener også at teoriens grundtanker kan bruges som forklaringsparameter i forhold til horisontal stratifikation på universitetsuddannelserne, og være med til at beskrive de unges valghorisont. Det skal bemærkes, at de perspektiver, som vil blive fremsat senere i afsnittet, er mine egne tolkninger og videreudvikling af RRA. Jeg mener dog, at jeg er tro mod teorien og ikke fremsætter overdrevne overfortolkninger. Jeg trækker ikke teorien ud af dens oprindelige kontekst eller udvikler egne nye begreber eller tankemåder på baggrund af teorien. Jeg benytter den blot inden for et mere differentieret hjørne af den kontekst, den er udviklet til at beskrive. Før jeg kan gå videre med dette, er det dog nødvendigt kort at brede teorien ud i sin oprindelige form, samt forklare hvordan den er blevet brugt og fortolket gennem tiden.

RRA er handlingsteorien som forklarer unges uddannelsesvalg ved at individet forsøger at opnå mest muligt udbytte ved den mindst mulige risiko. Teorien har sit ophav i den gængse økonomiske bytteteori, hvor der foretages en opvejning af pris overfor udbytte, og hvor det rationelle kalkulerende individ vil forsøge at opnå mest muligt udbytte for den mindst mulige pris, eller den mindst mulige risiko. RRA er til dels udviklet på baggrund af humankapitalteorien og behandler uddannelse som en kapitalform som alle andre. Uddannelse er et investeringsobjekt og mere uddannelse er per definition bedre end mindre (Boudon 1974; Breen & Goldthorpe 1997).

Raymond Boudon bemærker til teorien, at den ikke umiddelbart kan bidrage til at forklare hvorfor man bliver ved med at finde bevis på, at relativt flere unge fra akademiske hjem tager en længere videregående uddannelse end unge fra ikke-akademiske hjem. Hertil udvikler han en teoretisk optik, hvor han ser på primære og sekundære effekter i forhold til valg af uddannelse. De primære effekter er de effekter, som kommer til udtryk i sammenspillet mellem et individs oprindelsesklasse og deres akademiske formåen (Breen & Goldthorpe 1997), som ifølge Boudon stadig er det vigtigste i forhold til valg af uddannelse. Der er dog i nyere uddannelsesforskning ikke enighed om, at de

primære effekter til stadighed vejer tungest (Breen & Goldthorpe 1997). De sekundære effekter er midlertidig det, som her er mest interessant. Boudon finder frem til, at individer må vurdere udbyttet af uddannelse forskelligt i forhold til hvilken oprindelsesklasse de kommer fra, dette er hvad han beskriver som de sekundære effekter. Korrigeret for akademiske evner vælger unge fra akademiske hjem altså til stadighed i relativt højere grad en længere videregående uddannelse end unge fra ikke-akademiske hjem, og de gør dette i sammenspil med deres forældre i en risikokalkule i forhold til at kunne gennemføre studiet (Boudon 1974). Heri ligger Boudons forklaring på den, til stadighed, begrænsede opadgående vertikale sociale mobilitet.

Som nævnt ligger der, for mig, noget interessant i Boudons tanke om, at individer vurderer udbyttet af uddannelse forskelligt i kraft af deres sociale baggrund. Det er et faktum, at det er blevet mere almindeligt² at gennemføre en længere videregående uddannelse, hvorfor man måske ikke mere skal finde virkningen af de sekundære effekter i forhold til hvorvidt unge overhovedet begynder på en universitetsuddannelse, eller holder sig til et lavere uddannelsesniveau, men at de sekundære effekter mere kommer til udtryk i *hvilken* universitetsuddannelse de unge vælger. Man kan få den tanke, at den forskellige vurdering af udbyttet af uddannelse, som er grundtanken bag de sekundære effekter, så at sige har flyttet sig med på universitetsniveau i kraft af uddannelsesekspansionen (se evt. Collins 1979 om uddannelsesekspansionen). Altså at denne forskellige vurdering af uddannelse også gør sig gældende mere internt inden for enkelte grene af uddannelsessystemet. Teorien kan i den optik benyttes som bud på den observerede sociale selektion på universitetsniveau. Ideen er, at den sociale selektion, man oplever på universiteterne, er resultatet af den risikokalkule, eller anderledes vurdering af et uddannelsesudbud, en ansøger fra et ikke-akademisk hjem, og dennes familie, foretager i forhold til at være sikker på, at den fremtidige studerende skal kunne gennemføre sit studie, og derfor ikke vælger et for fremmed og abstrakt studie, da dette ville indebære en for stor risiko.

Og hvordan vil dette så komme til udtryk i de unges valg af universitetsuddannelse? Inddrager vi noget af den viden, som vi har hentet fra blandt andet litteraturreviewet, så er det blevet fremført, at der er indikationer på, at unge fra ikke-akademiske hjem vælger en universitetsuddannelse, som er rettet mod en bestemt profession, eller hvor man efter uddannelsen i hvert fald kan se et bestemt beskæftigelsesområde. Det kan for eksempel være ingeniørstudiet eller erhvervsøkonomi. Den studerende fra et ikke-akademisk hjem og deres forældre vil ikke vurdere et sådant studie lige så risikofyldt at påbegynde som for eksempel sociologi, litteraturvidenskab eller statskundskab, da de

² I forhold til regeringens 2020-plan skal 25 procent af en ungdomsårgang opnå en længere videregående uddannelse (Regeringen 2011).

førstnævnte erhvervsrettede studier i højere grad ses som middel til et mål, hvor målet er et veldefineret job eller beskæftigelsesområde efter endt uddannelse. De sidstnævnte studier er af mere diffus karakter, hvis man ikke kommer fra en uddannelsesvant familie, og det kan ved studiets påbegyndelse være svært at sætte en finger på hvilken form for beskæftigelse, det efterfølgende skal føre med sig.

Social reproduktion gennem uddannelse

Herunder udbredes Bourdieus perspektiver på reproduktion gennem uddannelse. I forhold til specialets genstandsfelt, som indbefatter de danske universiteter, er Bourdieus bog *'Homo Academicus'* særdeles brugbar. Derudover støtter jeg mig i dette afsnit også i høj grad op ad Bourdieus bog *'Reproduktionen'* i beskrivelserne og brugen af hans mere generelle begreber om uddannelse og reproduktion, som er særdeles brugbare i forhold til at kaste yderligere og anderledes lys over temaet valghorisonter. Bourdieu er nemlig i særlig grad optaget af forskelligheden af valghorisonter i forhold til social baggrund.

Uddannelsesvalg hænger sammen med den studerendes interesser, men disse er til dels formet af hjemmets baggrundskapital, hvorfor det også er enormt vigtigt hvad forældrenes beskæftigelse er. Unges valg af uddannelse er altså en subjektiv afstemning af forventninger i forhold til de objektive muligheder. Med et bourdieusk begreb betyder de ovenstående fire linjer, at et ungt menneskes valg af uddannelse formes af habitus. Et individs habitus er primært formet af inputs tidligt i livet, og disse inputs er varige, men dette betyder ikke, at et individs habitus ikke forandres gennem livet. De tidlige inputs vægter bare tungest (Järvinen et. al 2007). Herigennem bliver begrebet selvfølgelig meget interessant i et reproduktionsperspektiv på uddannelse.

Bourdieu vil hævde, at det er en vilkårlig kultur, som er determinerende for unges muligheder i uddannelsessystemet. Ikke bare på universitetet, men hele vejen igennem uddannelsessystemet. Det er de unge fra hjem med høj kulturel baggrundskapital som har det ”nemmest” i uddannelsessystemet. Ifølge Bourdieu er det også dem, uddannelsessystemet har indrettet sig efter. Ikke bevidst, men det tilgodeser disse individer, da det er kapitalbesidderne, som har været med til at indrette og udvikle systemet, samt formidle det gennem lærerne (Bourdieu & Passeron 2006).

I forbindelse med ovenstående om uddannelsessystemet er det relevant at beskrive Bourdieus feltbegreb, da universitet, som er genstandsfelt for dette speciale, netop kan betragtes som et felt i bourdieusk forstand. Bourdieu ser samfundet som værende bygget op af felter. ”*Et felt er en scene, hvor der løbende udspiller sig både en konflikt og en rivalisering. Parallellen er en slagmark, hvor*

de kæmpende strides for at få monopol på den kapital, der har valør på deres område – kulturel autoritet på det kunstneriske felt, videnskabelig autoritet på det akademiske felt, kirkelig autoritet på det religiøse felt etc. – og skaffe sig magt til at fastsætte den interne rangorden og ”vekselkursen” mellem forskellige former for autoritet i det overordnede magtfelt.” (Bourdieu og Wacquant 1996: 29). Herunder skal vi, som sagt, zoome mere ind på det akademiske felt som Bourdieu nævner i citatet ovenfor ved hjælp af Bourdieus værk *‘Homo Academicus’*.

I bogen analyseres det franske universitetslandskab og Bourdieu når flere forskellige interessante konklusioner. Den helt overordnede konklusion er, som Collins skriver, at: ”(...) *there is a homology between external social privilege and internal dominance in the academic world*” (Collins 1989). Bourdieu behandler ikke social selektion eller horisontal stratifikation i forhold til studenteroptag eksplicit i særlig høj grad i *‘Homo Academicus’*. Dette er noget, som skal læses ud af hans generelle perspektiver på universiteterne som kulturreproducerende institutioner præget af prestige og hierarki, som er determinerende for indlemning af nyt personale, og herigennem undervisning og generel kultur på studiet, som slutteligt formidles videre til de studerende. Mange af hans beskrivelser kredser om universiteternes konflikthistorik og specielt studenteroprøret i 1968, og hvordan universiteterne ændrede sig strukturmæssigt herefter. Det interessante er hvordan mange af disse historiske træk, traditioner og spændinger inden for universitetsverdenen netop er med til at forme også nutidens studentermasse og hvem som tilgår de enkelte fag eller fagområder, fordi feltet i udtalt grad reproducerer sig selv.

Datamæssigt beskæftiger Bourdieu sig hovedsageligt med de ansatte på de franske universiteter ud fra en survey, som blev lavet i 1968. Han starter også bogen med en lang argumentation for gyldigheden af hans studie, i og med han selv er en del af genstandsfeltet. Han laver også bibliometriske studier for at kortlægge publikationer, og hvem som publicerer med hvem. Meget interessant i forhold til dette speciale får han også adgang til en forelæseres noter om de studerende, han har undervist i løbet af en fireårig periode. Forelæseren har også indsamlet information om de studerendes sociale baggrund. Bourdieu påviser en sammenhæng mellem forelæserens indstilling til de studerende, beskrivelser af deres karaktertræk og akademiske indsigt, og de studerendes sociale baggrund. Deres karakterniveau ser ud til at vægte mindre tungt i forelæserens evaluering af de studerende. Det skal bemærkes, at de studerende med privilegeret baggrund modtog højere karakterer. De studerende fra mindre privilegerede hjem beskrives ofte i negative vendinger eller med reservationer, hvis der er noget positivt at sige om dem. De studerende fra privilegerede hjem beskrives overvejende i positive vendinger (Collins 1989).

En af de overordnede konklusioner i *'Homo Academicus'* er, at Bourdieu ser en sammenhæng mellem hvor akademisk prestigefyldt en disciplin de franske forskere beskæftiger sig inden for og hvilken social oprindelse forskeren har. Underliggende i Bourdieus betragtninger om dette ligger det interessant i forhold til min problemstilling. Nemlig at den oplevede sociale selektion på universiteterne blandt de studerende, bliver et spørgsmål om kultur, eller doxa, på de enkelte studier på universiteterne. Denne kultur reproduceres gennem forskning og undervisning, hvorfor forskerne og deres baggrund er interessant. Doxa, og afkodning heraf, på de prestigefyldte studier, som traditionelt giver adgang til samfundets top, fordrer en vis kulturel ballast fra hjemmet. Det er blandt andet netop herved selektionen i forhold til social baggrund sker, og netop derfor kan de teoretiske perspektiver ligeledes anvendes til at forklare hvorfor man stadig observerer en forskel i rekrutteringen til uddannelser selv på dette niveau. Stiller man det meget firkantet op vil Bourdieu netop pege på, at de uddannelser, hvor doxa er præget af høj kulturel kapital, kan virke som lukket land for studerende fra ikke-akademiske hjem, da de ikke har den fornødne kulturelle ballast med sig fra hjemmet til at kunne begå sig på disse fagområder. Dette falder godt i tråd med Jens Peter Thomsens tidligere præsenterede resultater. Hjem som derimod er præget af økonomisk kapital, eller ingen af de to kapitaler, vil fordrer, at den studerende har et mere anvendelsesorienteret/nytteorienteret forhold til valget af uddannelse (Thomsen 2008; 2012). Økonomisk kapital forstås direkte som kapital i form af penge eller materielle goder som fast ejendom, hus, bil osv.

Jeg bruger sideløbende med begrebet kulturel kapital også begrebet uddannelseskapital, som jeg har fundet inspiration til fra Lidegran. Uddannelseskapitalen er så at sige en del af den kulturelle kapital, og det kan beskrives som evnen til, eller viden om, at "gøre uddannelse".

Bourdieu's perspektiv er overvejende strukturelt, og han mener, at man kan observere en form for social klassekamp på universiteterne, hvor nogle grupper er udsat for en arbitrær magt. Eller som han med egne ord udtrykker det: *"Enhver pædagogisk handling er objektivt set en symbolsk voldelig handling, for så vidt som den med arbitrær magt gør en kulturel arbitraritet (vilkårlighed) gældende"* (Bourdieu og Passeron 2006: 25).

Agenterne vil dog ikke opleve det sådan i deres hverdag og i deres valg af uddannelse, da deres valg, som sagt, konstitueres af indlejrede mekanismer i deres habitus. Reproduktionen af ulighederne sker så at sige uden nogen løfter pegefingeren, fordi de studerende oplever det som eget subjektive valg. Dette giver selvfølgelig anledning til at stille sig selv spørgsmålet om det så ikke er ligegyldigt, hvis der ikke er andre end Bourdieu og en smal intellektuel skare, som er bevidst om,

og observerer, denne selektion? Bourdieus argument mod dette er, som jeg har været inde på indledningsvis, at de uddannelser, som er mindre tilgængelige for unge fra ikke-akademiske hjem, netop er de uddannelser, som med størst sandsynlighed leder mod indflydelsesrige poster i vores samfund, hvorfor ulighederne så at sige forplanter sig med videre ud i samfundet efter endt uddannelse.

Opsamling på teoriafsnit – hvad vil jeg bruge i analysen?

Opsummerende om valghorisonter kan det fremlægges, at RRA fortæller os noget om, at individer vurderer uddannelse forskelligt i relation til deres sociale baggrund. Dette gøres i samråd med den studerendes bagland. Generelt tillægges forældre stor indflydelse på uddannelsesvalg i RRA, og specielt forældres uddannelsesniveau. Igennem RRA styrkes tesen, som allerede viste sig i litteraturreviewet, om at studerende fra ikke-akademiske hjem skulle vælge nytteorienterede studier på universitetet. Hvis det i så fald også gør sig gældende i det empiriske materiale, må det siges at styrke RRA yderligere. Bourdieus perspektiver vil også styrkes, hvis det ovenstående træder frem, men i tillæg til dette vil man, med Bourdieu i hånden, muligvis kunne gå ind mere differentieret og kommentere på hvis børn der så vælger så hvad, og hvorfor, og ser det så ens ud på de enkelte institutioner? Endvidere bliver det også vigtigt både ud fra Bourdieu og litteraturreviewet at holde øje med hvorvidt det empirisk forholder sig sådan, at relativt flere fra privilegerede hjem vælger de uddannelser, som giver adgang til indflydelsesrige positioner. Jeg vil ikke kun trække på Bourdieu og RRA gennem analysen. Kommer der resultater frem, hvor det er væsentlig at knytte en kommentar fra en undersøgelse præsenteret i litteraturreviewet, vil jeg også gøre dette.

Specielt Bourdieus begreber om kulturel kapital, økonomisk kapital og uddannelseskapital vil blive brugt flittigt gennem analysen.

Herunder skal vi nu se på hvilke metoder, jeg vil undersøge min problemstilling med og hvordan jeg rent operationelt vil gøre min problemstilling undersøgbar.

Metode og data

Præsentation af datamateriale og forskningsdesign

Til undersøgelsen af problemstillingen bruges registerdata og databehandlingen er således foregået på en forskeropkobling til Danmarks statistik. Jeg har adgang til datamaterialet i forbindelse med min tilknytning til Center for Mobilitetsforskning (CMR) ved Aalborg Universitet.

De 54.734 observationer som udgør datasættet er alle individer født i Danmark i 1984 og registreringer af deres studieaktivitet på universiteterne i en alder af 24 år, hvor de fleste stadig er studieaktive (Munk & Thomsen 2012).

Det vil sige, at deres studieaktivitet er registreret i 2008, hvilket også gør, at nogle elever er registreret på institutioner, som ikke eksisterer i 2012, da de er fusioneret ind under en anden institution. Som jeg har beskrevet tidligere, er dette dog kun en fordel for problemstillingen i dette speciale.

Registerdata fra de danske personregistre er et unikt datamateriale til at lave en undersøgelse af problemstillingen i nærværende speciale, men også generelt inden for mange forskningsgrene. Når man arbejder kvantitativt med en hel årgang højner man sine muligheder for at få repræsentative resultater og opnå høj generaliserbarhed, hvilket unægteligt er en stor fordel. Da fordelene ved at benytte registerdata i sociologisk forskning er relativt tydelige, finder jeg det mere relevant at knytte et par kommentarer til hvad man, med en problemstilling som min, empirisk og analytisk, kan gå glip af, når man træffer dette valg.

Jeg vil ikke gå ind i en større diskussion af hvorvidt man burde benytte kvantitative eller kvalitative data til at belyse en problemstilling som den i dette speciale, da det kunne være et helt speciale i sig selv. Diskussionen ender da også oftest ud med, at man når frem til, at en kombination af metoder vil være ideel.

Det ligger lige for, at et kvalitativt element kunne bidrage til at nuancere undersøgelsen af min problemstilling. Som det fremgår af litteraturreviewet, RRA og Bourdieu er der en enighed om, at et uddannelsesvalg bør betragtes som noget subjektivt, hvad end der påvirker denne subjektive stillingtagen. Derfor ville det selvfølgelig være relevant at interviewe nogle unge, lad os kalde dem subjekter, som befinder sig i denne proces, eller eventuelt lige har afsluttet den, og få deres fortælling og italesættelse af hvad der har gjort sig gældende i forhold til deres valg af uddannelse. Dette kunne være med til at supplere og nuancere de repræsentative fund, man gør sig med de

statistiske redskaber. Det har desværre ikke været muligt inden for tidsrammer af specialet at bibringe et kvalitativt element, men jeg kan i analysen trække på de kvalitative studier, som jeg har med i mit litteraturreview, hvis jeg ønsker at nuancere nogle af mine statistiske fund.

I og med at jeg beskæftiger mig med en hel ungdomsårgang for undersøgelsen i dette speciale kunne man fristes til at kalde det et kohortestudie. Definitionen på et kohortestudie er, at man undersøger en gruppe med et eller flere fællestræk (de Vaus 2007). Fællestrækket i dette speciales undersøgelse er, at alle individerne er født i 1984. Kohortestudier fordrer dog også traditionelt, at man følger individernes udvikling over tid, som for eksempel Erik Jørgen Hansens Generationsundersøgelse, hvilket ikke er tilfældet i dette speciale. Når man arbejder med registerdata og specielt med de variable, som jeg benytter mig af, vil der dog alligevel snige sig en form for tidsperspektiv ind i undersøgelsen, da de forskellige registreringer på de enkelte individer, er foretaget på forskellige tidspunkter. Man kan i stedet kalde undersøgelsen i dette speciale for en tværsnitsundersøgelse på en fuld kohorte.

Multinomial logistisk regression

Herunder vil jeg meget kort redegøre for den type statistisk model, som benyttes til undersøgelsen. Jeg vil ikke gå ind i en statistisk udredning, men overordnet forklare hvilken model jeg benytter og hvilke outputs, jeg vil tolke på.

Jeg benytter mig af multinomial logistisk regression. Multinomial henviser til den afhængige variabels skalering.

$$\log \left[\frac{P(y = j)}{P(y = c)} \right] = \alpha_j + \beta_j x, \quad j = 1, \dots, c-1 \quad (1)$$

Ligningen ovenfor er ligningen for multinomial logistisk regression, som ligner den almindeligt kendte logistiske regressionsligning som er afbilledet herunder.

$$\text{logit} [P(y = 1)] = \log \left[\frac{P(y = 1)}{1 - P(y = 1)} \right] = \alpha + \beta x \quad (2)$$

I ligning nummer et kan man se, at der i sammenligning med ligning nummer to er indsat betingelser for, at de enkelte sandsynligheder (P) kan variere med (j), alt efter hvilken kategori i responsvariablen, der er tale om. Multinomial logistisk regression er så at sige flere enkelte regressioner som estimeres samtidig (Agresti og Finlay 2009).

Ud fra pseudo-R²-værdierne, rapporteret nederst i regressionsmodellerne, vil jeg være i stand til at udtale mig om hvor god en forklaringskraft den opstillede regressionsmodel har. Værdien ligger inden for intervallet 0 til 1. Værdien 0 betyder, at regressionsmodellen ikke har nogen forklaringskraft, mens værdien 1 betyder, at modellen forklarer den fulde variation over den afhængige variabel, hvilket vil sige, at alle observationer ligger på prædiktionslinjen.

Koefficienterne, som jeg tolker på i modellerne, er relative risiko ratios. Denne værdi fortæller mig, hvis værdien er over 1, om en gruppes "oversandsynlighed" frem for referencen som altid vil udgøre net 1, og er således et udtryk for forholdet mellem to sandsynligheder. Er værdien under 1 er det et udtryk for en "undersandsynlighed" for en gruppe i forhold til referencen (Agresti og Finlay 2009). Man kan tænke et eksempel hvor kvinder har tre gange større chance for at læse humaniora på SDU end mænd. I et sådant tilfælde ville variabelen, som måler køn, udgøre en relativ risiko ratio værdi på 3.

Derudover vil jeg også se på signifikansniveauet for estimerne, for at se hvor repræsentative de er. Signifikansniveauet fremgår med stjerner (*) efter estimerne. Tre stjerner (***) betyder at estimatet har et signifikansniveau på 99 procent, To stjerner (**) betyder at estimatet har et signifikansniveau på 95 procent og en (*) stjerne betyder et signifikansniveau på 90 procent.

Videnskabsteoretiske overvejelser og gyldighed

Genstandsfeltet for undersøgelsen er det længere videregående uddannelsessystem. Som studerende kender jeg systemet indefra og jeg er så at sige også selv en del af, og en bidrager til, systemet. Endvidere stammer jeg fra et ikke-akademisk hjem uden særlig uddannelseskapital, og jeg arbejder med det længere videregående uddannelsessystem, i en politisk kontekst, i kraft af mit studiejob i Uddannelsesministeriet. Gør det mig til den værste, den bedste eller lige så god som så mange andre til at undersøge min problemstilling på videnskabelig vis?

I '*Homo Academicus*' gør Bourdieu sig overvejelser om sin rolle som forsker, og markant personlighed på det akademiske felt i Frankrig, og hvad disse forhold har af betydning for hans

undersøgelser af det franske uddannelsessystem, og mere specifikt i *'Homo Academicus'* de franske forskere og det højere videregående uddannelsessystem.

Jeg står overfor nogle af samme udfordringer som Bourdieu i og med jeg, som sagt, også er en del af det genstandsfelt, jeg beskriver og analyserer.

Man står overfor en epistemologisk udfordring med at adskille den praktiske viden, man har om et genstandsfelt, med den faglige viden man har, og i undersøgelsesprocessen opbygger, om dette genstandsfelt (Bourdieu 1988). Bourdieu fremhæver endvidere, at den generelle attitude i forhold til sociologisk forskning ofte er, at forsøget på objektivt at beskrive eller analysere en fremmed svært tilgængelig gruppe ofte ses som noget ekstraordinært eller modigt, mens forsøget på at beskrive det nære ofte betvivles, og at der her stilles spørgsmål ved forskningsprocessen. Dette faktum betyder også ofte, at forskere gør meget ud af at nedtone betydningen af deres egen involvering i det studerede, i stedet for at fremhæve den uudtalte fordel, det kan være at have indgående kendskab til deres forskningsobjekt.

Det jeg som specialeskriver, som i særdeleshed er involveret i både undersøgelsens problemstilling og genstandsfelt, kan gøre for at sikre, at min undersøgelse ikke kommer til at bære præg af egne subjektive forestillinger, men bliver en videnskabelig objektiv fremstilling af et genstandsfelt, er i virkeligheden, at være tro mod de sociologiske og metodiske redskaber, jeg under min uddannelse har tilegnet mig, og bruge dem stringent og konsekvent.

Her vil jeg for eksempel fremhæve vigtigheden af mit indledende litteraturreview, som har været med til at give en bred videnskabelig baggrundsviden om det genstandsfelt, jeg studerer, og litteraturreviewet har, som jeg mange steder skriver, i høj grad været styrende for min undersøgelses videre forløb.

Derudover mener jeg også, at metoden og mit valg af data fordrer så objektiv og repræsentativ en fremstilling af virkeligheden som mulig, da de registre, jeg beskæftiger mig med, reelt er hvordan virkeligheden ser ud kvantificeret. Der kan selvfølgelig forekomme fejlkilder i form af fejlindberetninger.

Der hvor objektiviteten i forhold til data kan blive sat over styr, er i de kodninger, strukturer og kategoriseringer, jeg lægger ned over mine data. I min bearbejdelse af data har jeg i høj grad støttet mig op ad hvad andre forskere har gjort før mig. Det vil for eksempel fremgå af operationaliseringen hvordan jeg i kodningen af de studerendes sociale baggrund, målt som forældrenes sociale position, støtter mig op ad internationale standarder for hvordan det kodes, samt

hvordan mange forskere før mig har foretaget justeringer for at indfange forskellige kapitaltyper i kodningen. Jeg mener, at den bedste både at undgå bias i sin kodning må være, at støtte sig op ad hvad der før er testet og fundet gyldigt i en videnskabelig kontekst.

Et andet vigtigt redskab i forhold til at udføre et stykke videnskabeligt arbejde er at klarlægge for sig selv og andre, hvad jeg som undersøger i det hele taget mener at kunne vide og hvordan?

I min søgen efter viden om unges uddannelsesvalg er jeg af den overbevisning, at jeg med mine registeranalyser, i billedsprog, kan klarlægge viden om den del af et isbjerg, som er blotlagt over vandoverfladen. Med de teoretiske perspektiver og den viden jeg har opnået i litteraturreviewet kan jeg give et bud på de generative mekanismer, som ligger bag de unges uddannelsesvalg. I billedsprog den del af et isbjerg, som vi ved eksisterer, men som ligger under vandoverfladen, og som vi ikke kan erkende direkte, men må erhverve os viden om indirekte gennem videnskab (Fuglsang & Olsen 2009).

Ovenstående fordrer et ontologisk standpunkt om at virkeligheden fungerer på flere niveauer, og at den viden, vi kan opnå om virkeligheden, er fejlbarlig. Der findes ingen absolutte sandheder, men opnået viden er altid åben for justeringer. Mine konklusioner i specialet vil altså hverken verificere eller forkaste den viden, som allerede foreligger om genstandsfeltet. Den vil derimod styrke og nuancere eller svække og justere den viden, som allerede foreligger om genstandsfeltet.

Jeg er nok hverken den værste eller den bedste til at udføre den undersøgelse, som jeg gør, og Bourdieu var nok hverken den værste eller den bedste til at lave undersøgelser om det franske akademiske felt. Jeg er enig med Bourdieu i hans konklusion på rollen som forsker, og opgaven som forsker, som er hentet ud fra den danske oversættelse af hans afskedsforelæsninger, og som meget godt opsummerer hvad jeg har prøvet at fremføre i forhold til mit speciale i ovenstående afsnit: *"(...) Derfor ved forskeren også, at det særlige ved samfundsvidenskaberne er, at han eller hun er tvunget til at prøve (jf. mit kapitel om gaver og arbejde i bogen Méditations pascaliennes – 1997) at konstruere en videnskabelig sandhed, der formår at sammensmelte observatørens perspektiv med sandheden i den sociale aktørs praktiske perspektiv, der er uvidende om sig selv som synspunkt og ligger under for illusionen om at være absolut"* (Bourdieu 2001: 178).

Som jeg nævner ovenfor ligger en af de største udfordringer, i forhold til sikring af objektivitet, når man arbejder kvantitativt, i behandlingen og kodningen af data. Dette skal vi nu se nærmere på i operationaliseringen.

Operationalisering

Herunder i operationaliseringen vil jeg gennemgå hvordan de variable, jeg benytter mig af i analyserne hænger sammen med de tidligere præsenterede begreber, fagområde og fagorientering, og RRA og Bourdieu.

De to baggrundsvariable for henholdsvis faders og moders beskæftigelse, som er afbilledet i tabel 2 og 3, samt de to baggrundsvariable for faders og moders højest opnåede uddannelse, som er afbilledet sammen i tabel 4, fungerer alle fire som proxy for den unges sociale baggrund. Alle registreringer er fra den studerende var 16 år.

Forældrenes beskæftigelse operationaliseres med inspiration fra Munk og Thomsen (2012). Der er brugt en ISCO (International Standard Classification of Occupation) standard som base for kodning og derudover foretaget justeringer for at indfange sociale positioner med overvægt af forskellige kapitalformer inspireret af Marianne Nordli Hansen og Bourdieu. Nogle positioner har teoretisk overvægt af kulturel kapital og andre økonomisk kapital.

Forældres uddannelse, som også i de tidligere beskrevne studier, og mange andre, har vist sig at have indflydelse på valg af uddannelse, udgøres ikke kun, som det ellers tidligere har været standard, af forældrenes samlede højest opnåede uddannelsesniveau. Man ved, at både moders og faders uddannelse påvirker uddannelsesvalg forskelligt, og at moderens uddannelse måske efterhånden er vigtigere end faderens (Holmlund, Lindahl & Plug 2011).

Der tages højde for yderligere baggrundsvariable, som præsenteres senere i operationaliseringen, som også alle er på baggrund af en registrering fra de studerende var 16 år.

Tabel 2 – udfald på variabelen faders beskæftigelse

Faders beskæftigelse (ref, Ufaglærte arbejdere)
Uden arbejde og uden for arbejdsmarkedet
I arbejde uden videre specifikation
Maskinarbejder
Faglært håndværker
Faglært landmand eller fisker
Salg-, service- eller omsorgsarbejde
Butiksansatte
Salg- finans- og virksomhedsadministration
Tekniske og associerede funktionærer
Funktionærer - humaniora eller samfundsvidenskab
Undervisningsfunktionærer
Videnskabelige funktionærer
Virksomhedsledere
Ledere ved lovgivende instanser og højere funktionærer

Som det fremgår af tabel 2 herover er referencekategorien for variabelen 'ufaglært arbejder'. Det samme gør sig også gældende nedenunder i tabel 3 for moders beskæftigelse. Efter indledende kørsler er det besluttet at moders beskæftigelse udgøres af færre kategorier end det oprindeligt var tænkt, da nogle kategorier for moders beskæftigelse blev for individfattige med den oprindelige kodning, som indeholdt lige så mange udfald som faders beskæftigelse. Maskinarbejdere, faglærte håndværkere og faglærte landmænd udgør for eksempel én kategori hos moderens.

Tabel 3 – udfald på variabelen faders beskæftigelse

Moders beskæftigelse (ref, Ufaglærte arbejdere)
Uden arbejde og uden for arbejdsmarkedet
I arbejde uden videre specifikation
Maskinarbejder, faglært håndværker og faglært landmand eller fisker
Salg- finans- og virksomhedsadministration
Butiksansatte
Salg- finans- og virksomhedsadministration
Tekniske og associerede funktionærer
Funktionærer humaniora eller samfundsvidenskab
Undervisningsfunktionærer
Videnskabelige funktionærer
Virksomhedsledere, ledere ved lovgivende instanser og højere funktionærer

Tabel 4 – udfald på de to variable for faders og moders uddannelse

Faders uddannelse (ref, grundskole)	Moders uddannelse (ref, grundskole)
Gymnasium	Gymnasium
Erhvervsuddannelse	Erhvervsuddannelse
KVU eller MVU	KVU eller MVU
LVU	LVU

Som det fremgår af tabel 4 er referencekategorien for både moders og faders uddannelse grundskole. Derudover udgøres variablen af fire udfald LVU (Længere videregående uddannelse), KVU eller MVU (Kort eller mellemlang videregående uddannelse), erhvervsuddannelse og gymnasium.

Responsvariabel 1 (Fagområde x institution):

Den første responsvariabel er en kombinationsvariabel, hvor jeg bruger to variable (to oplysninger på den studerende) til at danne én ny variabel. De to oplysninger er hvilket fagområde (jævnfør indledende definition), som den studerende læser inden for, og på hvilken institution den studerende læser. Disse institutioner er de 11 som er listet slutteligt i afsnittet 'Det danske universitetslandskab og Biglan'.

Som lovet under den indledende definition af fagområdet vil jeg her beskrive hvilke tanker, der ligger bag inddelingen i fagområder, og hvorfor den almindelige fakultetsstruktur ikke bare er benyttet. Fagområderne er inspireret af Biglans distinktion mellem rene akademiske fag og anvendelsesorienterede fag i et forsøg på, empirisk, at indfange noget af den variation i rekruttering, som man allerede ved eksisterer (Munk og Thomsen 2012). For eksempel er uddannelser, som normalt tilhører det samfundsvidenskabelige faktisk på et flerfakultært universitet splittet op mellem rene samfundsvidenskaber og businessstudier, fordi businessstudier kan siges at være direkte nytteorienterede i sammenligning med for eksempel de resterende samfundsvidenskaber. Derfor vil samfundsvidenskab (SAMF) efterfølgende ikke indbefatte businessstudier. De fem fagområder, som i kombination med de 11 forskellige institutioner udgør de 31 udfald er således; humaniora (herefter HUM), samfundsvidenskab (herefter SAMF), naturvidenskab og teknisk videnskab (herefter TEK/NAT), sundhedsvidenskab (herefter SUND) eller businessstudier (herefter BUSINESS). For små kategorier er efter dannelsen af kombinationsvariablen slået sammen eller lagt ind under en større kategori. I tabel 2 herunder ses en frekvens over variabelens udfald. Variablen har 31 udfald hvor referencen er 'ingen længere videregående uddannelse' – det vil sige alle individer fra 1984, som på dataindsamlings tidspunktet ikke er påbegyndt en bachelor eller

kandidatuddannelse på en højere videregående uddannelsesinstitution. Disse 31 udfald er altså kommet af at kombinere de fem fagområder med de 11 institutioner, og grunden til at der bliver 31 udfald og ikke 55 er naturligvis, at ikke alle institutioner udbyder fag inden for alle fagområder. Endvidere er nogle kategorier som sagt lagt sammen, hvor det var operationelt og teoretisk forsvarligt, da de var for små at lave analyser på. Andre kategorier som også var meget små, men som det ville være meget ”ukorrekt” at tvinge ind under en anden kategori, er forsøgt kørt med i de statistiske analyser velvidende at det muligvis ville give insignifikante resultater.

Tabel 5 – frekvens over første responsvariabel

	n		n
1 AAU-HUM	199	16 CBS-BUSINESS	1200
2 AAU-SAMF	209	17 ASB-BUSINESS	580
3 AAU-TEK/NAT	493	18 KU-HUM	697
4 AU-BUSINESS	196	19 KU-SAMF	790
5 AU-HUM	594	20 KU-TEK/NAT	494
6 AU-SAMF	592	21 KU-SUND	360
7 AU-TEK/NAT	356	22 RUC-HUM	303
8 AU-SUND	259	23 RUC-SAMF	280
9 AU-BUSINESS	38	24 RUC-TEK/NAT	39
10 KUN/MUS-HUM	123	25 SDU-HUM	256
11 KUN/MUS-TEK/NAT	130	26 SDU-SAMF	117
12 DTU-TEK/NAT	388	27 SDU-TEK/NAT	198
13 KVL-TEK/NAT	159	28 SDU-TEK/NAT	180
14 KVL-SUND	37	29 SDU-BUSINESS	372
15 DFU-SUND	173	30 Andet	34
0 Ingen længere videregående uddannelse (Referencekategori) n=42.887			

Inden for de forskellige kategorier ligger en del forskellige uddannelser. Jeg vil her kort nævne nogle eksempler på uddannelser som er indeholdt i de fem fagområder. HUM er for eksempel udgjort af fag som traditionelle sprogfag som dansk, engelsk eller tysk. Kategorien indbefatter også fag som litteraturvidenskab, filosofi og nogle kommunikationsfag. SAMF er som sagt de samfundsvidenskabelige fag minus de businessrelaterede fag. Herunder ligger for eksempel samfundsøkonomi, sociologi, statskundskab eller jura. TEK/NAT indeholder mange forskellige ingeniøruddannelser, biologi, matematik, geografi osv. Dette er en meget bred kategori. BUSINESS er som sagt alle de businessrelaterede studier. Herunder erhvervsøkonomi, revision, ledelse, kombinationsstudier mellem sprog og business osv. SUND er primært medicin, men her findes også tandlægerne og enkelte andre sundhedsfaglige studier.

Responsvariabel 2 (fagorientering x institution):

Variablen, som fungerer som afhængig variabel i regressionsanalyse nummer to, er ligesom responsvariabel nummer et en kombinationsvariabel, som kombinerer to forskellige oplysninger på den studerende. Udfaldene er en kombination af hvilken institution, den studerende læser på og hvilken fagorientering, igen jævnfør indledende definition, den studerende læser inden for. Udformningen af fagorienteringerne er igen inspireret af Biglans distinktioner, både hvorvidt fag er rene akademiske fag eller mere anvendelsesorienterede, men nu er specielt distinktionen hård og blød videnskab tænkt ind (Munk og Thomsen 2012). Yderligere er variabelen konstrueret på et mere detaljeret niveau, hvorved yderligere nuancer har mulighed for at træde frem.

De 14 fagorienteringer, som kombineres med de 11 institutioner, er: kreative humanistiske fag; klassiske humanistiske fag; kreative kunsthøgskolefag; journalistik, media og kommunikation; blød samfundsvidenskab; hård samfundsvidenskab; business økonomi; business sprog; blød naturvidenskab; hård naturvidenskab; teknisk videnskab; medicin- og tandlægevidenskab; landbrugsvidenskab og anden sundhedsvidenskab. For små kategorier er efter dannelsen af kombinationsvariablen slået sammen eller lagt ind under en større kategori, hvor dette ikke har været for ukorrekt at gøre. Som det var tilfældet ved den første responsvariabel, er små kategorier, hvor det ikke kunne forsvares at lægge dem sammen med noget andet, kørt med i regressionen alligevel. Herunder i tabel 3 fremgår en frekvens over variabelens 45 udfald.

Tabel 6 – frekvens over anden responsvariabel

	N
0 Ingen længere videregående uddannelse (Referencekategori)	42.887
1 AAU-Kreativ og klassisk humanistisk	138
2 AAU-Journalistik, media og kommunikation	61
3 AAU-Blød samfundsvidenskab	181
4 AAU-Hård samfundsvidenskab og Business økonomi	176
5 AAU-Business sprog	45
6 AAU-Blød naturvidenskab	36
7 AAU-Teknisk videnskab og hård naturvidenskab	457
8 AU-Kreativ humanistisk	386
9 AU-Klassisk humanistisk	137
10 AU-Journalistik, media og kommunikation	71
11 AU-Blød samfundsvidenskab	278
12 AU-Hård samfundsvidenskab	314
13 AU-Business økonomi og sprog	38
14 AU-Blød naturvidenskab	130
15 AU-Hård naturvidenskab og teknisk videnskab	226
16 AU-Medicin, tandlægevidenskab og anden sundhedsvidenskab	259
17 KUN/MUS-Kreative kunstfag	220
18 DTU-Teknisk videnskab	388
19 KVL-Landbrugsvidenskab	196
20 DFU-Anden sundhedsvidenskab	173
21 CBS-Business økonomi	900
22 CBS-Business sprog	300
23 ASB-Business økonomi	339
24 ASB-Business sprog	241
25 KU-Kreativ humanistisk	534
26 KU-Klassisk humanistisk	131
27 KU-Blød samfundsvidenskab	314
28 KU-Hård samfundsvidenskab	508
29 KU-Blød naturvidenskab	241
30 KU-Hård naturvidenskab og teknisk videnskab	253
31 KU-Medicin, tandlægevidenskab og anden sundhedsvidenskab	360
32 RUC-Kreativ og klassisk humanistisk	285
33 RUC-Blød samfundsvidenskab	306
34 RUC-Blød naturvidenskab	31
35 SDU-Kreativ og klassisk humanistisk	189
36 SDU-Journalist, media og kommunikation	67
37 SDU-Blød samfundsvidenskab	50
38 SDU-Hård samfundsvidenskab	67
39 SDU-Business økonomi	232
40 SDU-Business sprog	140
41 SDU-Blød naturvidenskab	85
42 SDU-Teknisk videnskab og hård naturvidenskab	113
43 SDU-Medicin, tandlægevidenskab og anden sundhedsvidenskab	180
44 Andet	34

En del af de 14 fagorienteringers indhold giver sig selv når man læser kategoriens navn og er udgjort af få fag. For de fagorienteringer hvor det ikke er tilfældet vil jeg herunder give nogle få eksempler på fag, som er indbefattet af den enkelte fagorientering. Kreativ humanistisk kan for eksempel være dramaturgi eller musikvidenskab. Klassisk humanistisk indbefatter psykologi, klassisk sprog eller dansk. Under blød samfundsvidenskab finder vi for eksempel sociologi, socialrådgiver eller jura. Hård samfundsvidenskab er primært samfundsøkonomi. Teknisk videnskab er en del forskellige ingeniørretninger som for eksempel maskiningeniør eller bygningsingeniør. Hård naturvidenskab kan være fysik, matematik eller kemi. Blød naturvidenskab indbefatter for eksempel biologi eller geologi. Anden sundhedsvidenskab er primært udgjort af farmaci. Landbrugsvidenskab er hovedsageligt agronomi og dyrlægestudiet. Kreative kunsthøgskoler udgøres mestendels af forskellige konservatorieuddannelser. Kategorierne journalistik, media og kommunikation, business økonomi, business sprog, medicin og tandlægevidenskab giver sig selv. SAS-programmerne til kodningen af begge responsvariable findes i bilag 3 på vedlagte cd-rom.

Yderligere variable

Ud over de fire baggrundsvARIABLE for social baggrund tages der også højde for en række andre baggrundsvARIABLE, som er centrale i uddannelses- og samfundsforskning generelt: køn (her udgør mand referencen), hvorvidt man er ikke-vestlig emigrant eller efterkommer (her udgør alle som ikke er ikke-vestlig emigrant eller efterkommer referencen), bosted (om man bor i Aarhus eller København – her udgør resten af landet referencen), familieindkomst (familiens bruttoindkomst divideret med 100.000), hvorvidt man kommer af en kernefamilie (altså om alle medlemmer af familien bor sammen da den studerende er 16 år), faders alder og moders alder. Det er ikke alle disse yderligere variable, som jeg vil kommentere på i analysen, men det er alle standardvariable, som det er vigtigt, at man er sikker på, der statistisk er taget højde for i undersøgelser som denne. SAS-programmerne til kodningen af baggrundsvARIABLENE findes i bilag 4 på vedlagte cd-rom.

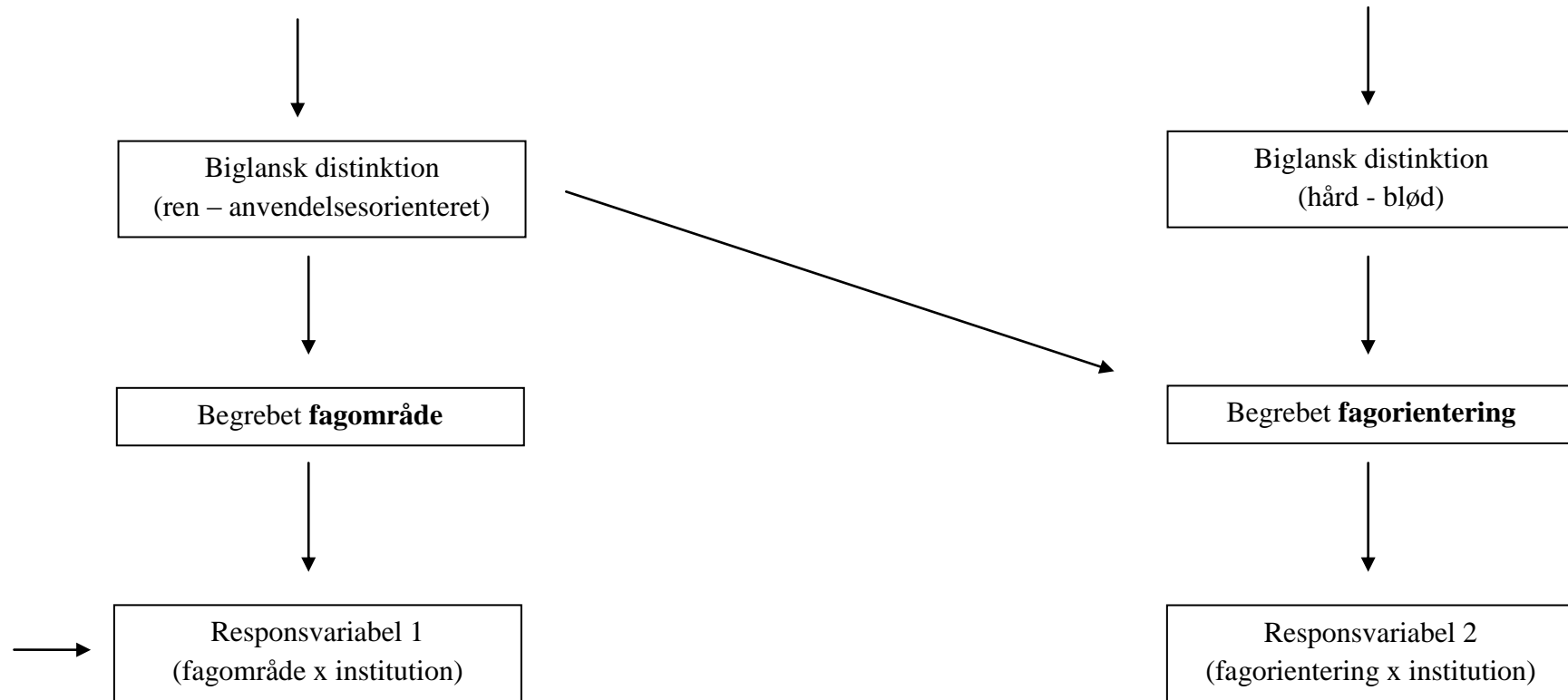
Før analysen

Jeg har været vidt omkring forskellige undersøgelser, begreber og teoretiske perspektiver i teksten indtil nu, og i sidste afsnit har jeg fremført hvordan dette operationelt er kommet til udtryk i mit empiriske arbejde. Facit, så at sige, på operationaliseringen og hele forudgående del af specialet er udformningen af mine responsvariable. Det er også netop med den specielle udformning af disse, at jeg bringer ny viden til forskningsområdet, og ser på den specifikke rekruttering på tværs af institutioner.

Jeg har, for overblikkets skyld i figur 1 på næste side, opsummeret billedligt hvordan jeg igennem litteraturreviewet, Biglan, RRA og Bourdieu er kommet frem til to forståelser, som jeg tidligere har nævnt, og som jeg har kombineret i mine responsvariable. (1) Et fagområde eller en fagorienterings akademiske indhold og/eller anvendelsesorientering har en betydning i forhold til hvorvidt studerende fra ikke-uddannelsesvante hjem søger om optag her (2) Nogle institutioner kan virke mere eller mindre tiltrækkende på studerende fra ikke-uddannelsesvante hjem.

Kort fortalt, og hvad figur 1 på næste side viser, udvikler jeg, med udgangspunkt i Biglans to distinktioner, to begreber: fagområde og fagorientering, som sammenholdt med institutionsperspektivet bliver til de to responsvariable, som er omdrejningspunktet for analysen.

(1) Betydningen af det studerede fagområde eller fagorientering i forhold til social baggrund

Figur 1 - Overblik

Analyse

Analysestrategi og argumentation for valg af de præsenterede resultater

Da mængden af resultater fra de statistiske analyser er meget omfattende, vil kun de mest interessante og relevante resultater blive præsenteret i analyseafsnittet. I udvælgelsen af de resultater som bliver præsenteret, er der indgået overvejelser i forhold til flere ting. Først og fremmest følger de præsenterede resultater en overordnet logik i forhold til specialets problemformulering. I og med problemformuleringens omdrejningspunkt er at sammenligne fagområder og fagorienteringer på tværs af institutioner, er det en logisk følge at vælge nogle fagområder og fagorienteringer ud, og så præsentere resultaterne fra alle institutioner, selvom resultaterne fra alle institutioner måske ikke er lige interessante. Dette vil selvfølgelig betyde, at nogle fagområder og fagorienteringer helt bliver udeladt af analysen, men resultaterne vil kunne findes i de fulde regressionstabeller i bilag 1 og bilag 2.

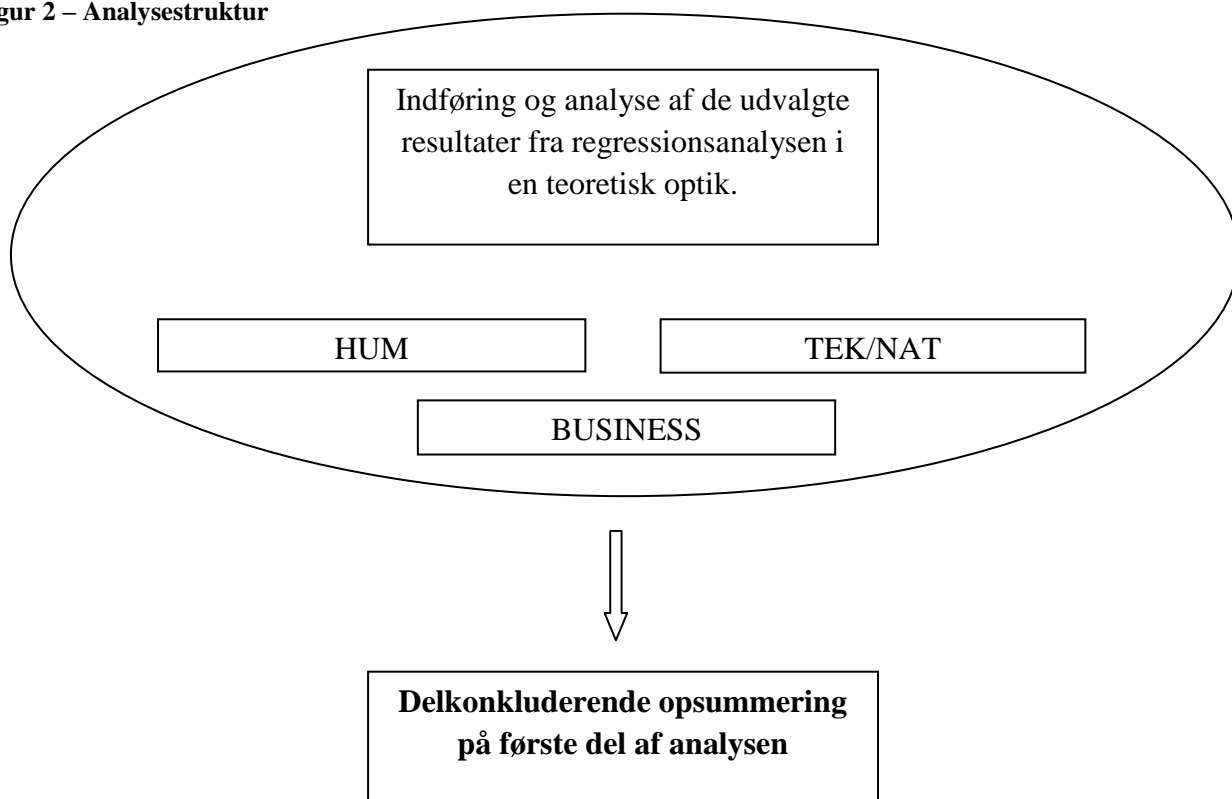
Til grund for udvælgelsen af fagområder og fagorienteringer, som der præsenteres resultater for, ligger en mængde forskellige overvejelser, vigtigst er den viden, som er indsamlet i litteraturreviewet. Det har også været et tema for udvælgelsen, at Biglans distinktioner skal indfanges i udvælgelsen af fagområder og fagorienteringer. Derudover har jeg trukket på den viden, jeg har opnået gennem RRA og Bourdieu. Jeg vil herunder, i afsnittet hvor udvælgelsen sker, mere specifikt pege på hvad udvælgelseskriterierne har været.

Denne struktur for analysen, hvor nogle resultater er udeladt, ændrer dog ikke noget ved, at det i alle tilfælde er resultater fra de fulde statistiske modeller, som præsenteres. I selve den teknisk statistiske del af analysen er intet altså udeladt. Jeg vil gennem analysen både kommentere på signifikante og insignifikante resultater. Jeg vil dog gøre opmærksom på når jeg kommenterer på insignifikante resultater. Disse resultater skal naturligvis ikke tillægges for megen betydning, hvor interessante de end er. Resultaterne har dog alligevel en relevans, når man arbejder med registerdata, som jeg gør. Selvom de er insignifikante er det en fuld delpopulation, alle individer født i 1984 og deres videre uddannelsesfærd, som jeg undersøger. Derfor er de mønstre, jeg finder, jo netop virkeligheden for denne population.

Første del af analysen vil, som det er beskrevet i det metodiske afsnit, være en multinominal regressionsanalyse hvor responsvariablen er en kombinationsvariabel mellem det universitet, den studerende er tilknyttet, og hvilket fagområde de læser inden for. Strukturmæssigt vil jeg indføre læseren i resultater fra regressionsanalysen, og analytisk anvende de teoretiske begreber herpå, ved

at beskrive et af de udvalgte fagområder af gangen, for eksempel HUM, og herunder analysere på resultaterne fra de forskellige institutioner. Der laves løbende de relevante sammenligninger. Som det sidste i første del af analysen følger et delkonkluderende og opsummerende afsnit på første del af analysen. De tre ud af fem fagområder, som tages med i selve analysen, er HUM, TEK/NAT og BUSINESS, som det også fremgår af figur 2 herunder. SUND og SAMF er altså udeladt, men vil fremgå af tabellen i bilag 1, som kan findes på den vedlagte cd-rom. SUND er jeg ikke betænkelig ved at udelade. Kategorien består, som sagt, mestendels af medicin, som på dette forskningsområde måske er et af de bedst beskrevne studier. Vi ved, at dette traditionsrige studie er blandt de mest socialt selektive, som udbydes på de danske universiteter. SAMF vil jeg vende tilbage til under anden del af analysen. Jeg analyserer altså ikke SAMF som fagområde, men først senere i de to mere differentierede opdelinger i de hårde og bløde samfundsvidenskabelige fagorienteringer. Grunden til at jeg vælger netop HUM (tabel 4), TEK/NAT (tabel 5) og BUSINESS (tabel 6) ud, er, blandt andet, at de repræsenterer den biglanske distinktion mellem anvendelsesorienterede fag og rene akademiske, som jeg gerne vil analysere nærmere. På HUM findes de rene akademiske discipliner, hvor det altså er gyldigt at tro, man bør finde relativt flere fra uddannelsesvante hjem. Endvidere er dette også et fagområde som i bourdieusk optik må siges at være kulturelt kapitaltungt. Her er HUM en god repræsentant. Omvendt repræsenterer TEK/NAT og BUSINESS de anvendelsesorienterede studier, samtidig med at de, jævnfør litteraturreviewet, også har overrepræsentationer af unge fra ikke-akademiske hjem, hvilket gør disse fagområder meget interessante, blandt andet i forhold til RRA tesen om, at unge fra ikke-akademiske hjem vælger nytteorienterede studier.

Figur 2 – Analysestruktur

Anden del af analysen er også en multinominal regressionsanalyse, hvor responsvariablen er udgjort af det universitet, den studerende er tilknyttet, og en mere detaljeret variabel over hvilken fagorientering den studerende studerer inden for. Den overordnede struktur vil være magen til strukturen i *del et* af analysen, som er afbildet i figur 2, hvorfor der ikke er grund til at beskrive dette yderligere.

Derimod er det meget væsentligt at få beskrevet hvilke resultater, og herigennem hvilke fagorienteringer, som tages med i selve analysen, og hvilke som kan findes i den fulde model i bilag 2.

Et af de overordnede mål med anden del af analysen er at få bragt Biglans anden distinktion mellem hård og blød videnskab mere i spil, hvilket også har været et sigte med udformningen af responsvariablen, som det er beskrevet i operationaliseringen og afbilledet i figur 1. Sammen med dette har det også været nødvendigt at foretage nogle til- og fravalg, i forhold til hvilke resultater som kommer med i analysen, som har mere pragmatisk karakter, nemlig hvilke kategorier som jeg har signifikante resultater for. Jeg har valgt at præsentere resultater for følgende fagorienteringer: kreative humanistisk, klassisk humanistisk, blød samfundsvidenskab, hård samfundsvidenskab,

blød naturvidenskab og hård naturvidenskab. De seks fagorienteringer præsenteres i par i tre tabeller, som det vil fremgå af det nedenstående.

Med fagorienteringerne kreativ humanistisk og klassisk humanistisk, som præsenteres i tabel 7, får jeg mulighed for at dykke dybere ned i variationen bag HUM-fagområdet, som jeg beskæftiger mig med i første del af analysen, og se om der internt i HUM-fagområdet er variationer i forhold til social selektion, delt op på om man læser inden for den klassiske- eller kreative humanistiske fagorientering. Af litteraturreviewet fremgår det at både traditionsrige fag og institutioner kan virke som lukket land for børn fra ikke-akademiske hjem, hvorfor jeg finder denne opdeling meget relevant. Her vil jeg nemlig kunne vise de klassiske humanistiske studier for sig. Teoretisk burde disse så være meget uddannelseskaptal-tunge.

For AAU og SDU har datamængden ikke tilladt denne yderligere opdeling af HUM-fagområdet i de to fagorienteringer, hvorfor disse er estimeret sammenlagt, og ikke er direkte sammenlignelige med de andre kategorier.

Jeg beskæftiger mig slet ikke med SAMF-fagområdet i første del af analysen, men som lovet vender jeg blikket mod samfundsvidenskaberne i anden del af analysen, hvor resultaterne kan findes i tabel 8. Her er kommet et element mere ind i forhold til SAMF-fagområdet, så jeg både har fagorienteringerne blød samfundsvidenskab og hård samfundsvidenskab. Dette giver mig en unik mulighed for både at sammenligne variationer i social selektion internt inden for samfundsvidenskaben i en biglansk optik, men selvfølgelig også på tværs af institutioner i relation til problemstillingen. Både hård og blød samfundsvidenskab er interessante fagorienteringer, blandt andet fordi det netop er på disse fagorienteringer, at uddannelser som økonomi, statskundskab og jura befinder sig. Som jeg har været inde på flere gange tidligere, viser litteraturreviewet, at disse studier netop er nogle, som giver adgang til samfundets top, hvorfor de selvfølgelig er meget væsentlige i henhold til den problemstilling, jeg beskriver i illustrationen.

Den sidste regressionstabel, tabel 9, indbefatter henholdsvis blød og hård naturvidenskab. Flere steder har det dog, som det fremgår af tabellen og frekvensen af variablen i operationaliseringsafsnittet, været nødvendigt at lægge teknisk videnskab og hård naturvidenskab sammen for at få kategorier, som var store nok til at lave analyser på. Dette er selvfølgelig ikke nødvendigvis hensigtsmæssigt, da man mister den rene distinktion, men det har været en nødvendighed. Ved at analysere på disse fagorienteringer får jeg et mere nuanceret blik på rekrutteringen internt inden for TEK/NAT-fagområdet, så jeg kan analysere på hvorvidt

rekrutteringen er ens inden for de fagorienteringer, som udgør fagområdet, eller om nogle fagorienteringer er mere attraktive for børn fra ikke-akademiske hjem.

Jeg afgrænser mig fra at analysere på følgende syv fagorienteringer (selvom teknisk videnskab indirekte kommer med, da den nogle steder er lagt sammen med hård naturvidenskab): kreative kunsthøgskolefag; journalistik, media og kommunikation; business økonomi; business sprog; teknisk videnskab; medicin- og tandlægevidenskab; landbrugsvidenskab og anden sundhedsvidenskab.

Kategorierne for journalistik, media og kommunikation er præget af mange insignifikante resultater, hvorfor den bliver et naturligt fravalg. Anden sundhedsvidenskab er oftest lagt sammen med medicin- og tandlægevidenskab, og kan ikke stå for sig selv. Jeg har tidligere i dette afsnit beskrevet, hvorfor jeg afgrænser mig fra det sundhedsfaglige område. Kreative kunsthøgskolefag findes kun på den samlede KUN/MUS-institution, hvorfor der ikke er noget sammenligningsgrundlag på tværs af institutioner. Denne fagorientering er også et naturligt fravalg. Business økonomi og business sprog ville have været relevante, men her blev hård og blød naturvidenskab altså foretrukket i stedet som repræsentant for de nytteorienterede studier, da der var flere kategorier på tværs af flere forskellige institutioner at analysere på.

Regressionsanalyser

Del 1 – fagområde + institution

Den samlede statistiske model har en forklaret varians, eller en pseudo- R^2 -værdi på 0,116, hvilket, som sagt, vil sige, at man med baggrundsvariablene forklarer 11,6 pct. af variansen over den afhængige variabel. I sociologisk forskning er 0,116 en høj pseudo- R^2 -værdi.

Indledende skal det fastslås, at der er nogle aspekter, man er nødt til at holde sig for øje i forhold til at sammenligne fagområder på tværs af institutioner. Noget af det vigtigste er institutionernes beliggenhed. Det er klart at befolkningssammensætningen omkring en institution, er en selektionsmekanisme i forhold til hvilken uddannelse og hvilken beskæftigelse, de studerendes forældre kan have. Man ved, at befolkningen omkring de større byer som Aarhus og København generelt er mere uddannede end befolkningen i provinsen, hvor for eksempel SDU og AAU ligger. Dette kan selvfølgelig have en indflydelse på resultaterne, og det er vigtigt, at man har det med i baghovedet igennem læsningen af analysen.

Analyse af resultater fra de udvalgte fagområder i en teoretisk optik.

HUM

Som det er fremført i tabel 4 herunder, er HUM repræsenteret på de fleste institutioner, hvorfor fagområdet også udgør seks af udfaldene i responsvariablen. Disse seks udfald er pillet ud af den fulde model og sidestillet i tabel 4, så det bliver nemmere at sammenligne på tværs.

Som det fremgår tydeligt af tabellen, er det for de fleste institutioner gældende, hvis man er kvinde frem for mand, at der er omkring dobbelt så stor chance for at læse HUM.

HUM på RUC skiller sig en anelse ud med en relativ risiko ratio værdi på 3,65, hvilket vil sige, at der er over tre og en halv gange så stor chance for at læse HUM på RUC, hvis man er kvinde frem for mand. Det ses også, ikke overraskende, at der ikke er så stor chance for at være fra Aarhus eller København, hvis man læser på de nyere universiteter i provinsen SDU og AAU. Her skiller RUC sig ud ved at være det universitet, hvor der er størst chance for, at man stammer fra Aarhus eller København, selvom universitetet ligger i Roskilde.

Kigger vi nærmere på de enkelte institutioner, slår forældrebeskæftigelses kategorien undervisningsfunktionærer ret kraftigt ud for HUM på AAU. Er ens fader beskæftiget med undervisning, har man således over tre og en halv gange så stor chance for at læse HUM

sammenlignet med hvis ens fader er ufaglært arbejder. HUM ses i analyserne, som nævnt flere gange før, som en repræsentant for et kulturelt kapitaltungt fagområde, hvor der burde være relative overrepræsentationer af børn fra hjem, som overvejende er præget af kulturel kapital eller uddannelseskapital. Som det er beskrevet i det teoretiske afsnit, bør et akademisk tungt og fagligt abstrakt område som HUM, ifølge RRA, være domineret af børn fra privilegerede hjem. RRA fortæller os ikke så meget om hvorfor netop disse børn søger mod dette fagområde, men teorien fortæller os, at børn fra ikke-akademiske hjem afholder sig fra at søge mod fagområdet, da det ville indebære for stor en risiko at studere et sådant fag (Boudon 1974; Breen & Goldthorpe 1997).

I forhold til forældrenes uddannelse træder det kraftigst frem, at børn af en mor med en LVU har langt større chance for at læse HUM på AAU, hvilket i høj grad underbygger, at børn fra uddannelsesvante hjem skulle være mere parate til at begå sig inden for de mere abstrakte fagområder. Dette har både Thomsen, Munk og Thomsen, Lidegran med flere vist (Thomsen 2012; Munk og Thomsen 2012; Lidegran 2009). Som ventet ser vi, at børn af ikke-akademikere har relativt dårligere chance for at studere HUM, og det bliver interessant at se, hvorvidt det gør sig gældende for HUM på alle institutioner.

HUM på AU ligner AAU på centrale punkter, men der er mindre nuanceforskelle. Børn af funktionærfædre, som er beskæftiget med humaniora eller samfundsvidenskab, har størst chance for at læse HUM på AU, mens en bredere vifte af kategorier end på AAU følger lige efter med en lidt over dobbelt så stor chance som referencekategorien. Her kan nævnes ledere ved lovgivende instanser eller højere funktionærer, undervisningsfunktionærer og butiksansatte. Kategorien af butiksansatte er lidt atypisk for det generelle billede på humaniora, men ellers ser man, hvad der er forventeligt i forhold til de to præsenterede teoretiske perspektiver, at børn af forældre i de kulturelt kapitaltunge beskæftigelsespositioner har de bedste chancer, hvilket ligesom på AAU betyder, at børn af fædre, som besidder mindre kulturelt kapitaltunge positioner, ikke har så stor chance for at læse her. Både RRA og Bourdieus perspektiver får dog lidt modspil i og med kategorien af butiksansatte ligger på linje med funktionærkategorien. En fader, som er butiksansat, burde i hvert fald ikke gennem sin uddannelse eller beskæftigelse, opnå et højt kulturelt kapitalniveau, men det kan selvfølgelig være, at fædre eller mødre for den sags skyld kan have fritidsbeskæftigelser, som gør, at de opnår et højere kapitalniveau. Det kan være, de er engageret politisk, engageret i foreningsarbejde, eller at de har et kunstnerisk eller musik talent, som mine undersøgelser ikke indfanger, men som fordrer et relativt højere kulturelt kapitalniveau.

I forhold til forældrenes uddannelse er det tydeligt, at jo højere uddannelse, jo større chance er der for, at børnene læser HUM. Omkring tre gange så stor chance hvis forældrene har en LVU. Her bekræftes altså, hvad der også fandtes på AAU, endda i endnu mere udtalt grad, hvorfor man altså kan sige at HUM på AU er mere socialt selektivt end forældres uddannelse i forhold til AAU.

Den samlede institutionskategori KUN/MUS skiller sig væsentligt ud på HUM-området. Det er også en meget speciel kategori, hvorfor man skal være varsom med at lave overdrevne sammenligninger med de andre HUM-kategorier. Dette gør selvfølgelig ikke resultaterne mindre interessante, da KUN/MUS-institutionernes uddannelser må forventes at være nogle af de uddannelser, som har studerende fra hjem med markant kulturel indflydelse, og at de studerende her efter endt uddannelse, kan forventes selv at indtage en kulturelt indflydelsesrig post i samfundet. For forældrenes uddannelse er der ikke mange signifikante værdier. Både hos moder og fader ses det dog, at hvis de har en LVU, er der under tre gange så stor chance for at børnene studerer HUM på en kunstnerisk eller musisk institution. Det vil sige, at vigtigheden af, at en, eller måske begge, forældre har en LVU, er mindre udtalt i forhold til de andre institutioner på nær SDU. Jeg tolker det sådan, at det måske ikke i lige så høj grad er uddannelseskapital og omsætningen af forældres uddannelseskapital til egen uddannelseskapital, som er i spil her, som Lidegran ellers påpeger, men måske hvorvidt forældrene har kontakt til den kulturelle sfære. Et tænkt eksempel kunne være, at den studerende kommer fra et hjem, hvor en af forældrene har forsørget sig som musiker, men aldrig har taget en uddannelse. Den studerende har arvet det musikalske talent, hørt og spillet musik gennem sin opvækst, og vælger også at forfølge det uddannelsesmæssigt. Muligvis ud fra en overvejelse om, at vi i dag lever i et samfund, hvor det er nødvendigt at have papir på sin kunnen.

I forhold til beskæftigelse er der ikke mange signifikante resultater for faderen, men er faderen undervisningsfunktionær, er der, ligesom ved for eksempel AAU, størst chance for, at barnet læser HUM. De mest interessante resultater for denne samlede institutionskategori for KUN/MUS findes hos moderens beskæftigelse. Her må være noget særlig specielt på spil. Er moderen funktionær inden for humaniora eller samfundsvidenskab, har barnet næsten 16 gange så stor chance for at læse HUM på KUN/MUS, som hvis moderen var ufaglært arbejder, mens de andre funktionærkategorier også ligger meget højt med relative risiko ratios på helt op mod 10 og over i nogle tilfælde. Alle funktionærkategorierne er signifikante, og dette underbygger, at det i særligt udtalt grad er elever fra kulturelt kapitaltunge hjem, som studerer her, og at moderen har størst indflydelse på deres valg af uddannelse, selvom kønsfordelingen for kategorien er helt lige.

På KU skiller funktionærbørnene sig igen ud, og de tidligere fund og de teoretiske perspektiver styrkes. I forhold til faderens beskæftigelse har børn af funktionærene generelt over to gange så stor chance for at læse HUM, som hvis faderens er ufaglært arbejder. Her er dog ikke lige så markante chanceuligheder i forhold til beskæftigelse som observeret på HUM hos de andre tidligere beskrevne institutioner. Dette er virkelig interessant. Man kan ikke tale om, at vi har eliteuniversiteter i Danmark, som det beskrives i den britiske og amerikanske litteratur, men hvis et universitet skal betragtes som Danmarks mest prestigefyldte, må det være KU. Det er det ældste, det største og ligger i Danmarks hovedstad. Derfor er det meget overraskende og højst interessant, at chanceulighederne i forhold til beskæftigelses kategorier ikke er så markante på HUM på KU som for eksempel på AU og AAU. Derfor vil det, i hvert fald ved første øjekast, være en fejlslutning at betragte KU som en prestigeinstitution, som børn fra mindre privilegerede familier ville føle sig distanceret fra. For moderens beskæftigelse gælder det samme. Her har undervisningsfunktionærene igen den højeste relative risiko ratio, men chanceulighederne er ikke så udtalte, som på AAU og KU.

I forhold til forældres uddannelse er der dog allerede delvist noget, som modsiger den overstående tanke om ikke at betragte KU som en prestigeinstitution. Det gør sig nemlig igen generelt gældende, at jo højere uddannelse forældrene har, jo større chance for at børnene læser HUM på KU. Faktisk meget udtalt. Moderen skiller sig ud ved at have en relativ risiko ratio værdi på over fem for kategorien LVU, hvilket er den højeste chanceulighed for uddannelseskategorien på tværs af institutionerne. Chanceulighederne i forhold til HUM på KU findes altså mere udtalt ved forældres uddannelse frem for forældres beskæftigelse. At børn på mere abstrakte studier kommer fra uddannelsesvante hjem understøttes altså. Lidegrans bourdieuske tese om vigtigheden af uddannelseskapital, som en del af det generelle kulturelle kapitalniveau, understøttes.

HUM på RUC har ingen signifikante resultater i forhold til faderens beskæftigelse, mens resultaterne for moderens beskæftigelse lægger sig op ad resultaterne fra de andre universiteter.

Der er mere at komme efter i forhold til forældres uddannelse på RUC. Der træder den generelle tendens, at jo højere uddannelse hos forældrene, jo større chance for at børnene læser HUM, kun til dels frem. Det viser sig, at der er omkring fire og en halv gange så stor chance for, at barnet læser HUM på RUC, hvis moderen har en LVU sammenlignet med grundskole. Interessant nok er den højest scorende uddannelseskategori hos de RUC-studerende, hvis moderens højeste uddannelse er

en gymnasialuddannelse, med en relativ risiko ratio på 4,59, som det fremgår af nedenstående tabel 4. Dette modsiger delvist, at uddannelseskaptal er altafgørende i forhold til at læse på HUM. Som jeg har været inde på før, kan nogle forældre være i besiddelse af højt kulturelt kapital niveau, selvom deres uddannelsesniveau ikke skulle fordr det. Det kan være det, vi ser i forhold til resultaterne for moders uddannelse på RUC. At de, som læser her, er børn af mødre, som er i kontakt med den kulturelle sfære, men ikke har en uddannelse, som stemmer overens med deres kulturelle styrkeposition.

SDU er den sidste kategori for HUM. Her er få signifikante resultater, men det træder alligevel frem, at hvis faderen er funktionær inden for humaniora eller samfundsvidenskab, har barnet størst chance for at læse HUM. Her følger SDU til dels de andre institutioner, men chanceuligheden er ikke lige så markant som hos de andre institutioner. Der er ”kun” 2,63 gange så stor chance for at læse hum på SDU, hvis ens fader er funktionær inden for humaniora eller samfundsvidenskab, som hvis han er ufaglært arbejder. De andre værdier for faders beskæftigelse ligger mere jævnt end hos nogle af de andre institutioner. SDU er altså den institution, hvor der er mindst chanceulighed i forhold til forældres beskæftigelse.

I forhold til forældrenes uddannelse følger SDU den tidligere beskrevne tendens, men igen heller ikke i lige så udpræget grad, hvorfor der kan være noget rigtigt i, at der er mindre chanceulighed på SDU hvad angår forældres uddannelse og beskæftigelse. Det er vigtigt at huske på, at befolkningssammensætningen omkring universitetet kan spille ind på disse resultater, men resultaterne for SDU viser stadig mindre chanceuligheder end for eksempel AAU, og disse institutioner burde være tilnærmelsesvis sammenlignelige i forhold til befolkningssammensætning omkring institutionen.

Tabel 7 – Regressionstabel for fagområdet HUM

	1 'AAU-HUM'		5 'AU-HUM'		10 'KUN/MUS-HUM'		18 'KU-HUM'		22 'RUC-HUM'		25 'SDU-HUM'	
Kvinde (ref. mand)	1.73***	(0.00)	1.61***	(0.00)	0.95	(0.79)	1.95***	(0.00)	3.62***	(0.00)	1.77***	(0.00)
Ikke vestlig immigrant (ref. Dansker eller vestlig immigrant)	1.05	(0.94)	0.99	(0.97)	0.00	(1.00)	0.74	(0.22)	0.47	(0.09)	2.15*	(0.02)
Bor i Aarhus eller København (ref. bor ikke i Aarhus eller København)	0.56**	(0.00)	1.32**	(0.00)	1.05	(0.81)	1.29**	(0.00)	1.58***	(0.00)	0.25***	(0.00)
Faders alder	1.02	(0.36)	1.01	(0.46)	1.01	(0.68)	1.03***	(0.00)	1.02	(0.15)	1.01	(0.53)
Moders alder	1.06**	(0.00)	1.05***	(0.00)	1.10***	(0.00)	1.05***	(0.00)	1.02	(0.25)	1.03	(0.08)
Kernefamilie	0.97	(0.88)	1.76***	(0.00)	1.84	(0.06)	1.01	(0.96)	0.97	(0.88)	1.12	(0.58)
Familieindkomst (divideret med 100.000)	1.01	(0.98)	0.54**	(0.01)	0.70	(0.45)	1.24	(0.27)	1.81*	(0.03)	1.76	(0.08)
Faders beskæftigelse (ref. Ufaglærte arbejdere)												
Uden arbejde og uden for arbejdsmarkedet	0.16	(0.08)	0.89	(0.72)	0.25	(0.20)	1.70*	(0.03)	1.85	(0.14)	0.66	(0.34)
I arbejde uden videre specifikation	1.74	(0.15)	1.35	(0.25)	1.24	(0.66)	1.42	(0.14)	1.57	(0.24)	1.18	(0.62)
Maskinarbejder	0.99	(0.98)	1.44	(0.15)	0.83	(0.75)	1.05	(0.85)	1.01	(0.99)	1.07	(0.85)
Faglært håndværker	1.49	(0.24)	1.21	(0.41)	0.68	(0.42)	1.00	(0.99)	1.26	(0.53)	1.91*	(0.02)
Faglært landmand eller fisker	2.16	(0.07)	1.72	(0.08)	0.93	(0.92)	0.63	(0.24)	0.62	(0.47)	0.75	(0.55)
Salg-, service- eller omsorgsarbejde	1.50	(0.42)	0.83	(0.63)	0.31	(0.27)	2.04**	(0.01)	1.40	(0.49)	1.27	(0.58)
Butiksansatte	1.28	(0.64)	2.30**	(0.00)	0.58	(0.49)	1.58	(0.11)	1.79	(0.20)	1.54	(0.29)
Salg- finans- og virksomhedsadministration	2.19	(0.05)	2.04**	(0.01)	0.87	(0.80)	1.82*	(0.01)	1.11	(0.80)	1.10	(0.81)
Tekniske og associerede funktionærer	2.37*	(0.03)	1.37	(0.24)	0.93	(0.90)	1.85**	(0.01)	1.68	(0.18)	1.27	(0.51)
Funktionærer, humaniora eller samfundsvidenskab	2.18	(0.08)	3.23***	(0.00)	1.77	(0.25)	2.74***	(0.00)	1.87	(0.10)	2.63**	(0.00)
Undervisningsfunktionærer	3.65***	(0.00)	2.41***	(0.00)	2.59*	(0.04)	2.26***	(0.00)	1.96	(0.06)	1.17	(0.67)
Videnskabelige funktionærer	1.87	(0.15)	2.01**	(0.01)	0.97	(0.95)	2.27***	(0.00)	1.42	(0.36)	1.02	(0.95)
Virksomhedsledere	0.87	(0.80)	1.52	(0.15)	1.16	(0.79)	1.03	(0.92)	1.27	(0.60)	0.64	(0.38)
Ledere ved lovgivende instanser og højere funktionærer	2.20	(0.06)	2.66***	(0.00)	1.26	(0.67)	1.73*	(0.03)	1.97	(0.07)	1.52	(0.24)
Moders beskæftigelse (ref. Ufaglærte arbejdere)												
Uden arbejde og uden for arbejdsmarkedet	0.59	(0.28)	1.51	(0.20)	2.70	(0.39)	1.16	(0.58)	0.72	(0.49)	0.95	(0.89)
I arbejde uden videre specifikation	0.86	(0.75)	1.74	(0.09)	8.42*	(0.05)	1.21	(0.50)	0.91	(0.84)	1.65	(0.16)
Maskinarbejder, faglært håndværker og faglært landmand eller fisker	0.99	(0.98)	1.56	(0.21)	0.00	(1.00)	0.55	(0.13)	0.48	(0.27)	0.91	(0.82)
Salg- finans- og virksomhedsadministration	1.07	(0.85)	1.61	(0.10)	6.23	(0.08)	1.03	(0.92)	1.30	(0.52)	1.18	(0.61)
Butiksansatte	1.54	(0.24)	2.46**	(0.00)	6.11	(0.08)	1.19	(0.49)	1.17	(0.71)	1.59	(0.16)
Salg- finans- og virksomhedsadministration	1.40	(0.46)	1.33	(0.43)	5.01	(0.16)	1.43	(0.21)	1.26	(0.62)	1.77	(0.14)
Tekniske og associerede funktionærer	1.15	(0.72)	2.17**	(0.01)	8.59*	(0.04)	1.39	(0.19)	1.24	(0.59)	1.44	(0.30)
Funktionærer, humaniora eller samfundsvidenskab	0.94	(0.91)	3.27***	(0.00)	15.81*	(0.01)	2.34**	(0.00)	2.92*	(0.02)	1.19	(0.74)
Undervisningsfunktionærer	1.49	(0.34)	4.97***	(0.00)	13.67*	(0.01)	2.48***	(0.00)	2.70*	(0.02)	1.51	(0.30)
Videnskabelige funktionærer	1.54	(0.39)	2.28*	(0.02)	9.99*	(0.04)	2.02*	(0.02)	1.38	(0.50)	0.89	(0.84)
Virksomhedsledere, ledere ved lovgivende instanser og højere funktionærer	2.36*	(0.05)	2.51**	(0.01)	3.28	(0.34)	1.63	(0.10)	2.24	(0.07)	0.82	(0.72)
Faders uddannelse (ref. grundskole)												
Gymnasium	1.06	(0.89)	1.94**	(0.00)	2.24	(0.11)	2.15***	(0.00)	3.77***	(0.00)	1.73	(0.12)
Erhvervsuddannelse	0.84	(0.43)	1.18	(0.26)	1.29	(0.46)	1.07	(0.64)	0.93	(0.78)	0.92	(0.66)
KVU eller MVU	1.03	(0.92)	1.81***	(0.00)	1.29	(0.52)	1.38*	(0.04)	2.37***	(0.00)	1.55	(0.06)
LVU	1.24	(0.51)	2.99***	(0.00)	2.95*	(0.01)	2.32***	(0.00)	4.38***	(0.00)	2.40**	(0.00)
Moders uddannelse (ref. grundskole)												
Gymnasium	1.70	(0.18)	1.94**	(0.01)	1.36	(0.59)	3.47***	(0.00)	4.59***	(0.00)	2.58**	(0.00)
Erhvervsuddannelse	1.08	(0.71)	1.39*	(0.02)	0.83	(0.57)	1.45*	(0.02)	1.43	(0.16)	1.29	(0.17)
KVU eller MVU	1.73*	(0.04)	2.10***	(0.00)	1.48	(0.28)	2.86***	(0.00)	3.23***	(0.00)	1.90**	(0.01)
LVU	3.40**	(0.00)	3.37***	(0.00)	2.89*	(0.02)	5.10***	(0.00)	4.50***	(0.00)	1.96	(0.10)
Observations	52733											
Pseudo R-squared	0.116											
Konfidensinterval	*p<0.05		** p<0.01		*** p<0.001							

TEK/NAT

TEK/NAT er, som det fremgår af nedenstående tabel 5, også et fagområde, som er repræsenteret på de fleste danske institutioner. Kategorien udgør otte udfald på responsvariablen, men RUC TEK/NAT er udeladt af tabellen grundet for få observationer, hvilket har resulteret i, at jeg i STATA ikke kunne generere brugbare værdier for denne kategori. Det skal indledningsvis slås fast, at kategorien TEK/NAT på KU ikke indeholder nogle fag, som kan kaldes for teknisk videnskab, da fag af denne type ikke udbydes på KU.

Der er ikke lige så entydige resultater for fagområdet som ved HUM, i forhold til hvilket køn som er dominerende. Dette har blandt andet noget at gøre med, at kategorien er en sammensat kategori af naturvidenskab og teknisk videnskab, men også at nogle af institutionerne er nogle særlige institutioner, som måske ikke er direkte sammenlignelige med et fagområde på et traditionelt universitet. Der er klart størst chance for, at man er mand, hvis man læser TEK/NAT på AAU eller DTU. De to institutioner uddanner mange inden for teknisk videnskab, som er domineret af mænd. De institutioner, hvor de naturvidenskabelige fag fylder mere i den samlede kategori, har en mere lige kønsfordeling (KU, AU, SDU), og endda i kvindernes favør i udtalt grad på KVL, hvor der er cirka seks gange så stor chance for at studere, hvis man er kvinde frem for mand.

Som det også er ventet ud fra blandt andet litteraturreviewet, er det nogle andre mønstre, som viser sig for TEK/NAT studerendes baggrund, end det for eksempel var tilfældet på HUM. Helt overordnet kan det siges om TEK/NAT studerende, at deres sociale baggrund ser ud til at være mere differentieret end hos HUM, hvor specielt børn af undervisningsfunktionærer og funktionærer inden for humaniora eller samfundsvidenskab havde de bedste chancer for at tilgå fagområdet. Børn af videnskabelige funktionærer ser ud til i mange tilfælde at have størst chancer for at være TEK/NAT-studerende sammenlignet med de ufaglærtes børn, men i højere grad end for HUM-studerende har børn af for eksempel fiskere, landmænd eller butiksansatte også relativt større chance for at tilgå TEK/NAT i forhold til børn af ufaglærte arbejdere. Det kan tyde på, at et nytteorienteret fagområde som TEK/NAT ikke er lige så socialt selektivt som HUM, hvilket stemmer meget godt overens med de resultater Munk og Thomsen, og Thomsen finder, og som jeg har beskrevet i litteraturreviewet. Endvidere kan det tyde på, at børn af forældre, som er faglært inden for håndværk, ser ud til at foretrække for eksempel TEK/NAT. De har i hvert fald større chance for at læse her sammenlignet med HUM.

Det er dog interessant og overraskende, at det generelt er børn af de videnskabelige funktionærer, frem for de andre funktionærer, som vinder frem på dette område. Det er altså børn af forældre med

en eller anden form for akademisk karriere, som må forventes at være i besiddelse af betydelig uddannelseskaptal, som har de største chancer for at vælge at læse på TEK/NAT. Nu ved jeg selvfølgelig ikke inden for hvilke akademiske discipliner disse forældre er beskæftiget, men det er umiddelbart et besynderligt resultat, hvis man støtter sig op ad argumentet om uddannelseskaptal. Disse TEK/NAT-studerende, som er børn af forældre med en akademisk karriere, burde, ud fra hvad Bourdieu præsenterer i *'Homo Academicus'*, og Lidegran (2009) finder, fra en tidlig alder have indlejret i deres habitus, at de skulle søge mod de mest prestigefyldte fagområder på universitetet. En forklaring kan være, at disse forældres akademiske karriere netop udfolder sig inden for det naturvidenskabelige område, og det derved faktisk er en reproduktion af faginteresser, jeg indfanger i mine analyser.

Jeg vil nu mere detaljeret se på eventuelle forskelle mellem fagområderne på de enkelte institutioner, og se, om jeg kan komme dybere ned i ovenstående diskussion.

Hos AAU skiller to beskæftigelses kategorier hos faderen sig ud. Børn af en fader, som er videnskabelig funktionær, har over to og en halv gange så stor chance for at læse TEK/NAT på AAU end et barn med en ufaglært fader. Interessant nok følger børnene af de faglærte fiskere og landmænd tæt efter. Dette kan muligvis have noget at gøre med befolknings- og erhvervs sammensætningen omkring universitet, men det kan også, som jeg kort nævnte ovenfor, være et resultat af, at såfremt børn af for eksempel faglærte, eller andre beskæftigelsespositioner, som ikke foreskriver en videregående uddannelse, begynder på universitet, foretrækker de og deres familie nytteorienterede og mindre risikobetonede studier, som RRA foreskriver det. Det at skulle lære matematik og fysik på højt niveau og kunne se anvendelse heraf allerede ved studiets start, virker måske ikke lige så afskrækkende, som at skulle forholde sig til menneskets psyke, eller hvad globalisering har at sige for den politiske dagsorden i Danmark.

I forhold til forældrenes uddannelse ses for fædrene samme historie, som gjorde sig gældende på HUM. Jo højere uddannelse til faderen, jo større chance for, at barnet studerer TEK/NAT på AAU. Det er dog ikke lige så udtalt som på HUM, og LVU-kategorien for faderen har ”kun” en relativ risiko ratio på 2,26. Hos moderen er der derimod nogle resultater, som ikke helt følger samme tendens, som vi hidtil har set. Børn af en moder, som har en KVU eller en MVU, har nemlig marginalt større chance for at læse TEK/NAT på AAU end et barn med en moder, som har en LVU – det hele naturligvis sammenlignet med en moder, som kun har grundskole som højeste uddannelse. Hvorvidt denne moder så er partner med en mand, som har en LVU, kunne være en

interessant information. Her ser vi altså nogle resultater, som underbygger blandt andet Lidegrans perspektiver om, at uddannelseskapital er mindre vigtig på nogle af de mere anvendelsesorienterede områder, selvom der dog er relative overrepræsentationer af børn af videnskabelige funktionærer, som studerer her. Disse to resultater er altså lidt modstridende, da de videnskabelige funktionærer burde være i besiddelse af megen uddannelseskapital.

På AU er det, som på HUM, børn med en fader, som er undervisningsfunktionær, som har størst chance for at læse på dette fagområde, men børn med en fader, som er butiksansat, følger tæt efter. Her ser vi altså igen, at de positioner, som ikke nødvendigvis fordrer videregående uddannelse, blander sig i toppen med høje relative risiko ratios. Børn af mødre, som er undervisningsfunktionærer, har også størst chance for at læse på fagområdet. De videnskabelige funktionærer har næsten lige så stor chance, men her er resultaterne ikke signifikante. I forhold til forældrenes uddannelse er den tidligere beskrevne tendens omend meget tydelig. Kategorien LVU har en værdi på cirka fire for både moder og fader. På TEK/NAT på AU er uddannelseskapitalen altså stadig meget vigtig sammenlignet med AAU. Her ligner chanceulighederne mere de chanceuligheder, som vi observerede på HUM-området. Dette kunne tyde på, at kendskab til uddannelse i familien er vigtigere på nogle universiteter end på andre, også inden for de samme fagområder. Der begynder at tegne sig et billede af AU og specielt KU som institutioner, hvor uddannelseskapital og uddannelsesniveau i hjemmet er vigtigt i forhold til at læse på disse institutioner. Ind til videre mest udtalt på HUM, men jeg viser også, at dette gør sig gældende på TEK/NAT. Dette går jeg dybere ind i senere i analysen.

KUN/MUS-TEK/NAT er en sammensat kategori af forskellige institutioner ligesom KUN/MUS-HUM, hvorfor jeg også her vil være varsom med at lave overdrevne fortolkninger og sammenligninger med de andre institutioner.

I forhold til faderens beskæftigelse er der helt op imod 17 gange så stor chance for, at han er enten virksomhedsleder, videnskabelig funktionær eller arbejder inden for salg-, service- eller omsorg, sammenlignet med ufaglært arbejder. Resultatet er meget anderledes end de andre TEK/NAT kategorier, og vi ser nogle ekstreme værdier for nogle kategorier.

Forældrenes uddannelse ser, som hos HUM-kategorien, også lidt anderledes ud. Hos faderens er det størst chance for børn, hvis faders højeste uddannelse er gymnasiet, mens det hos moderen igen er LVU, som har den højeste relative risiko ratio.

På DTU er der rigtig gode signifikante resultater for faderen. Her har børn af en fader, som er videnskabelig funktionær, næsten seks gange så stor chance for at befinde sig på dette fagområde i forhold til referencen. Næst efter kommer de tekniske funktionærer lidt foran funktionærer inden for humaniora eller samfundsvidenskab med relative risiko ratio værdier på lidt over tre og en halv.

I forhold til moderens beskæftigelse har børn af en moder, som er videnskabelig funktionær eller funktionær inden for humaniora eller samfundsvidenskab, lidt over tre gange så stor chance for at læse på fagområdet i forhold til referencen.

Ved begge forældres uddannelse ses samme billede som beskrevet flere gange tidligere. Dog stadig ikke i lige så udtalt grad som hos HUM-kategorierne.

Her ser vi altså igen underbygget, at børn af videnskabelige funktionærer har de største chancer for at læse TEK/NAT, hvilket som sagt er overraskende. Jeg har før brugt som forklaring, at disse videnskabelige funktionærer kan være beskæftiget inden for det naturvidenskabelige område, og at der derfor ikke er noget underligt ved det. En anden forklaring kunne være, at disse videnskabelige funktionærer har en stor indsigt i den akademiske verden, og på sin vis prøver at guide deres egne børn mod det fagområde på universitetet, hvor der er god beskæftigelse efter endt uddannelse, og hvor man også er relativt sikker på at komme til at tjene gode penge.

KVL-TEK/NAT er en helt særlig kategori, og det kommer bestemt også til udtryk i resultaterne fra regressionen. I forhold til faderens beskæftigelse har børn af en fader, som er landmand eller fisker, størst chance for at læse TEK/NAT på KVL. Næstefter kommer virksomhedslederne og de højere funktionærer. I forhold til uddannelse er det tilfældet for fædre, at de bryder med tendensen, selvom LVU stadig har den højeste relativ risiko ratio på 2,65, men de andre uddannelseskategorier kommer tæt efter, og er tæt på hinanden. Uddannelseskategorierne for moderen følger mere det mønster, vi før har set; jo højere uddannelse jo bedre chancer, og har en endda en højsignifikant relativ risiko ratio på 4,20 for LVU, hvorfor børn med en moder, som har en LVU, altså har over fire gange så stor chance for at læse TEK/NAT på KVL i forhold til børn, hvis moder har en grundskoleuddannelse.

Det man observerer i forhold til resultaterne på TEK/NAT på KVL er nok ganske enkelt, at her findes relativt mange børn, som er vokset op på en gård med en fader, som er faglært landmand og nu selv læser til dyrlæge eller agronom. Resultaterne for netop dette område er helt specielle, og

viser, at der lige præcis inden for dette område er nogle helt særlige reproduktionsmekanismer i forhold til faderens erhverv, og hvad barnet senere kommer til at læse på universitetet.

Resultaterne i forhold til forældres uddannelse på TEK/NAT på KU er interessante, og her viser der sig et afbræk i forhold til normen inden for både fader og moder. For både faderens og moderens uddannelse viser resultaterne, at det er de børn med en fader eller moder, som har en LVU, som har størst chance for at læse TEK/NAT på KU, men herefter kommer, for både faders og moders vedkommende, de børn af forældre, som kun har en gymnasialeksamen. I registerforskning med fokus på social baggrund er gruppen af forældre, hvis højeste uddannelse er en gymnasialuddannelse, tit en kilde til undren. Denne gruppe kan nemlig ofte være en enormt heterogen gruppe. Her kan i princippet befinde sig forældre i topposter, som har arbejdet sig op gennem en organisation, eller her kan være mennesker med stor kulturel indflydelse, som ikke nødvendigvis har en uddannelse, der underbygger deres status. Som Lidegran fremfører, finder hun også indikationer på, at børn af forældre, som har haft drømme om at gennemføre et universitetsstudie, men aldrig fik det gjort, i kraft af deres forældres motivation og opbakning, alligevel kommer på universitetet trods det, at deres forældres sociale position, eller uddannelseskapital, ikke skulle fordre det. Disse omtalte motiverede forældre kan også være nogle af dem, som befinder sig i gymnasialkategorien.

Den sidste TEK/NAT kategori i tabel 5 er SDU. Her er der ikke mange signifikante resultater, men det kan nævnes, at børn af en fader, som er undervisningsfunktionær, har bedst chance sammen med børn af en moder, som er videnskabelig funktionær. Det er dog ikke specielt udtalt, og resultaterne er som sagt ikke signifikante.

For moderens uddannelse er der signifikante resultater, og her ses det igen, selvom det er marginalt, at der er et brud på normen som ved flere af TEK/NAT-institutioner. Selvom børn af mødre med en LVU godt nok har størst chance for at studere TEK/NAT på SDU, så har børn af en moder med en gymnasial eksamen større chance end en moder med en KVU eller en MVU.

Tabel 8 - Regressionstabel for fagområdet TEK/NAT

	3 'AAU-TEK/NAT'	7 'AU-TEK/NAT'	11 'KUN/MUS-TEK/NAT'	12 'DTU-TEK/NAT'	13 'KVL-TEK/NAT'	20 'KU-TEK/NAT'	27 'SDU-TEK/NAT'
Kvinde (ref. mand)	0.40*** (0.00)	0.70** (0.00)	2.28*** (0.00)	0.39*** (0.00)	6.08*** (0.00)	0.99 (0.93)	1.05 (0.72)
Ikke vestlig immigrant (ref. Dansker eller vestlig immigrant)	1.21 (0.49)	0.80 (0.55)	0.81 (0.79)	2.01* (0.02)	0.00 (1.00)	0.95 (0.84)	0.68 (0.48)
Bor i Aarhus eller København (ref. bor ikke i Aarhus eller København)	0.58*** (0.00)	1.47*** (0.00)	1.29 (0.17)	1.13 (0.28)	0.81 (0.27)	1.64*** (0.00)	0.19*** (0.00)
Faders alder	0.98 (0.13)	1.00 (0.88)	1.09*** (0.00)	1.04** (0.01)	1.04 (0.09)	1.03** (0.00)	0.97 (0.18)
Moders alder	1.05*** (0.00)	1.06*** (0.00)	0.97 (0.22)	1.05** (0.00)	1.04 (0.09)	1.03* (0.03)	1.04 (0.06)
Kernefamilie	2.05*** (0.00)	1.40 (0.06)	1.53 (0.17)	1.30 (0.15)	1.60 (0.13)	0.83 (0.17)	0.87 (0.54)
Familieindkomst (divideret med 100.000)	0.85 (0.49)	1.38 (0.22)	1.61 (0.23)	2.79*** (0.00)	2.59** (0.01)	1.98** (0.00)	1.18 (0.67)
Faders beskæftigelse (ref. Ufaglærte arbejdere)							
Uden arbejde og uden for arbejdsmarkedet	0.76 (0.44)	1.45 (0.33)	3.21 (0.35)	1.43 (0.45)	0.30 (0.26)	0.89 (0.72)	0.52 (0.25)
I arbejde uden videre specifikation	1.59 (0.06)	1.14 (0.71)	8.19* (0.05)	2.84** (0.01)	1.82 (0.20)	1.18 (0.55)	0.54 (0.21)
Maskinarbejder	1.50 (0.08)	1.46 (0.25)	5.88 (0.11)	0.58 (0.37)	0.65 (0.48)	0.72 (0.34)	1.53 (0.21)
Faglært håndværker	1.38 (0.13)	1.40 (0.24)	5.00 (0.13)	2.73** (0.01)	1.18 (0.71)	0.73 (0.26)	1.21 (0.55)
Faglært landmand eller fisker	2.32** (0.00)	1.77 (0.14)	9.77* (0.04)	1.40 (0.53)	4.33*** (0.00)	0.61 (0.29)	1.09 (0.84)
Salg-, service- eller omsorgsarbejde	0.99 (0.97)	1.54 (0.28)	17.81** (0.01)	1.64 (0.34)	2.47 (0.09)	2.03* (0.02)	0.17 (0.08)
Butiksansatte	0.94 (0.86)	2.26* (0.02)	2.35 (0.55)	2.27 (0.09)	1.77 (0.32)	2.07* (0.02)	1.59 (0.29)
Salg- finans- og virksomhedsadministration	1.38 (0.24)	1.91* (0.05)	7.77 (0.06)	2.51* (0.02)	0.39 (0.24)	1.54 (0.13)	1.08 (0.86)
Tekniske og associerede funktionærer	1.54 (0.09)	1.79 (0.08)	12.85* (0.02)	3.76*** (0.00)	2.53* (0.05)	1.93* (0.02)	1.29 (0.50)
Funktionærer, humaniora eller samfundsvidenskab	1.85* (0.03)	2.14* (0.02)	10.13* (0.03)	3.60** (0.00)	1.46 (0.49)	1.54 (0.13)	1.14 (0.78)
Undervisningsfunktionærer	1.53 (0.11)	2.87*** (0.00)	11.07* (0.02)	2.91** (0.01)	2.29 (0.08)	1.73* (0.04)	1.74 (0.12)
Videnskabelige funktionærer	2.61*** (0.00)	1.49 (0.23)	16.59** (0.01)	5.61*** (0.00)	2.01 (0.15)	2.16** (0.00)	1.22 (0.63)
Virksomhedsledere	1.22 (0.51)	1.57 (0.23)	17.37** (0.01)	2.82* (0.01)	2.98* (0.02)	1.27 (0.45)	1.23 (0.63)
Ledere ved lovgivende instanser og højere funktionærer	1.47 (0.17)	1.63 (0.16)	8.23 (0.05)	3.03** (0.00)	2.62* (0.04)	1.52 (0.14)	1.12 (0.78)
Moders beskæftigelse (ref. Ufaglærte arbejdere)							
Uden arbejde og uden for arbejdsmarkedet	0.75 (0.30)	0.88 (0.75)	0.38 (0.43)	0.74 (0.48)	2.08 (0.22)	0.84 (0.54)	0.94 (0.88)
I arbejde uden videre specifikation	0.97 (0.90)	0.84 (0.67)	3.58 (0.10)	1.22 (0.62)	1.50 (0.48)	1.05 (0.86)	0.40 (0.09)
Maskinarbejder, faglært håndværker og faglært landmand eller fisker	0.37** (0.01)	1.55 (0.25)	1.35 (0.77)	0.84 (0.74)	3.07* (0.04)	0.18** (0.01)	0.79 (0.59)
Salg- finans- og virksomhedsadministration	0.90 (0.63)	1.03 (0.92)	1.41 (0.67)	0.96 (0.92)	1.71 (0.30)	0.61 (0.08)	0.42* (0.02)
Butiksansatte	1.43 (0.10)	1.64 (0.12)	3.62 (0.09)	1.82 (0.10)	2.49 (0.07)	0.96 (0.89)	0.59 (0.17)
Salg- finans- og virksomhedsadministration	1.32 (0.30)	1.07 (0.87)	3.36 (0.14)	2.28* (0.03)	1.40 (0.59)	0.97 (0.92)	1.67 (0.19)
Tekniske og associerede funktionærer	1.08 (0.75)	1.57 (0.18)	3.05 (0.15)	2.22* (0.03)	1.09 (0.87)	0.83 (0.49)	1.07 (0.85)
Funktionærer, humaniora eller samfundsvidenskab	2.21** (0.01)	1.88 (0.11)	3.06 (0.19)	3.33** (0.00)	3.73* (0.02)	1.52 (0.17)	1.11 (0.84)
Undervisningsfunktionærer	1.13 (0.64)	2.08* (0.04)	5.34* (0.03)	2.74** (0.01)	1.76 (0.30)	1.36 (0.27)	1.38 (0.42)
Videnskabelige funktionærer	1.43 (0.26)	2.06 (0.06)	3.08 (0.18)	3.24** (0.00)	3.68* (0.02)	1.03 (0.92)	1.82 (0.20)
Virksomhedsledere, ledere ved lovgivende instanser og højere funktionærer	0.53 (0.11)	1.07 (0.88)	3.23 (0.16)	1.87 (0.14)	1.61 (0.45)	1.06 (0.85)	0.86 (0.78)
Faders uddannelse (ref. grundskole)							
Gymnasium	1.08 (0.82)	2.48** (0.00)	4.45** (0.00)	1.51 (0.21)	2.02 (0.16)	4.33*** (0.00)	2.08 (0.06)
Erhvervsuddannelse	1.32 (0.06)	2.00*** (0.00)	1.42 (0.37)	0.91 (0.66)	1.98* (0.02)	1.83** (0.00)	1.11 (0.65)
KVU eller MVU	1.91*** (0.00)	2.15** (0.00)	2.39* (0.03)	1.89** (0.00)	1.88 (0.06)	2.79*** (0.00)	1.77* (0.03)
LVU	2.26*** (0.00)	3.81*** (0.00)	3.74** (0.00)	2.84*** (0.00)	2.65* (0.01)	5.17*** (0.00)	1.65 (0.16)
Moders uddannelse (ref. grundskole)							
Gymnasium	2.12** (0.00)	2.23** (0.01)	2.95* (0.01)	2.85*** (0.00)	0.93 (0.91)	2.47*** (0.00)	3.41** (0.00)
Erhvervsuddannelse	1.46** (0.01)	1.26 (0.21)	0.92 (0.81)	1.74** (0.01)	1.11 (0.70)	1.31 (0.11)	1.84* (0.02)
KVU eller MVU	2.34*** (0.00)	1.97** (0.00)	2.04* (0.05)	1.98** (0.00)	2.95*** (0.00)	2.07*** (0.00)	3.40*** (0.00)
LVU	2.31** (0.00)	4.06*** (0.00)	4.06** (0.00)	2.85*** (0.00)	4.20*** (0.00)	4.23*** (0.00)	3.64** (0.00)
Observations	52733						
Pseudo R-squared	0.116						
Konfidensinterval	*p<0.05	**p<0.01	***p<0.001				

BUSINESS

Fagområdet BUSINESS er ikke repræsenteret på lige så mange institutioner som de to andre fagområder, jeg beskæftiger mig med i første del af analysen. Udover de fire fagområder som er præsenteret i tabellen herunder, findes også fagområdet AU-BUSINESS, som jeg har valgt at udelade af tabellen, da der ikke var nogen signifikante resultater at tolke på, grundet for få observationer.

På BUSINESS-fagområdet er der mange interessante resultater i forhold til de ekstra baggrundsvARIABLE, som hverken er forældres uddannelse eller beskæftigelse, som jeg ellers ikke har beskrevet meget for de andre fagområder.

I forhold til køn er det generelle billede, at kvinders chance for at læse på et BUSINESS-fagområde er lidt højere end mænds. Undtagen på AAU hvor den relative risiko ratio er 1,01, og der altså er lighed mellem kønnene.

Både på CBS og SDU er der markant relativt større chance for at læse BUSINESS, hvis man er ikke-vestlig immigrant eller efterkommer, henholdsvis 3,04 og 5,25 gange større chance. At ikke-vestlige immigranter skulle foretrække BUSINESS-studier, falder godt i tråd med resultater fra tidligere dansk forskning. Thomsen anmærker, at børn af ikke-vestlige immigranter har en tendens til at foretrække nytteorienterede studier, hvilket underbygges af mine resultater (Thomsen 2008).

Specielt på CBS kan det ses ud fra tabellen, at jo højere en familieindkomst, jo større chance er der for, at man læser dette fagområde. Det er endda meget udtalt. Samme billede ses for ASB og SDU, men slet ikke lige så markant som på CBS.

Tager man fat i institutionerne enkeltvis og undersøger de centrale baggrundsvARIABLE for social baggrund, ses et noget andet billede end hos de to foregående fagområder. På AAU har børn af fædre, som er ledere ved lovgivende instanser eller højere funktionærer, 4,13 gange så stor chance for at læse på BUSINESS-fagområdet end børn af ufaglærte arbejdere. Disse sociale positioner ses også som kapitaltunge, både kulturelt og økonomisk, men med relativt større grad af økonomisk kapital i sammenligning med de andre funktionærkategorier. At komme fra et hjem præget af økonomisk kapital vejer tungt i forhold til at læse BUSINESS på AAU, og det viser sig, at andre kapitalformer har valør på dette område. Efter de to førnævnte positioner kommer børn af fædre, som er butiksansatte eller virksomhedsledere, og det ses altså yderligere, at det er nogle andre beskæftigelseskategorier, som er på spil end for eksempel på HUM, hvor det primært var uddannelsesfunktionærerne og nogle af de andre funktionærers børn, som havde de største relative

chancer. I forhold til moderens beskæftigelse er det kategorien virksomhedsledere, ledere ved lovgivende instanser og højere funktionærer, som har den højeste værdi.

Ser vi på forældres uddannelse fremgår det, at chanceulighederne på tværs af uddannelseskategorier ikke er lige så markante som hos for eksempel HUM. Der er stadig størst chance for børn af en fader med en LVU, men det er ikke lige så udtalt. I forhold til moderens uddannelse er der størst chance for et barn med en moder, som har en KVU eller MVU, at læse BUSINESS på AAU sammenlignet med et barn af en moder, som har en grundskoleuddannelse. Den relative risiko ratio ligger på godt 2. Her bliver det igen underbygget, at der er relativt mindre chanceuligheder i forhold til forældres uddannelsesniveau på de nytteorienterede fagområder, hvilket betyder, at det i relativt større grad er de lavere uddannedes børn, som vælger at studere her. BUSINESS-fagområdet er lige som TEK/NAT en repræsentant for et anvendelsesorienteret fagområde. Her læres også svært tilgængeligt akademisk stof, men det, at det i udpræget grad har et anvendelsesperspektiv gør, at et barn fra et ikke-akademisk hjem, og dette barns familie, bedre kan se uddannelsen som et middel til et mål, og målet er et godt job, som jeg også beskriver i det teoretiske afsnit.

Der er størst chance for at læse BUSINESS på CBS, hvis en fader er funktionær inden for humaniora eller samfundsvidenskab. 3,14 gange så stor chance, som hvis ens fader er ufaglært arbejder. Tæt efter kommer kategorierne salg- finans- og virksomhedsadministration samt en fader i arbejde uden videre specifikation. CBS adskiller sig altså i forhold til AAU, når det gælder faderens beskæftigelse. På AAU husker vi, at det blandt andet var børn af fædre i nogle økonomisk kapitaltunge poster, som havde de bedste chancer for at læse BUSINESS. Det er det altså ikke umiddelbart på CBS. Dette virker overraskende, da CBS er en handelshøjskole, som kun udbyder handelsorienterede fag, og hvor man kan forvente, at børn af forældre på økonomisk kapitaltunge poster ville have størst chance for at læse. Det er dog vigtigt at huske på, at indkomstvariablen viser fuldstændig det modsatte. Her er det nemlig meget tydeligt, at jo flere penge familien tjener, jo større chance er der for at læse BUSINESS på CBS.

Ser vi på forældrenes uddannelse tegner sig samme billede som på AAU, hvilket er med til at underbygge, at det ikke, i lige så udtalt grad som på HUM og TEK/NAT, er børn fra hjem, som er præget af uddannelseskapital, som læser på CBS. Her er nemlig heller ikke lige så markante chanceuligheder, som vi før har set. I forhold til at læse BUSINESS på CBS har børn af en fader, hvis højeste uddannelse er gymnasium, faktisk størst chance. Den relative risiko ratio ligger på 2.33.

Børn af mødre med en LVU har størst chance på CBS, men det er som sagt ikke så udtalt, og den relative risiko ratio ligger på 2,30.

På ASB har børn af fader, som er funktionær inden for humaniora eller samfundsvidenskab, 3,31 gange så stor chance for at læse, som et barn af en ufaglært fader, og her er ASB altså på linje med CBS. I forhold til de kategorier som følger lige efter ligner ASB dog mere AAU med ledere ved lovgivende instanser eller højere funktionærer, salg- finans- og virksomhedsadministration samt faglærte landmænd eller fiskere. Selvom en funktionærkategori igen ligger højest, viser det altså, at nogle nye kategorier, som overvejende er præget af økonomisk kapital, vinder frem lige efter.

Børn af mødre, som er beskæftiget med salg- finans- og virksomhedsadministration, har de relativt største chance på ASB, mens butiksansatte og undervisningsfunktionærer følger lige efter.

På ASB er chanceuligheden i forhold til uddannelse endnu mindre udtalt. Børn af fædre, hvis højeste uddannelse er gymnasium, har de relativt største chancer med en relativ risiko ratio på 2,19, mens det i forhold til moderens uddannelse er børn af en moder, som har en KVU eller MVU, som har de relativt største chancer, men her er chanceuligheden lille og den relative risiko er ”kun” på 1,55. På ASB ligger resultaterne altså også helt på linje med RRA-tesen om, som jeg har været inde på flere gange tidligere, at børn af forældre, som ikke nødvendigvis har haft meget kontakt med det højere uddannelsessystem, ikke nødvendigvis vil føle sig distanceret i forhold til at skulle påbegynde en uddannelse på dette fagområde. Det vi observerer på BUSINESS-fagområdet, er i grove træk relative overrepræsentationer af studerende, hvis forældre har været beskæftiget inden for den private sektor i jobs, som ikke kræver, at de har taget en universitetsuddannelse, men som fordrer en overvægt af økonomisk kapital frem for kulturel kapital i den studerendes barndomshjem. Både som et resultat af dette, og som et resultat af, at barndomshjemmet burde være præget mere af uddannelseskapital, hvis disse studerende skulle foretrække for eksempel HUM, vælger de studerende den mere anvendelsesorienterede vej BUSINESS.

På BUSINESS-fagområdet på SDU er det børn af fædre, som er ledere ved lovgivende instanser eller højere funktionærer, som har de relativt største chancer, men den relative risiko ratio er under to. Tæt bagefter følger kategorierne funktionær inden for humaniora eller samfundsvidenskab og videnskabelig funktionær. Dette er de mindste chanceuligheder for faders beskæftigelse, som vi har set indtil videre i undersøgelsen, hvilket altså vidner om, at der generelt på BUSINESS, og mest markant på SDU, er de mindste chanceuligheder på tværs af sociale positioner i forhold til optag.

I forhold til uddannelse er det igen børn af en fader med en gymnasial eksamen som har de højeste relative chancer for at læse BUSINESS på SDU, ligesom det er tilfældet på ASB og CBS. Kun AAU skiller sig altså ud her, hvor det stadig er børn af en akademiker-fader, som har de bedste chancer. Chanceulighederne er igen mindre udtalte end ved de andre fagområder.

Tabel 9 Regressionstabel for fagområdet BUSINESS

	4 'AAU-BUSINESS'	16 'CBS-BUSINESS'	17 'ASB-BUSINESS'	29 'SDU-BUSINESS'
Kvinde (ref, mand)	1.01 (0.95)	1.21** (0.00)	1.31** (0.00)	1.34** (0.01)
Ikke vestlig immigrant (ref. Dansker eller vestlig immigrant)	1.77 (0.18)	3.04*** (0.00)	0.97 (0.92)	5.25*** (0.00)
Bor i Aarhus eller København (ref. bor ikke i Aarhus eller København)	0.12*** (0.00)	1.77*** (0.00)	1.56*** (0.00)	0.18*** (0.00)
Faders alder	0.99 (0.46)	1.02** (0.01)	1.02 (0.17)	1.03* (0.03)
Moders alder	1.01 (0.61)	1.05*** (0.00)	1.02 (0.09)	1.02 (0.25)
Kernefamilie	0.87 (0.53)	0.91 (0.35)	1.55** (0.00)	0.99 (0.96)
Familieindkomst (divideret med 100.000)	1.19 (0.63)	4.67*** (0.00)	2.38*** (0.00)	2.44*** (0.00)
Faders beskæftigelse (ref, Ufaglærte arbejdere)				
Uden arbejde og uden for arbejdsmarkedet	1.16 (0.79)	1.07 (0.77)	0.80 (0.54)	0.84 (0.56)
I arbejde uden videre specifikation	1.84 (0.15)	2.27*** (0.00)	2.05** (0.00)	1.21 (0.46)
Maskinarbejder	1.34 (0.49)	1.01 (0.98)	1.44 (0.15)	1.02 (0.94)
Faglært håndværker	2.19* (0.03)	1.19 (0.31)	1.55* (0.05)	0.92 (0.72)
Faglært landmand eller fisker	2.53* (0.04)	1.44 (0.11)	2.50*** (0.00)	0.65 (0.26)
Salg-, service- eller omsorgsarbejde	1.67 (0.32)	1.45 (0.10)	2.27** (0.00)	0.66 (0.32)
Butiksansatte	3.26** (0.01)	1.19 (0.46)	1.12 (0.74)	1.63 (0.11)
Salg- finans- og virksomhedsadministration	2.48* (0.03)	2.19*** (0.00)	2.73*** (0.00)	1.71* (0.04)
Tekniske og associerede funktionærer	2.33* (0.05)	1.62** (0.01)	2.06** (0.00)	0.74 (0.37)
Funktionærer, humaniora eller samfundsvidenskab	2.92* (0.02)	3.14*** (0.00)	3.31*** (0.00)	1.84* (0.05)
Undervisningsfunktionærer	1.59 (0.33)	1.79** (0.00)	1.97** (0.01)	1.71 (0.06)
Videnskabelige funktionærer	1.72 (0.26)	2.07*** (0.00)	1.65 (0.06)	1.79* (0.04)
Virksomhedsledere	2.96* (0.01)	1.92*** (0.00)	1.69 (0.06)	1.05 (0.87)
Ledere ved lovgivende instanser og højere funktionærer	4.13*** (0.00)	2.18*** (0.00)	2.86*** (0.00)	1.88* (0.02)
Moders beskæftigelse (ref, Ufaglærte arbejdere)				
Uden arbejde og uden for arbejdsmarkedet	0.66 (0.36)	0.79 (0.26)	1.04 (0.90)	0.63 (0.09)
I arbejde uden videre specifikation	0.43 (0.12)	1.32 (0.16)	1.06 (0.84)	0.77 (0.35)
Maskinarbejder, faglært håndværker og faglært landmand eller fisker	1.31 (0.51)	1.03 (0.92)	0.98 (0.95)	0.88 (0.65)
Salg- finans- og virksomhedsadministration	0.79 (0.51)	0.97 (0.88)	1.31 (0.24)	0.89 (0.62)
Butiksansatte	1.91 (0.05)	1.71** (0.00)	1.96** (0.00)	1.01 (0.97)
Salg- finans- og virksomhedsadministration	1.28 (0.57)	2.34*** (0.00)	2.47*** (0.00)	1.06 (0.84)
Tekniske og associerede funktionærer	0.83 (0.63)	1.67** (0.01)	1.25 (0.37)	1.05 (0.84)
Funktionærer, humaniora eller samfundsvidenskab	2.08 (0.13)	2.79*** (0.00)	1.64 (0.13)	1.22 (0.61)
Undervisningsfunktionærer	1.07 (0.87)	2.22*** (0.00)	2.00** (0.01)	0.88 (0.68)
Videnskabelige funktionærer	1.25 (0.70)	2.09*** (0.00)	1.89* (0.05)	0.96 (0.92)
Virksomhedsledere, ledere ved lovgivende instanser og højere funktionærer	2.34* (0.05)	2.07*** (0.00)	1.55 (0.15)	0.81 (0.58)
Faders uddannelse (ref, grundskole)				
Gymnasium	1.65 (0.24)	2.33*** (0.00)	2.19*** (0.00)	2.33** (0.00)
Erhvervsuddannelse	1.20 (0.41)	1.32** (0.01)	1.21 (0.17)	1.36 (0.05)
KVU eller MVU	1.95** (0.01)	1.59*** (0.00)	1.69*** (0.00)	1.73** (0.00)
LVU	2.59** (0.01)	2.11*** (0.00)	2.00*** (0.00)	1.88* (0.01)
Moders uddannelse (ref, grundskole)				
Gymnasium	2.06 (0.06)	2.01*** (0.00)	1.36 (0.18)	1.68* (0.04)
Erhvervsuddannelse	1.76** (0.01)	1.60*** (0.00)	1.19 (0.15)	1.19 (0.22)
KVU eller MVU	2.09** (0.01)	1.81*** (0.00)	1.55** (0.00)	1.25 (0.25)
LVU	1.52 (0.41)	2.30*** (0.00)	1.28 (0.33)	1.09 (0.82)
Observations	52733			
Pseudo R-squared	0.116			
Konfidensinterval	*p<0.05	**p<0.01	***p<0.001	

Delkonklusion – opsummering af første del af analysen

Det, som er langt mest fremtrædende i første del af analysen, er de store forskelle mellem institutionerne i forhold til vigtigheden af forældres uddannelse. AU og KU skiller sig ud ved at have de største chanceuligheder i forhold til vigtigheden af uddannelseskapital i barndomshjemmet. Specielt KU skiller sig ud. Det gør sig specielt gældende på HUM og TEK/NAT. Det kan konkluderes, at KU er det mest socialt selektive universitet i forhold til forældres uddannelse efterfulgt af AU.

Ligeledes kan det konkluderes, at chanceulighederne i forhold til uddannelseskapital generelt er mindst på SDU og AAU, og som jeg har nævnt før, skal noget af denne variation muligvis tilskrives befolkningssammensætningen omkring universitetet.

På fagområderne HUM og TEK/NAT er der generelt de største chanceuligheder i forhold til forældres uddannelse. De mest markante chanceuligheder overhovedet i forhold til forældres uddannelse i første del af analysen, finder man for HUM på KU for moderens uddannelse og på TEK/NAT på KU for faderens uddannelse. På BUSINESS er chanceulighederne mindst i forhold til både faders og moders uddannelse. Til gengæld er økonomisk kapital målt i familieindkomst vigtigst på BUSINESS, og det er specielt udtalt på CBS. Det må konkluderes, at det er vigtigst at komme fra en økonomisk privilegeret familie, hvis man vil læse på CBS.

I forhold til forældres beskæftigelse kan det, meget overordnet, konkluderes, at det er børn af forældre, som besidder de kulturelt kapitaltunge funktionærposter, både for fader og moder, som har de bedste chancer for at læse på både HUM og TEK/NAT, men at der også er flere nuancer.

På HUM er det særligt markant, at børn af undervisningsfunktionærer og funktionærer, som arbejder inden for samfundsvidenskab eller humaniora, har de bedste chancer. Dette er specielt udtalt i forhold til moderens beskæftigelse hos den samlede KUN/MUS-kategori.

På TEK/NAT er chanceulighederne i forhold til forældres beskæftigelse ikke så udtalte som på HUM, og her træder det frem, at blandt andet børn af faglærte har relativt bedre chancer. Det kan altså konkluderes, at HUM er det mest socialt selektive fagområde i forhold til forældres beskæftigelse. Børn af videnskabelige funktionærer har meget overordnet set de bedste chancer på TEK/NAT.

Del 2 fagorientering + institution

Den samlede statistiske model for anden regressionsanalyse har en forklaret varians, eller en pseudo- R^2 -værdi, på 0,117. Dette skal holdes op mod de 0,116 i første del af analysen. Man fanger mere af variansen ved at lave en mere differentieret opdeling af uddannelserne, hvilket er forventeligt.

I anden del af analysen får vi lejlighed til at tage et endnu mere nuanceret blik på de fagområder, som jeg lige har analyseret på i første del af analysen. Her i anden del af analysen kommer vi derfor endnu tættere på den specifikke sociale rekruttering til de danske universiteter. Herunder skal vi analysere på, hvad jeg, som før beskrevet, kalder fagorienteringer.

Analyse af resultater fra de udvalgte fagorienteringer i en teoretisk optik.

Den kreative humanistiske fagorientering og den klassiske humanistiske fagorientering

Som jeg kort har været inde på tidligere, har den yderligere inddeling af responsvariablen fra fagområder til fagorienteringer gjort, at nogle udfald på responsvariablen bliver individfattige. Derfor har det ikke på alle universiteter været statistisk analytisk muligt at dele HUM op i kreativ humanistisk fagorientering og klassisk humanistisk fagorientering, og få dem til at køre med i STATA. For SDU, RUC og AAU udgør disse to fagorienteringer derfor en samlet kategori, som derfor i princippet er magen til fagområdekategorien HUM. Disse samlede kategorier vil jeg derfor ikke analysere på igen i anden del af analysen, men jeg vil have fokus på AU og KU, hvor den yderligere fagorienterings-opdeling har været mulig at udføre. De samlede kategorier er dog med i tabel 7 herunder alligevel for at kunne lave enkelte sammenligninger.

Starter vi overordnet med at se på kønsfordelingen, ses det, at der er størst chancelighed mellem kønnene på den klassiske humanistiske fagorientering både på KU og AU. På AU er chanceligheden dog mest markant internt på HUM mellem kreativ og klassisk humanistisk, hvor den relative risiko ratio er på henholdsvis 1,61 og 2,76. Dette er dog stadig lavt sammenlignet med chanceligheden mellem kønnene på RUC, hvor den relative risiko ratio nærmer sig de fire. Dette er som sagt for de to fagorienteringer estimeret samlet, hvorfor man med rette kunne forvente en endnu mere markant chancelighed på den klassiske humanistiske fagorientering, hvis opdelingen havde været mulig at udføre i STATA.

Den klassiske humanistiske fagorientering på AU følger samme tendens i forhold til faderens beskæftigelse, som vi så på HUM-fagområdet i første del af analysen, hvor funktionærkategorierne ligger med nogle af de højeste relative risiko ratios. Børn af en fader, som er beskæftiget som funktionær inden for humaniora eller samfundsvidenskab, har således 3,74 gange så stor chance for at læse et klassisk humanistisk fag på AU, som et barn hvis fader er ufaglært arbejder. Tendensen går også igen hos mødrene, hvor et barn af en moder, som er undervisningsfunktionær, har 3,69 gange så stor chance for at læse et klassisk humanistisk fag. Vi ser her tydelig igen, at de, i bourdieusk forstand, kulturelt kapitaltunge positioner vinder frem.

Det ser noget anderledes ud på den klassiske humanistiske fagorientering på KU, hvor der træder nogle virkelig markante chanceuligheder frem i forhold til særligt faderens beskæftigelse. Der er næsten 10 gange så stor chance for at læse et klassisk humanistisk fag på KU, hvis ens fader er funktionær inden for humaniora eller samfundsvidenskab, sammenlignet med hvis ens fader er ufaglært arbejder. Tæt efter følger kategorierne ledere ved lovgivende instanser og højere funktionærer samt undervisningsfunktionærer med relative risiko ratios på omkring syv. På den klassiske humanistiske fagorientering på KU findes altså nogle meget markante chanceuligheder i forhold til faderens beskæftigelse. Det gør sig også gældende i forhold til moderen, hvor et barn af en moder, som er undervisningsfunktionær, har næsten fem gange så stor chance for at læse på den klassiske humanistiske fagorientering, som et barn af en moder som er ufaglært arbejder.

I forhold til begge forældres beskæftigelse træder der altså nogle meget markante chanceuligheder frem ved denne nye opdeling på den klassiske humanistiske fagorientering og den kreative humanistiske fagorientering, som ikke ville have trådt frem, hvis man udelukkende havde beskæftiget sig med fagområder. Det viser sig altså, at specielt det klassiske humanistiske område i højere grad end det kreative humanistiske område er præget af chanceulighed i forhold til forældrenes sociale position, og at det øger et barns chance for at læse på den klassiske humanistiske fagorientering, hvis barnets forældre indtager nogle positioner i samfundet, som vi kan betragte som kulturelt kapitaltunge poster. En stor del af det at komme fra et kulturelt kapitaltungt hjem hænger i høj grad også sammen med, hvor uddannelsesvant hjemmet er, og i hvilken grad det er præget af meget uddannelseskapital. Man kan heller ikke skille de to størrelser ad, da forældres uddannelse selvfølgelig påvirker deres beskæftigelse. Vi skal nu netop se nærmere på forældrenes uddannelse på de forskellige fagorienteringer.

Der forekommer også store chanceuligheder, når man ser på forældrenes uddannelsesniveau og specielt på moderens. Det er, som sagt, meget naturligt, at disse to størrelser følges ad, da længere videregående uddannelse ofte fordrer, at forældrene senere i livet indtager nogle af de kulturelt kapitaltunge poster. Et barn af en moder, som har en LVU, har således over 10 gange så stor chance for at læse på den klassisk humanistiske fagorientering på KU, som et barn af en moder som har en grundskole uddannelse. Dette er i udtalt grad en af de mest markante chanceuligheder, vi har set i forhold til forældres uddannelse, og de viser, at den klassisk humanistiske fagorientering på KU virkelig er et område, hvor uddannelseskapital i hjemmet er essentielt i forhold til at ville vælge at studere her. På den klassiske humanistiske fagorientering finder vi da netop også nogle af de meget abstrakte studier, som børn fra uddannelsesfremmede hjem ifølge RRA holder sig fra, og som ifølge Bourdieu er udtryk for en kultur, som studerende fra ikke-akademiske hjem ikke kan forenes med. Thomsen viser da også, at et studie som litteraturvidenskab, som befinder sig på denne fagorientering, er det mest socialt selektive studie, vi har i Danmark overhovedet (Thomsen 2008). Det tyder altså på, at denne fagorientering er præget af en helt særlig kultur, som frygtes svær at afkode, hvis der ikke er betydelige mængder af uddannelseskapital i barndomshjemmet, hvorfor det afholder børn af ikke-akademikere fra at ansøge her. Man må netop også forholde sig til, at det lige netop er på en fagorientering som denne, at en relativt stor mængde af fremtidens kulturelle magthavere skal findes. Dem som i fremtiden er med til at sætte den kulturelle dagsorden for eksempel gennem forfatterskab, anmeldelser for store tidsskrifter osv.

Ser vi nærmere på det kreative humanistiske område er billedet straks noget anderledes på både KU og AU. På KU er chanceulighederne meget mindre både i forhold til moders og faders beskæftigelse. Den højeste kategori er således funktionærer inden for humaniora og samfundsvidenskab, men den relative risiko ratio ligger ”kun” på omkring to. Der er mere markante chanceuligheder på AU i forhold til forældres beskæftigelse, og dette kommer tydeligst til udtryk hos moderen. Et barn af en moder, som er undervisningsfunktionær, har 6,35 gange så stor chance for at læse et kreativt humanistisk fag på AU, som et barn af en moder, som er ufaglært arbejder. Her er ”rollerne” for de to universiteter således byttet om, og vi kan observere de største chanceuligheder i forhold til forældres beskæftigelse på AU.

I forhold til forældres uddannelse skiller KU sig igen ud ved, at et barn af en moder, som har en LVU, har næsten fem gange så stor chance for at læse et kreativt humanistisk fag på KU som et barn af en moder, som er faglært arbejder.

Som sagt er uddannelseskapital i høj grad et tema på KU, hvilket kan lede tankerne hen på Reays forskning, som blev præsenteret i litteraturreviewet. Hun fremførte netop, hvordan børn fra ikke-akademiske hjem kan føle sig distanceret fra de ældre prestigefyldte institutioner, fordi de ikke mener at føle tilhør til disse institutioner, og de vil have svært ved at etablere akademisk tilhør med Hutters' ord (Reay 2005; Hutters 2004). Som vist i litteraturreviewet kan det have noget at gøre med universitetets institutionelle setup, men som jeg har været inde på lige oven over, kan det i høj grad også have noget at gøre med de kulturelle koder, der er på et gammelt traditionsrigt universitet som KU, som kan være svære at aflæse, og virke afskrækkende på et barn fra en familie, som ikke er uddannelsesvante. Netop nogle af de samme mekanismer gør sig gældende, når Mullen beskriver hvordan unge fra ikke-akademiske hjem føler sig distanceret fra at læse på Yale i USA, uden at drage for store sammenligninger mellem KU og Yale (Mullen 2009).

På de næste sider skal vi se nærmere på samfundsvidenskaberne, som vi endnu ikke har beskæftiget os med. Dette bliver i form af de to fagorienteringer blød og hård samfundsvidenskab.

Tabel 10 Regressionstabel for fagorienteringerne kreativ humanistisk og klassisk humanistisk

	1 AAU-Kreativ og klassisk humanistisk		8 AU-Kreativ humanistisk		9 AU-Klassisk humanistisk		25 KU-Kreativ humanistisk		26 KU-Klassisk humanistisk		32 RUC-Kreativ og klassisk humanistisk		35 SDU-Kreativ og klassisk humanistisk	
Kvinde (ref. mand)	2.20***	(0.00)	1.61***	(0.00)	2.76***	(0.00)	1.94***	(0.00)	2.17***	(0.00)	3.79***	(0.00)	2.22***	(0.00)
Ikke vestlig immigrant (ref. Dansker eller vestlig immigrant)	1.49	(0.47)	1.52	(0.13)	0.00	(1.00)	0.93	(0.77)	0.11*	(0.04)	0.49	(0.12)	2.07	(0.05)
Bor i Aarhus eller København (ref. bor ikke i Aarhus eller København)	0.63*	(0.03)	1.14	(0.24)	1.43*	(0.05)	1.31**	(0.00)	1.31	(0.14)	1.53***	(0.00)	0.24***	(0.00)
Faders alder	1.01	(0.69)	1.01	(0.40)	1.01	(0.61)	1.03**	(0.01)	1.06**	(0.00)	1.02	(0.18)	1.02	(0.41)
Moders alder	1.09***	(0.00)	1.04**	(0.01)	1.06*	(0.02)	1.05***	(0.00)	1.04	(0.15)	1.02	(0.20)	1.03	(0.13)
Kernefamilie	1.29	(0.36)	1.95***	(0.00)	1.68	(0.07)	1.01	(0.94)	1.49	(0.17)	0.95	(0.78)	1.17	(0.51)
Familieindkomst (divideret med 100.000)	0.50	(0.16)	0.45**	(0.01)	0.48	(0.11)	1.26	(0.30)	0.92	(0.84)	1.77*	(0.04)	1.39	(0.41)
Faders beskæftigelse (ref. Ufaglærte arbejdere)														
Uden arbejde og uden for arbejdsmarkedet	0.00	(1.00)	0.75	(0.47)	1.82	(0.30)	1.47	(0.14)	3.55	(0.14)	1.99	(0.10)	0.62	(0.34)
I arbejde uden videre specifikation	1.53	(0.35)	1.24	(0.52)	2.13	(0.13)	1.35	(0.23)	1.55	(0.64)	1.71	(0.18)	1.22	(0.62)
Maskinarbejder	1.13	(0.78)	1.48	(0.19)	1.45	(0.49)	0.82	(0.49)	4.04	(0.10)	0.96	(0.94)	1.16	(0.69)
Faglært håndværker	1.65	(0.19)	1.35	(0.27)	0.66	(0.45)	0.96	(0.85)	2.20	(0.33)	1.30	(0.49)	1.98*	(0.03)
Faglært landmand eller fisker	2.14	(0.13)	1.54	(0.27)	2.05	(0.23)	0.63	(0.27)	1.23	(0.87)	0.68	(0.57)	1.08	(0.88)
Salg-, service- eller omsorgsarbejde	1.35	(0.61)	0.70	(0.48)	1.16	(0.83)	1.66	(0.09)	6.63*	(0.03)	1.49	(0.41)	1.57	(0.33)
Butiksansatte	0.99	(0.99)	2.67**	(0.00)	1.90	(0.28)	1.61	(0.11)	2.45	(0.37)	1.48	(0.42)	0.94	(0.91)
Salg- finans- og virksomhedsadministration	1.68	(0.30)	2.23**	(0.01)	0.92	(0.89)	1.68*	(0.05)	4.19	(0.08)	0.98	(0.97)	1.29	(0.55)
Tekniske og associerede funktionærer	2.53*	(0.04)	1.08	(0.83)	1.45	(0.50)	1.92**	(0.01)	2.88	(0.22)	1.71	(0.18)	1.46	(0.35)
Funktionærer, humaniora eller samfundsvidenskab	1.69	(0.34)	3.21***	(0.00)	3.74**	(0.01)	2.17**	(0.00)	9.60**	(0.00)	1.78	(0.15)	3.04**	(0.00)
Undervisningsfunktionærer	3.41**	(0.01)	2.44**	(0.00)	2.15	(0.12)	1.90**	(0.01)	6.73*	(0.01)	2.10*	(0.05)	0.98	(0.96)
Videnskabelige funktionærer	1.46	(0.48)	2.14*	(0.01)	1.33	(0.60)	2.17**	(0.00)	5.22*	(0.04)	1.38	(0.42)	0.82	(0.68)
Virksomhedsledere	0.91	(0.88)	1.14	(0.73)	1.69	(0.38)	0.91	(0.77)	3.57	(0.15)	1.22	(0.67)	0.37	(0.18)
Ledere ved lovgivende instanser og højere funktionærer	1.51	(0.45)	2.35**	(0.01)	3.40*	(0.01)	1.38	(0.25)	7.45*	(0.01)	2.06	(0.06)	1.89	(0.12)
Moders beskæftigelse (ref. Ufaglærte arbejdere)														
Uden arbejde og uden for arbejdsmarkedet	0.42	(0.17)	1.68	(0.20)	1.02	(0.97)	1.05	(0.87)	2.06	(0.37)	0.80	(0.66)	1.07	(0.89)
I arbejde uden videre specifikation	0.72	(0.57)	2.33*	(0.04)	0.95	(0.94)	1.11	(0.72)	1.77	(0.49)	0.95	(0.93)	2.11	(0.07)
Maskinarbejder, faglært håndværker og faglært landmand eller fisker	1.42	(0.48)	2.15	(0.07)	1.05	(0.95)	0.54	(0.15)	0.00	(1.00)	0.36	(0.21)	1.07	(0.89)
Salg- finans- og virksomhedsadministration	1.11	(0.81)	1.89	(0.09)	1.20	(0.76)	1.02	(0.93)	1.10	(0.91)	1.48	(0.37)	1.38	(0.40)
Butiksansatte	1.94	(0.11)	2.93**	(0.00)	2.35	(0.13)	1.04	(0.88)	1.74	(0.48)	1.27	(0.59)	1.85	(0.11)
Salg- finans- og virksomhedsadministration	1.02	(0.98)	1.72	(0.23)	0.71	(0.66)	1.45	(0.22)	0.94	(0.94)	1.36	(0.53)	1.96	(0.14)
Tekniske og associerede funktionærer	1.11	(0.83)	2.64*	(0.01)	1.67	(0.37)	1.29	(0.35)	1.98	(0.38)	1.37	(0.47)	1.51	(0.33)
Funktionærer, humaniora eller samfundsvidenskab	0.89	(0.87)	3.88**	(0.00)	1.45	(0.61)	2.08*	(0.02)	2.59	(0.25)	3.42**	(0.01)	1.32	(0.64)
Undervisningsfunktionærer	1.63	(0.32)	6.35***	(0.00)	3.69*	(0.03)	2.06**	(0.01)	4.75*	(0.04)	2.74*	(0.02)	1.56	(0.34)
Videnskabelige funktionærer	1.23	(0.75)	3.15*	(0.01)	1.07	(0.93)	1.78	(0.07)	2.98	(0.19)	1.60	(0.34)	0.24	(0.19)
Virksomhedsledere, ledere ved lovgivende instanser og højere funktionærer	2.28	(0.12)	3.02*	(0.01)	1.24	(0.77)	1.18	(0.64)	3.65	(0.11)	2.31	(0.08)	0.00	(1.00)
Faders uddannelse (ref. grundskole)														
Gymnasium	0.84	(0.75)	1.65	(0.11)	1.82	(0.21)	2.11***	(0.00)	3.04*	(0.03)	3.94***	(0.00)	1.62	(0.23)
Erhvervsuddannelse	0.72	(0.20)	1.33	(0.12)	1.11	(0.74)	1.01	(0.93)	1.49	(0.34)	0.95	(0.85)	0.80	(0.31)
KVU eller MVU	0.87	(0.65)	1.85**	(0.00)	1.81	(0.08)	1.33	(0.10)	1.75	(0.20)	2.40**	(0.00)	1.43	(0.18)
LVU	1.41	(0.38)	3.16***	(0.00)	2.81**	(0.01)	2.09***	(0.00)	3.64**	(0.00)	4.53***	(0.00)	2.26*	(0.01)
Moders uddannelse (ref. grundskole)														
Gymnasium	1.62	(0.33)	1.94*	(0.02)	3.05*	(0.02)	3.37***	(0.00)	5.25**	(0.01)	4.50***	(0.00)	2.59**	(0.01)
Erhvervsuddannelse	1.08	(0.77)	1.26	(0.18)	1.31	(0.41)	1.40*	(0.04)	2.61*	(0.04)	1.30	(0.31)	1.31	(0.22)
KVU eller MVU	1.97*	(0.03)	1.87**	(0.00)	2.91**	(0.00)	2.62***	(0.00)	5.28***	(0.00)	3.16***	(0.00)	1.97*	(0.01)
LVU	3.58**	(0.01)	3.02***	(0.00)	4.79***	(0.00)	4.76***	(0.00)	10.14***	(0.00)	4.18***	(0.00)	2.88*	(0.02)
Observations	52726													
Pseudo R-squared	0.117													
Konfidensinterval	*p<0.05		**p<0.01		*** p<0.001									

Den bløde samfundsvidenskabelige fagorientering og den hårde samfundsvidenskabelige fagorientering

Fra at have fået et endnu mere nuanceret blik på fagområdet HUM gennem fagorienteringerne klassisk humanistisk og kreativ humanistisk skal vi nu se nærmere på samfundsvidenskaberne.

Nedenfor i tabel 8 bringes resultaterne for blød og hård samfundsvidenskab. Blød samfundsvidenskab på SDU er ikke med i tabellen, da der ikke kunne genereres brugbare resultater for kategorien i STATA. Der er i alt otte udfald repræsenteret, hvoraf det ene er en sammenlægningskategori mellem businessøkonomi-fagorienteringen og fagorienteringen hård samfundsvidenskab på AAU. Denne kategori er derfor ikke direkte sammenlignelig med de andre, og jeg vil være varsom med at lave direkte sammenligninger med de andre søjler.

På AAU, AU og KU viser det sig, at der internt i samfundsvidenskaben er forskellige chanceuligheder i forhold til kønnene. Der er alle tre steder over to gange så stor chance for at læse blød samfundsvidenskab, hvis man er kvinde frem for mand. Samme tendens gør sig også gældende på RUC, men det er ikke lige så markant. Der er også størst chance for at læse hård samfundsvidenskab, hvis man er kvinde frem for mand, men chanceuligheden er ikke lige så markant.

Hvis man ser overordnet på, hvad det er, der træder frem, når man kigger på distinktionen mellem hård og blød samfundsvidenskab, går mange af de samme ting igen ved de forskellige institutioner. Hård samfundsvidenskab, specielt på AU og KU, er en fagorientering, som er præget af økonomisk kapital. På KU er det endda meget udtalt, at jo højere familieindkomst, jo større chance for at læse hård samfundsvidenskab. De studerende, som læser her, kommer altså fra økonomisk privilegerede hjem. Den hårde samfundsvidenskabelige fagorientering på KU udgøres fortrinsvis af polit-studiet, som er et gammelt traditionsrigt fag. Dette er også et af de mere socialt selektive studier i Danmark (Thomsen 2008).

Overordnet viser analyserne, at det er de studerende på den bløde samfundsvidenskabelige fagorientering, som ser ud til at være langt mest præget af uddannelseskapital i hjemmet. Der er her langt de største chanceuligheder i forhold til forældres uddannelse, specielt i forhold til moderen. Dette er med undtagelse af hård samfundsvidenskab på SDU, hvor der er lige så store chanceuligheder som på den bløde samfundsvidenskabelige fagorientering på de andre institutioner.

På RUC og KU ligger den relative risiko ratio på omkring syv for LVU hos moderen og på AAU omkring seks for blød samfundsvidenskab. Kun AU skiller sig ud med en værdi for LVU på omkring tre og en halv for moderen, hvilket dog stadig er det højeste af de fire uddannelseskategorier.

Resultaterne for faderens uddannelse ser derimod ud til at være mere konstante på tværs af blød og hård samfundsvidenskab, men også på tværs af institutioner. Som det fremgår af tabel 8 ligger kategorien LVU på omkring tre for faderens uddannelse i de seks ud af otte udfald på responsvariablen, hvor der er signifikante resultater.

Det mest interessante i forhold til de samfundsvidenskabelige fagorienteringer er moderens beskæftigelse, hvorfor jeg vil gå lidt mere detaljeret ind i beskrivelsen af resultaterne herfra.

Starter vi med de bløde samfundsvidenskaber, ser vi, på tværs af institutioner, at der er relativt store chanceuligheder. På AAU er der, hvis man er barn af en videnskabelig funktionær eller en funktionær inden for humaniora eller samfundsvidenskab, over fire gange så stor sandsynlighed for at læse blød samfundsvidenskab i forhold til, hvis man er barn af en ufaglært moder.

På AU er der også store chanceuligheder, og her er der således 6,37 gange større chance for at læse blød samfundsvidenskab, hvis man er barn af en undervisningsfunktionær frem for en ufaglært moder. Der er også høje værdier for de andre funktionærkategorier.

På KU er chanceulighederne i forhold til forældrenes beskæftigelse ikke lige så udtalte, og her ligger undervisningsfunktionær og funktionær inden for humaniora og samfundsvidenskab højest med værdier lidt over og lidt under to og en halv. De samme to kategorier har igen de højeste relative risiko ratios hos RUC. Henholdsvis på cirka tre og fire. Det ser altså ud til, at nogle bestemte beskæftigelsespositioner hos moderen fordrer, at man læser blød samfundsvidenskab i relativt høj grad. Det er vigtigt at huske på, at der læser mange kvinder på blød samfundsvidenskab, og at vi fra tidligere forskning på området ved, at moderens beskæftigelse og uddannelse har mest at sige i forhold til kvinders valg af uddannelse, og efterhånden mest at sige i forhold til børns valg af uddannelse generelt (Holmlund, Lindahl & Plug 2011). Det kan være derfor, at vi ser så store chanceuligheder netop her for både moderens beskæftigelse og uddannelse.

Kigger vi lidt nærmere på den hårde samfundsvidenskab, er der ikke lige så store chanceuligheder i forhold til forældrenes beskæftigelse. Endvidere er der heller ikke rigtig nogen positioner, som går igen som dem, der har de bedste chancer. Funktionærkategorien ligger som sædvanlig altid i den højere ende, men ellers ser der ud til at være en del mere diversitet. På det samfundsvidenskabelige

område er det de bløde samfundsvidenskaber, som er mest socialt selektive både hvad angår forældres uddannelse og beskæftigelse.

Både den bløde og den hårde samfundsvidenskabelig fagorientering er af højeste interesse og vigtighed i forhold til den generelle problemstilling, som jeg beskriver indledende i illustrationen. Som jeg fremfører, er det netop på disse fagorienteringer, at studier som statskundskab, jura og samfundsøkonomi findes. Det er derfor meget interessant, at mine analyser viser, at begge disse fagorienteringer, og altså de samfundsvidenskabelige fag generelt, er præget af endog relativt betydelige chanceuligheder i forhold til de studerendes sociale oprindelse.

Som jeg skrev, jævnfør Krarup (2012), er det netop de, som studerer de ovennævnte fag, som vil komme til at udgøre fremtidens bureaukratiske elite. Her vil vi altså finde en relativ overrepræsentation af studerende fra hjem, hvor forældrene besidder kulturelt kapitaltunge poster og er højtuddannede, hvilket betyder, at der forgår en reproduktion af sociale positioner. Endvidere viser det sig, at disse ovennævnte chanceuligheder er mest udtalt på AU og KU.

Tabel 11 - Regressionstabell for fagorienteringerne blød samfundsvidenskab og hård samfundsvidenskab

	3 AAU-Blød samfunds- Videnskab	4 AAU-Hård samfundsvidenskab og Business-økonomi	11 AU-Blød samfunds-videnskab	12 AU-Hård samfunds-videnskab	27 KU-Blød samfunds-videnskab	28 KU-Hård samfunds-videnskab	33 RUC-Blød samfunds-videnskab	38 SDU-Hård samfunds-videnskab
Kvinde (ref, mand)	2.23*** (0.00)	0.90 (0.48)	2.25*** (0.00)	1.19 (0.12)	2.41*** (0.00)	1.62*** (0.00)	1.19 (0.14)	1.89* (0.01)
Ikke vestlig immigrant (ref. Dansker eller vestlig immigrant)	0.60 (0.41)	1.02 (0.97)	0.51 (0.23)	1.25 (0.52)	0.27* (0.04)	1.76* (0.02)	0.82 (0.60)	2.51 (0.15)
Bor i Aarhus eller København (ref. bor ikke i Aarhus eller København)	0.63* (0.01)	0.12*** (0.00)	1.11 (0.43)	1.41** (0.00)	1.36** (0.01)	1.58*** (0.00)	1.60*** (0.00)	0.00 (1.00)
Faders alder	0.99 (0.61)	0.97 (0.23)	0.99 (0.65)	1.00 (0.81)	0.99 (0.41)	1.01 (0.33)	1.01 (0.36)	1.07* (0.01)
Moders alder	1.03 (0.24)	1.01 (0.66)	1.03 (0.17)	1.03* (0.05)	1.07*** (0.00)	1.03* (0.01)	1.05** (0.00)	0.99 (0.75)
Kernefamilie	1.09 (0.73)	0.96 (0.86)	1.62* (0.03)	0.96 (0.84)	0.95 (0.78)	0.78 (0.08)	0.91 (0.58)	0.96 (0.91)
Familieindkomst (divideret med 100.000)	1.14 (0.74)	1.42 (0.36)	1.46 (0.19)	2.85*** (0.00)	1.58 (0.08)	4.80*** (0.00)	2.23** (0.00)	1.80 (0.33)
Faders beskæftigelse (ref, Ufaglærte arbejdere)								
Uden arbejde og uden for arbejdsmarkedet	0.60 (0.44)	1.08 (0.90)	0.86 (0.75)	0.68 (0.37)	1.67 (0.24)	1.49 (0.25)	1.46 (0.33)	0.57 (0.53)
I arbejde uden videre specifikation	1.36 (0.47)	1.42 (0.46)	0.61 (0.24)	1.92* (0.02)	2.05 (0.05)	2.10* (0.01)	1.01 (0.98)	1.28 (0.70)
Maskinarbejder	1.77 (0.14)	1.60 (0.27)	0.58 (0.20)	1.08 (0.81)	0.91 (0.83)	1.50 (0.23)	1.07 (0.86)	1.26 (0.71)
Faglært håndværker	1.28 (0.50)	1.74 (0.14)	0.78 (0.42)	1.11 (0.71)	1.00 (0.99)	2.46** (0.00)	0.76 (0.46)	0.66 (0.50)
Faglært landmand eller fisker	1.21 (0.73)	2.90* (0.02)	1.43 (0.37)	2.11* (0.03)	1.04 (0.94)	0.71 (0.51)	0.34 (0.15)	1.72 (0.44)
Salg-, service- eller omsorgsarbejde	1.99 (0.14)	1.97 (0.18)	0.96 (0.93)	1.71 (0.13)	0.85 (0.77)	2.58** (0.01)	1.27 (0.60)	0.00 (1.00)
Butiksansatte	1.06 (0.92)	3.22* (0.01)	0.29 (0.10)	1.08 (0.86)	1.65 (0.28)	2.03 (0.06)	1.75 (0.17)	1.17 (0.85)
Salg- finans- og virksomhedsadministration	1.61 (0.28)	2.34 (0.05)	1.31 (0.44)	1.49 (0.21)	1.85 (0.12)	1.99* (0.03)	2.66** (0.00)	1.29 (0.71)
Tekniske og associerede funktionærer	1.36 (0.49)	2.42* (0.04)	0.61 (0.24)	0.84 (0.64)	1.36 (0.46)	1.26 (0.51)	2.12* (0.03)	1.55 (0.50)
Funktionærer, humaniora og samfundsvidenskab	3.46** (0.00)	1.58 (0.38)	2.16* (0.02)	1.99* (0.03)	3.40*** (0.00)	2.53** (0.00)	2.37* (0.01)	2.56 (0.17)
Undervisningsfunktionærer	2.64* (0.02)	1.12 (0.82)	2.13* (0.02)	1.38 (0.31)	2.59** (0.01)	1.83 (0.05)	1.47 (0.26)	1.13 (0.87)
Videnskabelige funktionærer	1.50 (0.38)	1.30 (0.61)	1.80 (0.07)	1.09 (0.80)	2.42* (0.01)	2.70*** (0.00)	2.22* (0.02)	2.00 (0.30)
Virksomhedsledere	0.66 (0.53)	2.64* (0.03)	1.73 (0.12)	0.89 (0.77)	1.05 (0.92)	2.09* (0.03)	0.77 (0.59)	1.26 (0.76)
Ledere ved lovgivende instanser og højere funktionærer	1.89 (0.15)	2.98* (0.01)	1.48 (0.26)	1.19 (0.61)	1.66 (0.19)	2.59** (0.00)	2.16* (0.03)	0.91 (0.90)
Moders beskæftigelse (ref, Ufaglærte arbejdere)								
Uden arbejde og uden for arbejdsmarkedet	1.83 (0.33)	0.90 (0.85)	2.30 (0.17)	1.67 (0.21)	0.72 (0.48)	0.83 (0.57)	1.61 (0.33)	1.91 (0.46)
I arbejde uden videre specifikation	2.44 (0.13)	0.79 (0.69)	2.52 (0.11)	1.70 (0.18)	0.81 (0.64)	1.52 (0.16)	1.53 (0.39)	1.98 (0.44)
Maskinarbejder, faglært håndværker og faglært landmand eller fisker	3.14 (0.05)	1.59 (0.36)	2.05 (0.27)	1.56 (0.32)	0.28 (0.11)	0.66 (0.31)	0.84 (0.78)	0.61 (0.69)
Salg- finans- og virksomhedsadministration	1.47 (0.49)	1.23 (0.64)	2.55 (0.08)	2.01* (0.05)	0.61 (0.25)	0.78 (0.40)	1.18 (0.73)	1.55 (0.58)
Butiksansatte	2.33 (0.13)	3.01** (0.01)	3.70* (0.01)	1.50 (0.27)	1.22 (0.61)	1.33 (0.32)	1.88 (0.17)	2.84 (0.18)
Salg- finans- og virksomhedsadministration	2.61 (0.11)	2.59 (0.05)	5.08** (0.00)	2.76** (0.01)	2.18 (0.06)	2.30** (0.00)	1.56 (0.38)	2.12 (0.42)
Tekniske og associerede funktionærer	2.62 (0.09)	1.75 (0.22)	3.99* (0.01)	1.71 (0.15)	0.96 (0.91)	1.06 (0.83)	1.86 (0.17)	3.46 (0.13)
Funktionærer, humaniora og samfundsvidenskab	4.10* (0.02)	3.41* (0.03)	4.86** (0.01)	3.29** (0.01)	2.70* (0.02)	2.27** (0.01)	4.22** (0.00)	1.11 (0.94)
Undervisningsfunktionærer	3.01 (0.06)	2.07 (0.15)	6.37*** (0.00)	2.49* (0.02)	2.43* (0.02)	1.15 (0.65)	3.19* (0.01)	3.38 (0.17)
Videnskabelige funktionærer	4.40* (0.02)	2.20 (0.22)	4.84** (0.01)	3.23** (0.01)	1.82 (0.16)	1.82 (0.06)	2.39 (0.08)	2.01 (0.53)
Virksomhedsledere, ledere ved lovgivende instanser og højere funktionærer	3.54* (0.04)	4.08** (0.00)	5.30** (0.00)	2.68* (0.02)	1.94 (0.13)	1.32 (0.41)	1.87 (0.23)	4.53 (0.09)
Faders uddannelse (ref, grundskole)								
Gymnasium	1.20 (0.68)	1.80 (0.18)	1.51 (0.30)	2.50*** (0.00)	1.72 (0.10)	2.69*** (0.00)	1.36 (0.31)	3.16 (0.11)
Erhvervsuddannelse	1.02 (0.94)	1.22 (0.38)	1.42 (0.14)	0.97 (0.85)	1.07 (0.78)	1.00 (1.00)	0.74 (0.16)	1.90 (0.15)
KVU eller MVU	1.12 (0.68)	1.76* (0.04)	1.84* (0.02)	1.63* (0.02)	1.41 (0.18)	1.78** (0.00)	1.09 (0.71)	3.48* (0.01)
LVU	1.50 (0.24)	3.07** (0.00)	3.23*** (0.00)	2.99*** (0.00)	2.80*** (0.00)	3.26*** (0.00)	1.42 (0.16)	1.85 (0.35)
Moders uddannelse (ref, grundskole)								
Gymnasium	4.12*** (0.00)	1.99 (0.09)	1.94 (0.07)	2.22** (0.01)	4.77*** (0.00)	1.58 (0.08)	3.45*** (0.00)	3.62 (0.07)
Erhvervsuddannelse	2.25** (0.00)	1.47 (0.09)	1.38 (0.15)	1.53* (0.02)	1.47 (0.14)	1.09 (0.62)	2.04** (0.01)	3.85** (0.00)
KVU eller MVU	3.58*** (0.00)	2.02* (0.01)	2.10** (0.00)	1.86** (0.00)	3.30*** (0.00)	2.27*** (0.00)	4.23*** (0.00)	2.15 (0.16)
LVU	5.70*** (0.00)	1.47 (0.46)	3.32*** (0.00)	2.19** (0.01)	6.84*** (0.00)	3.88*** (0.00)	7.43*** (0.00)	7.05** (0.01)
Observations	52726							
Pseudo R-squared	0.117							
Konfidensinterval	*p<0.05	**p<0.01	*** p<0.001					

Den bløde naturvidenskabelige fagorientering og den hårde naturvidenskabelige fagorientering

Nedenfor i tabel 9 ses fagorienteringerne for blød og hård naturvidenskab. Først og fremmest skal det siges, at det ikke lykkedes mig, at få brugbare resultater for kategorierne blød naturvidenskab på RUC og AAU i STATA, hvorfor disse ikke fremgår af tabellen.

Kategorierne for hård naturvidenskab er i alle tilfælde lagt sammen med fagorienteringen teknisk videnskab for samme institution. Dette er gjort, fordi hård naturvidenskab i flere tilfælde udgjorde så små kategorier, at man ikke kunne få statistisk signifikante resultater ud af at have fagorienteringen for sig i analyserne. Derfor er det besluttet konsekvent at lægge de to fagorienteringer sammen for alle institutioner, hvor det er muligt. Fagene på teknisk videnskab og hårdnaturvidenskab ligner hinanden i indhold, hvorfor det ikke udøver for stor skade på data at gøre dette, men det er vigtigt at huske, at alle fagene på teknisk videnskab er nytteorienterede. Dette betyder, at man jævnfør Biglans distinktioner får blandet ren videnskab sammen med nogle nytteorienterede fag, hvilket selvfølgelig ikke er optimalt. Derfor er det nødvendigt med varsomhed i fortolkningen af resultaterne.

Ser man overordnet på kønsfordelingen for udfaldene på responsvariablen i tabel 9, træder det forventeligt frem, at der er relativt større chance for at læse blød naturvidenskab, hvis man er en kvinde frem for en mand. De relative risiko ratios ligger på cirka 1,5 for alle institutionerne.

Det står efterhånden klart, at der er relative overrepræsentationer af kvinder på de fleste fagområder eller fagorienteringer. Det er blevet fremført, at en af de vigtigste faktorer i forhold til, at kvinder er blevet så dominerende på universiteterne, ret simpelt er rene akademiske egenskaber (Buchmann & DiPrete 2006). Endvidere viser en ny undersøgelse fra SFI også, at piger generelt er mere samvittighedsfulde i forhold til at lave deres skolearbejde i en tidlig alder, hvilket kan underbygge, at de senere har bedre akademiske færdigheder og forudsætninger for at komme på universitetet (Ottosen 2012).

Trods ovenstående er det forventeligt, at der er større chance for at være en mand, hvis man læser hård naturvidenskab og teknisk videnskab. Dette er mest udtalt på AU og AAU hvor de relative risiko ratios ligger på 0,40. Det skal understreges, at havde hård naturvidenskab stået for sig selv, så ville kønsforskellene ganske sikkert ikke være lige så markante. De mange ingeniører inden for teknisk videnskab er med til at gøre chanceuligheden for kønnene mere udtalt, da den teknisk videnskabelige fagorientering, som jeg har nævnt tidligere, er domineret af mænd.

Der er generelt få signifikante resultater i forhold til forældres beskæftigelse, men nogle få steder træder der interessante nuancer frem, hvorfor jeg vil fokusere på dem, og lade resten ligge.

På hård naturvidenskab og teknisk videnskab ser vi nogle af de samme mønstre træde frem i forhold til faderens beskæftigelse, som da jeg behandlede hele fagområdet på én gang i første del af analysen.

Børn af en fader, som enten er videnskabelig funktionær eller faglært fisker eller landmand, har de relativt største chancer for at læse teknisk videnskab eller hård naturvidenskab på AAU. Begge positioner har en relativ risiko ratio på cirka 2,8. Som sagt kan det spille ind, at der generelt findes mange faglærte fiskere og landmænd i befolkningen omkring Nordjylland, men ikke desto mindre understøttes RRA-tesen, som jeg behandler i første del af analysen, yderligere i forhold til at børn fra ikke-akademiske hjem og hjem præget af sociale forældrepositioner, som ikke er kulturelt kapitaltunge, skulle have større chance for at vælge de nytteorienterede studier. Chanceulighederne i forhold til uddannelse er nemlig også relativt små, og der er cirka lige stor chance for at tilgå fagorienteringen underordnet, hvis ens fader har en LVU eller en gymnasieeksamen. I forhold til moderens uddannelse har børn af en moder, som har en KVU eller en MVU, de relativt bedste chancer, hvilket altså også tyder på, at forældrekendskab til universitetet ikke er så essentielt på AAU på denne fagorientering.

Til sammenligning har børn af en fader, som er beskæftiget som videnskabelig funktionær eller inden for salg-, service- eller omsorgsarbejde, de relativt bedste chancer for at studere hård naturvidenskab på KU, og chanceuligheden er omtrent den samme som på AAU. I forhold til uddannelse viser der sig dog, som ofte for KU, nogle andre resultater. Vigtigheden af forældres uddannelse er meget mere fremtrædende på KU end AAU. Både i forhold til moderens og faderens uddannelse gør det sig gældende, at børn af en fader eller moder, som har en LVU, har cirka fem gange så stor chance for at læse hård naturvidenskab eller teknisk videnskab på KU, som et barn hvis fader eller moder har en grundskoleuddannelse. Dette er altså med til at underbygge hvad jeg har været inde på flere gange tidligere, nemlig at uddannelseskapital er vigtigt i hjemmet i forhold til at skulle vælge at studere på KU. Det er mest udtalt på den klassiske humanistiske fagorientering, men det har vist sig gennem analysen, at forældres uddannelse ser ud til at have relativt stor betydning på de fleste fagorienteringer. Jeg har flere gange tidligere nævnt, at man kan have Reays tese om de gamle og prestigefyldte universiteter in mente, og jeg synes, at tesen styrkes yderligere. Selvom Reays, og i tillæg Mullens, resultater ikke er direkte sammenlignelige med en dansk

kontekst, så peger mine resultater altså på, at KU, og til dels AU, bærer præg af de kendetegn Reay og Mullen fremhæver ved henholdsvis gamle universiteter og eliteuniversiteter: Nemlig at børn fra ikke-akademiske hjem ikke kan etablere akademisk tilhør til disse institutioner, eller i hvert fald finder det mere besværligt end hos nogle af de andre institutioner.

De samme mønstre går for øvrigt igen på blød samfundsvidenskab på KU. Her er chanceuligheden endnu mere udtalt i hvert fald i forhold til faderen, hvor den relative risiko ratio ligger på næsten seks.

Alle funktionærkategorierne ligger højt for moderen på AU. Er man barn af en moder, som er videnskabelig funktionær, har man 5,14 gange så stor chance for at læse blød naturvidenskab på AU, som hvis ens moder er ufaglært arbejder. Dette er nogle af de mest betydelige chanceuligheder, vi har set i forhold til forældres beskæftigelse på det naturvidenskabelige område.

I forhold til forældres uddannelse er der ikke lige så store chanceuligheder som på KU, men AU ligger stadig højt i forhold til for eksempel AAU. Mest markant er chanceuligheder i forhold til faderens uddannelse. Er man barn af en faders, som har en LVU, har man således 4,53 gange så stor chance for at læse blød naturvidenskab på AU, som hvis ens fader har en grundskoleuddannelse. For teknisk videnskab og hård naturvidenskab er det, som det fremgår af tabel 9, endnu mere udtalt, at der er chanceforskelle på baggrund af forældres uddannelse, hvilket ellers strider lidt imod, hvad vi før har set, hvor der har været størst chanceuligheder på blød naturvidenskab internt på de enkelte institutioner. Dette resultat modsiger altså, hvad vi før har fundet.

Der er ikke mange signifikante resultater for SDU, men der er dog et ret bemærkelsesværdigt resultat, som også er signifikant. Er man barn af en moder med en KVVU eller en MVU har man ni gange så stor chance for at læse blød samfundsvidenskab på SDU, som hvis ens moder er grundskoleuddannet.

Tabel 12 - Regressionstabel for fagorienteringerne blød naturvidenskab og hård naturvidenskab

	7 AAU-Teknisk videnskab og hård natur- videnskab		14 AU-Blød naturvidenskab		15 AU-Hård naturvidenskab og teknisk videnskab		29 KU-Blød naturvidenskab		30 KU-Hård naturvidenskab og teknisk videnskab		41 SDU-Blød naturvidenskab		42 SDU-Hård naturvidenskab og teknisk videnskab	
Kvinde (ref. mand)	0.40***	(0.00)	1.59**	(0.01)	0.40***	(0.00)	1.51**	(0.00)	0.65**	(0.00)	1.49	(0.07)	0.81	(0.28)
Ikke vestlig immigrant (ref. Dansker eller vestlig immigrant)	1.20	(0.52)	1.00	(1.00)	0.70	(0.43)	0.39	(0.09)	1.45	(0.25)	1.03	(0.96)	0.32	(0.27)
Bor i Aarhus eller København (ref. bor ikke i Aarhus eller København)	0.56***	(0.00)	1.18	(0.40)	1.64***	(0.00)	1.85***	(0.00)	1.45**	(0.00)	0.47*	(0.01)	0.02***	(0.00)
Faders alder	0.98	(0.09)	1.02	(0.31)	0.98	(0.34)	1.06***	(0.00)	1.01	(0.57)	0.98	(0.53)	0.97	(0.20)
Moders alder	1.05**	(0.00)	1.03	(0.24)	1.07***	(0.00)	1.01	(0.47)	1.05*	(0.01)	1.03	(0.32)	1.05	(0.10)
Kernefamilie	1.96***	(0.00)	1.35	(0.33)	1.44	(0.11)	0.68*	(0.05)	1.01	(0.94)	1.00	(1.00)	0.80	(0.44)
Familieindkomst (divideret med 100.000)	0.86	(0.55)	1.93	(0.12)	1.17	(0.65)	2.24**	(0.01)	1.75	(0.06)	0.88	(0.84)	1.44	(0.46)
Faders beskæftigelse (ref. Ufaglærte arbejdere)														
Uden arbejde og uden for arbejdsmarkedet	0.74	(0.42)	2.17	(0.20)	1.12	(0.82)	0.67	(0.40)	1.17	(0.73)	0.61	(0.56)	0.47	(0.33)
I arbejde uden videre specifikation	1.65	(0.06)	0.83	(0.77)	1.30	(0.53)	1.06	(0.88)	1.29	(0.52)	0.57	(0.49)	0.51	(0.26)
Maskinarbejder	1.63	(0.05)	1.59	(0.41)	1.38	(0.44)	0.99	(0.99)	0.46	(0.18)	1.47	(0.51)	1.52	(0.31)
Faglært håndværker	1.55	(0.06)	1.66	(0.29)	1.27	(0.51)	0.83	(0.63)	0.60	(0.23)	2.28	(0.09)	0.71	(0.42)
Faglært landmand eller fisker	2.76***	(0.00)	3.32*	(0.03)	0.91	(0.87)	0.63	(0.47)	0.60	(0.43)	1.86	(0.36)	0.71	(0.58)
Salg-, service- eller omsorgsarbejde	1.16	(0.67)	1.77	(0.38)	1.43	(0.48)	1.21	(0.70)	2.90**	(0.01)	0.00	(1.00)	0.22	(0.16)
Butiksansatte	0.78	(0.56)	1.32	(0.70)	2.76*	(0.01)	1.87	(0.14)	2.26	(0.06)	1.15	(0.86)	1.80	(0.26)
Salg- finans- og virksomhedsadministration	1.30	(0.38)	2.17	(0.15)	1.77	(0.16)	1.26	(0.57)	1.84	(0.12)	1.12	(0.88)	0.99	(0.98)
Tekniske og associerede funktionærer	1.76*	(0.04)	1.30	(0.66)	2.06	(0.07)	1.67	(0.18)	2.18*	(0.04)	2.54	(0.10)	0.74	(0.56)
Funktionærer, humaniora og samfundsvidenskab	2.10*	(0.01)	3.42*	(0.02)	1.35	(0.52)	1.28	(0.54)	1.81	(0.14)	2.70	(0.13)	0.52	(0.35)
Undervisningsfunktionærer	1.56	(0.11)	1.92	(0.22)	3.45***	(0.00)	1.39	(0.38)	2.08*	(0.05)	3.50*	(0.03)	1.04	(0.93)
Videnskabelige funktionærer	2.88***	(0.00)	0.98	(0.98)	1.84	(0.13)	1.79	(0.11)	2.54*	(0.01)	1.47	(0.59)	0.98	(0.97)
Virksomhedsledere	1.44	(0.26)	1.76	(0.36)	1.48	(0.40)	0.65	(0.42)	1.99	(0.09)	1.51	(0.57)	1.05	(0.92)
Ledere ved lovgivende instanser og højere funktionærer	1.61	(0.10)	1.76	(0.32)	1.56	(0.30)	1.68	(0.18)	1.25	(0.60)	1.62	(0.48)	0.84	(0.75)
Moders beskæftigelse (ref. Ufaglærte arbejdere)														
Uden arbejde og uden for arbejdsmarkedet	0.87	(0.65)	1.17	(0.84)	0.77	(0.57)	1.32	(0.54)	0.59	(0.17)	1.06	(0.92)	0.79	(0.70)
I arbejde uden videre specifikation	1.13	(0.66)	0.95	(0.95)	0.78	(0.59)	1.18	(0.72)	0.98	(0.95)	0.31	(0.15)	0.48	(0.30)
Maskinarbejder, faglært håndværker og faglært landmand eller fisker	0.41*	(0.03)	1.95	(0.38)	1.38	(0.46)	0.16	(0.08)	0.21*	(0.04)	0.59	(0.46)	0.95	(0.93)
Salg- finans- og virksomhedsadministration	1.01	(0.96)	2.83	(0.10)	0.55	(0.15)	0.52	(0.15)	0.68	(0.26)	0.41	(0.12)	0.42	(0.10)
Butiksansatte	1.60*	(0.04)	2.25	(0.21)	1.40	(0.36)	1.40	(0.41)	0.71	(0.32)	0.31	(0.07)	0.84	(0.73)
Salg- finans- og virksomhedsadministration	1.52	(0.14)	1.15	(0.86)	0.97	(0.95)	1.43	(0.43)	0.70	(0.39)	1.30	(0.65)	1.97	(0.20)
Tekniske og associerede funktionærer	1.14	(0.61)	3.34	(0.06)	1.07	(0.87)	1.10	(0.82)	0.67	(0.26)	0.74	(0.57)	1.43	(0.47)
Funktionærer, humaniora og samfundvidenskab	2.50**	(0.00)	4.14	(0.05)	1.25	(0.64)	1.87	(0.19)	1.31	(0.50)	0.99	(0.99)	1.26	(0.75)
Undervisningsfunktionærer	1.23	(0.47)	4.71*	(0.02)	1.36	(0.46)	2.48*	(0.03)	0.77	(0.48)	0.70	(0.54)	2.41	(0.09)
Videnskabelige funktionærer	1.50	(0.23)	5.14*	(0.02)	1.28	(0.60)	1.55	(0.36)	0.75	(0.48)	0.78	(0.75)	3.27	(0.05)
Virksomhedsledere, ledere ved lovgivende instanser og højere funktionærer	0.61	(0.24)	2.22	(0.31)	0.74	(0.59)	2.00	(0.14)	0.56	(0.22)	0.67	(0.60)	1.03	(0.96)
Faders uddannelse (ref. grundskole)														
Gymnasium	1.10	(0.77)	1.67	(0.39)	2.92**	(0.00)	5.35***	(0.00)	3.64***	(0.00)	2.17	(0.11)	1.55	(0.50)
Erhvervsuddannelse	1.31	(0.08)	1.94*	(0.05)	2.05**	(0.01)	2.19*	(0.01)	1.58	(0.10)	0.76	(0.42)	1.50	(0.20)
KVU eller MVU	2.04***	(0.00)	1.76	(0.15)	2.41**	(0.00)	3.14***	(0.00)	2.56**	(0.00)	0.90	(0.78)	3.06**	(0.00)
LUV	2.37***	(0.00)	4.53***	(0.00)	3.43***	(0.00)	5.89***	(0.00)	4.69***	(0.00)	0.66	(0.47)	3.22*	(0.01)
Moders uddannelse (ref. grundskole)														
Gymnasium	2.31**	(0.00)	2.08	(0.16)	2.28*	(0.02)	1.94	(0.06)	3.07***	(0.00)	4.08*	(0.04)	3.01*	(0.02)
Erhvervsuddannelse	1.54**	(0.00)	1.25	(0.48)	1.26	(0.31)	1.20	(0.44)	1.43	(0.14)	2.77*	(0.02)	1.45	(0.23)
KVU eller MVU	2.63***	(0.00)	2.23*	(0.03)	1.79*	(0.03)	1.72*	(0.04)	2.47***	(0.00)	9.00***	(0.00)	1.60	(0.21)
LUV	2.33**	(0.00)	2.62*	(0.04)	5.03***	(0.00)	3.39***	(0.00)	5.12***	(0.00)	5.45*	(0.03)	2.26	(0.14)
Observations	52726													
Pseudo R-squared	0.117													
Konfidensinterval	*p<0.05	**p<0.01	***p<0.001											

Delkonklusion – opsummering af anden del af analysen

Mange af de samme mønstre, som allerede blev fundet i første del af analysen, bliver bekræftet i anden del. Vigtigst at der er størst chanceulighed i forhold til forældres uddannelse på AU og KU, mest udtalt på KU. Det kan generelt konkluderes, når fagområderne bliver delt op i hård og blød videnskab, at der er større chanceulighed i forhold til forældres uddannelse på de bløde fagorienteringer frem for de hårde fagorienteringer.

Det kan konkluderes, at fagorienteringen klassisk humanistisk er den mest socialt selektive fagorientering i forhold til forældres uddannelse overhovedet, og at dette kommer mest til udtryk på KU.

Det kan slås fast, at anden del af analysen viser, at chanceulighederne i forhold til forældres uddannelse er større på den bløde samfundsvidenskabelige fagorientering end den hårde samfundsvidenskabelige fagorientering, og at dette specielt kommer til udtryk i forhold til moderens uddannelse. Det må også samtidig konkluderes, at der er langt størst chance for at læse blød samfundsvidenskab, hvis man er en kvinde frem for mand. Der kan være en sammenhæng mellem at moders uddannelse er vigtigst, og at her læser flest kvinder. Det kan konkluderes, at de største chanceuligheder for forældres uddannelse inden for samfundsvidenskab findes for moderens uddannelse på blød samfundsvidenskab på RUC.

Inden for naturvidenskab er der også de største chanceuligheder, i forhold til forældres uddannelse, ved den bløde naturvidenskabelige fagorientering, og disse chanceuligheder viser sig igen ved moderens uddannelse. På den hårde samfundsvidenskabelige fagorientering er chanceulighederne størst hos faderen.

I forhold til forældres beskæftigelse ses det generelt for begge humanistiske fagorienteringer, at børn af forældres i de kulturelt kapitaltunge positioner har de bedste chancer. Det kan konkluderes, at de mest markante chanceuligheder i forhold til faders uddannelse findes på den klassisk humanistiske fagorientering på KU.

Det står klart i analysen, at der er størst chanceuligheder på den bløde samfundsvidenskabelige fagorientering frem for den hårde samfundsvidenskabelige fagorientering i forhold til forældres beskæftigelse, og det knytter sig hovedsageligt til moderens beskæftigelse.

Konklusion

Første konklusion, der må drages, er, hvorvidt det har været videnskabeligt relevant at foretage disse ret nuancerede analyser omkring den specifikke sociale rekruttering til de danske universiteter, som jeg har foretaget i dette speciale. Det korte svar er: Ja.

På baggrund af de analyser, som er foretaget, er der trådt mønstre frem om rekruttering til de danske universiteter, som vi ikke før har haft håndfaste resultater om.

Mine analyser viser, at studerende, hvis forældres besidder kapitaltunge samfundspositioner som undervisningsfunktionær og funktionær inden for samfundsvidenskab eller humaniora, har de bedste chancer for at læse HUM, og at chanceuligheden her er de mest udtalte. Det ser generelt sådan ud på de fleste institutioner. SDU skiller sig ud med de mindste chanceuligheder og KUN/MUS med de højeste.

På TEK/NAT har børn af videnskabelige funktionærer oftest de bedste chancer, men børn af for eksempel faglærte håndværkere eller landmænd og fiskere har her også relativt bedre chancer end på HUM, hvor TEK/NAT altså kan betragtes som mindre socialt selektiv end HUM i forhold til forældres beskæftigelse. Når TEK/NAT deles op i hård og blød naturvidenskab fremgår det, at de bløde naturvidenskaber er de mest socialt selektive.

Det kan konkluderes, at der er større variation på tværs af institutioner, når det kommer til vigtigheden af uddannelseskapital i barndomshjemmet. Her fremgår det tydeligt, at specielt KU, men også til dels AU, er langt mere socialt selektive på både HUM, TEK/NAT og blød samfundsvidenskab end de resterende institutioner. Internt på de enkelte institutioner er HUM mere socialt selektivt i forhold til forældres uddannelse end TEK/NAT. Når der foretages en yderligere opdeling af HUM i klassisk humanistisk fagorientering og kreativ humanistisk fagorientering, så træder det virkelig frem, at den klassisk humanistiske fagorientering på KU er der, hvor man kan observere de allermest markante chanceuligheder i forhold til forældres uddannelse overhovedet i analyserne.

Man kan, ud fra mine analyser, konkludere, at studerende fra ikke-akademiske hjem, og hjem hvor forældrene ikke besidder kulturelt kapitaltunge poster, i relativt højere grad vælger at studere et anvendelsesorienteret fagområde som BUSINESS sammenlignet med for eksempel HUM, og dette tilføjes det ekstra element, at dette generelt gør sig gældende på alle de danske institutioner. Endvidere er det relativt oftere børn fra økonomisk privilegerede hjem, som læser BUSINESS - særligt på CBS.

Det kan konkluderes, at SAMF på linje med HUM også er et socialt selektivt fagområde. Når fagområdet deles op i en hård og en blød fagorientering fremgår det, at det primært er de bløde samfundsvidenskaber, som er mest socialt selektive, og at det primært kommer til udtryk i forhold til chanceulighederne ved moderens uddannelse, specielt på KU og på RUC.

Blød samfundsvidenskab er sammen med klassisk humanistisk fagorientering de fagorienteringer, som er mest socialt selektive i forhold til forældres uddannelse, og dette er mest udtalt i forhold til moderens uddannelse.

Specielt på den bløde samfundsvidenskabelige fagorientering er der også generelt større chanceuligheder i forhold til forældres beskæftigelse end på hård samfundsvidenskab, og dette er i særlig udtalt grad gældende på AU. I store træk er blød samfundsvidenskab generelt præget af større chanceuligheder i forhold til forældres sociale position.

Mine analyser påviser i høj grad, at studerendes sociale baggrund påvirker hvilket fagområde eller hvilken fagorientering, de søger mod inden for de enkelte danske universiteter. Analyserne påviser også, at mønstrene for fagområderne og fagorienteringerne, på tværs af institutioner, ligner hinanden meget, men at der er væsentlige og bemærkelsesværdige forskelle i forhold til hvor markant den sociale selektion kommer til udtryk inden for samme fagområde eller fagorientering, både i forhold til forældres uddannelse og forældres beskæftigelse, på tværs af de danske institutioner.

Perspektivering

Afslutningsvis vil jeg sætte min undersøgelses resultater i relation til min problemstilling, som blev fremført indledningsvis i illustrationen. Min undersøgelse giver ikke svar på, hvorvidt det rent faktisk gør sig gældende, at studerende fra hjem med en vis kulturel ballast eller uddannelseskapital kommer til at indtage de mest indflydelsesrige poster i samfundet, og der herved foregår en social reproduktion. Min undersøgelse viser dog, at børn fra kulturelt kapitaltunge hjem i højere grad end børn fra ikke-akademiske hjem vælger at læse fag på nogle fagområder eller fagorienteringer, som fordrer, at de kan komme til at indtage samfundsmæssige styrkepositioner, hvorfor det er en indikation på, at den sociale reproduktion foregår i en eller anden udstrækning, og at det ser ud til at have noget med den kulturelle baggrundskapital, eller uddannelseskapital i hjemmet, at gøre. Endvidere understreger mine analyser, at den sociale selektion, specielt i forhold til uddannelse, er størst netop på de fagområder og fagorienteringer, hvor den fremtidige kulturelle og bureaukratiske elite primært vil blive rekrutteret fra. Mine analyser viser indirekte at den sociale reproduktion til stadighed foregår.

Det er bare ikke temaer som disse, der i størst udstrækning diskuteres, når debattemnet er uddannelse i Danmark. Lighed for uddannelse er i Danmark ofte blevet gjort til en omfordelingsdiskussion, hvor hovedfokus ofte har været, at der gennem indførelse af blandt andet SU, reelt er lighed for uddannelse i Danmark. I den politiske diskussion og i den samfundsmæssige debat fremstår retorikken ofte nærmest med et giddensk eller ziehesk tvist, der sætter det autonome individ i fokus, som det fritsvævende subjekt, for hvem uddannelsesvalg er en del af individets eget refleksive projekt, og hvor der altså ikke er begrænsninger i forhold til hvilken uddannelse unge mennesker vælger (Thomsen 2008; Giddens 1996).

Det fokus på økonomi og det frie individ der har været, og til stadighed er, i forhold til debatten om lighed for uddannelse, er med til at skygge over nogle af de kulturelle magtforhold, som min, og en del andre undersøgelser, viser, er mindst lige så vigtige i forhold til unges valg af uddannelse. Rent politisk er det også klart, at det er noget nemmere at regulere økonomi, og for eksempel skrue op for SU'en, end det er, at skulle tænke nyt, og eventuelt reformere uddannelsessystemet i forhold til at sikre, at der reelt er lighed for uddannelse.

Men hvad skal der så til for i højere grad at kunne sikre lighed for uddannelse?

Det er klart, at den største udfordring ligger i grundskolen, på gymnasiet og i overgangen mellem disse, men det er også en opgave for universiteterne.

I flere sammenhænge har mentorordninger, eller mere intensiv studievejledning, på universiteterne været nævnt som en måde, hvorpå man skulle gøre studielivet nemmere for studerende, som ikke kommer fra uddannelsesvante hjem. Blandt andet (Thomsen et. al 2012) nævner også, at det er fordelagtigt for studerende at have en betydningsfuld bekendt at spejle sig i, i forhold til at skulle påbegynde eller gennemføre en længere videregående uddannelse, også selvom det ikke er en forælder eller et familiemedlem. Det er muligvis et skridt på vejen, men som jeg ser det, vil det tage lang tid før sådanne tiltag bliver en bredt funderet kendsgerning i forhold til det at gå på universitetet. Derfor vil det muligvis have den effekt, at det vil være med til at fastholde ikke-privilegerede elever, som allerede er påbegyndt en uddannelse, men der vil være meget lange udsigter til, at det skal få elever fra ikke uddannelsesvante hjem til at vælge studie frit på alle hylder.

Anden del af min problemstilling omhandler forskelle mellem universiteterne, og her kan der være noget mere håndgribeligt og kortsigtet at tage fat på.

Flere af undersøgelserne, som jeg refererer til, både danske og udenlandske, påpeger at institutionernes undervisningsmetoder og historik kan have noget at sige i forhold til optaget af elever fra ikke-uddannelsesvante hjem. Derfor kan man muligvis diskutere, hvorvidt universiteterne, og de enkelte fagområder eller fag, har en opgave i forhold til at gøre sig attraktive for alle relevante ansøgere. Mine undersøgelser viser for eksempel, at chanceuligheder i forhold til forældres uddannelse er størst på KU. Hvis vi forestiller os, at der blev ført solide beviser for, at dette blandt andet skyldes, at unge uddannelsesvælgere fra ikke-uddannelsesvante hjem ser KU som en, for dem, ikke tilgængelig institution, så har KU måske en opgave i forhold til at promovere sig selv anderledes, så de kan rekruttere bredere. Hvis der blev ført yderligere bevis for, at chanceuligheden i forhold til forældres uddannelse er mindre på AAU og SDU på grund af deres måde at undervise på, optage studerende på eller andre eventuelt strukturelle eller organisationsmæssige forhold ved disse to institutioner, så kan de andre universiteter naturligvis også lære noget af disse institutioner, og videndeling ville være en mulighed. For det første er det nok ikke realistisk, at KU, eller AU for den sags skyld, vil se det som deres opgave at løse den samfundsmæssige udfordring, vi står overfor, i forhold til at sikre reel lighed for uddannelse, og bruge midler på at prøve at rekruttere bredere til deres selektive fagområder eller fagorienteringer. For det andet er det også meget tvivlsomt, hvorvidt for eksempel anderledes promovning ville hjælpe på problemet.

Noget som dog blev klart under de sidste dage af færdiggørelsen af dette speciale, er, at der kan være en god historie i, at være en af de institutioner, som er gode til, at rekruttere bredt. I forbindelse med at SDU og AAU i fællesskab har fået foretaget en analyse, som viser at otte ud af ti studerende på SDU og AAU tager en uddannelse, som er højere end deres forældres uddannelse udtaler studiechef Preben Sørensen fra AAU til Jyllandsposten: *”Vi har bevidst forsøgt at lægge elfenbenstårnet ned og skabe et ikke-akademisk miljø ved at skabe studier, hvor studerende fører konkrete projekter ude i virkeligheden frem for at læse om teorier. Men det har vi også været nødt til, hvis vi overhovedet vil have studerende fra vores landsdel”* (Jyllandsposten 2012).

Der er ingen tvivl om, at det ikke er småjusteringer, der skal foretages i forhold til at sikre, at alle længere videregående uddannelser, og alle uddannelsesinstitutioner, er lige tilgængelig for alle potentielle ansøgere, men det er også vigtigt ikke at lade det blive en sovepude, at en endnu større andel af en årgang vælger at læse på universitetet. Især når jeg og andre kan finde indikationer på, at uligheder reproduceres internt i det længere videregående uddannelsessystem og videre ud i vores samfund.

Det vigtigste at tage med videre fra dette speciale er, at der er føjet yderligere viden til feltet om, at den sociale reproduktion i Danmark består, men på en anderledes og mindre gennemskuelig måde end tidligere. Mine analyser er med til at give et endnu mere nuanceret billede på problemstillingen end vi før har set, og ligger i den grad op til at foretage yderligere forskning på området.

Litteraturliste

Agresti, Alan & B. Finlay (2009): '*Statistical Methods for the Social Sciences*'. International Edition. New Jersey: Prentice Hall, 4. udgave.

Becher, T. & Trowler, P. R. (1989). '*Academic tribes and territories*'. Buckingham: Open University Press.

Biglan, A. (1973): '*The characteristics of subject matter in different academic areas*'. Journal of Applied Psychology, 57(3), 195-203.

Boliver, V. (2011): '*Expansion, differentiation, and the persistence of social class inequalities in British higher education*'. Higher Education, 61(3), 229-242.

Boudon, R. (1974): '*Education, Opportunity, and Social Inequality*'. New York: Wiley.

Bourdieu, Pierre (2011): '*Viden om viden og refleksivitet*'. Hans Reitzels Forlag, København

Bourdieu, Pierre og Wacquant , Loïc J.D. (1996): '*Refleksiv sociologi*'. Hans Reitzels Forlag, København

Bourdieu, Pierre & Jean-Claude Passeron (2006): '*Reproduktionen*'. Hans Reitzel Forlag, København – Original version (1970)

Bourdieu, Pierre (1988): '*Homo Academicus*'. Stanford University Press, California

Breen, Richard & John Goldthorpe (1997): 'Explaining educational differentials: Towards A Formal Rational Action Theory'. *Rationality and Society* 1997

Buchmann, Claudia & Thomas A. DiPrete (2006): 'The Growing Female Advantage in College Completion: The Role of Family Background and Academic Achievement'. *American Sociological Review*. 2006 71: 515.

Collins, Randall (1989): '*Homo Academicus. by Pierre Bourdieu; Peter Collier*'. *American Journal of Sociology*, Vol. 95, No. 2 (Sep., 1989), pp. 460-463.

Collins, R. (1979): '*The credential society*'. New York: Academic Press.

de Vaus, David (2007): '*Research Design in Social Research*'. Sage Publications

Fuglsang, Lars og Poul Bitsch Olsen (2009): '*Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne*'. 2. udgave, 4. oplag. Roskilde Universitetsforlag.

- Giddens, Antony (1996):** *'Modernitet og selvidentitet'*. Hans Reitzel Forlag.
- Holmlund, Helena, Mikael Lindahl og Erik Plug (2011):** *'The Causal Effect of Parents' Schooling on Children's Schooling'*. A Comparison of Estimation Methods. *Journal of Economic Literature* 2011, 49:3, 615–651
- Hutters, C. (2004):** *'Mellem lyst og nødvendighed. En analyse af unges valg af videregående uddannelse'*. Roskilde: Forskerskolen i livslang læring.
- Hällsten, Martin (2012):** *'Effectively Maintained Inequality in Sweden'*. SUNSTRAT, Swedish Institute for Social Research (SOFI), Stockholm University'
- Järvinen, Margaretha; Heine Andersen og Lars Bo Kaspersen (red) (2007):** *'Klassisk og moderne samfundsteori'*. 4. udgave. Hans Reitzel Forlag.
- Kolb, David (1981):** 'Learning styles and disciplinary differences', i A.W. Chickering (red) *'The modern American college'*. Jossey Bass, San Francisco.
- Krarpup, Troels M. (2012):** 'Den bureaukratiske elite – karriereveje og topposter'. *Dansk Sociologi* 12:02.
- Leicht, Kevin T. et. al (2005):** *'Research in social stratification and mobility'*. Elsevier, Iowa.
- Lidegran, Ida (2009):** *'Utbildningskapital. Om hur det alstras, fördelas och förmedlas (Educational Capital. Its Creation, Distribution, and Transmission)'*. Acta Universitatis Upsaliensis. Studier i utbildnings- och kultursociologi 3.
- McIntosh, James og Munk, Martin D. (2007):** *'Family background and educational choices: Changes over five Danish cohorts'*. Working Paper 18, Socialforskningsinstituttet.
- McIntosh, J. & Munk, Martin D. (2011):** *'Family Background and Changing Educational Choices'*, presented at RC28 Essex Conference April 2011: Longitudinal Approaches to Stratification Research: International and Comparative Perspectives.
- Mullen, A. 2009:** *'Elite Destinations: Pathways to Attending an Ivy League University'*. *British Journal of Sociology of Education* 30 (1): 15-27.
- Munk, Martin D. og Cathrine Mattsson (2008):** *'Social uddannelsesmobilitet på kandidat- og forskeruddannelser'*. SFI rapport 08:33. København
- Munk, M. D. & Thomsen, J. P. (2012 - Unpublished):** *'Horizontal stratification in access to Danish university programs by institution and field of study'* Center for Mobility Research, København

Ottosen, Mai Heide (red) (2012): '15-årges hverdagsliv og udfordringer' SFI 12:30, København

Reardon, Sean F. (2011): 'The Widening Academic Achievement Gap Between the Rich and the Poor: New Evidence and Possible Explanations', in Whither Opportunity? *Rising Inequality, Schools, and Children's Life Chances*. Russell Sage Foundation

Reay, D., M.E. David, and S.J. Ball. (2005): 'Degrees of choice. Social class, race and gender in higher education'. Stoke-on-Trent: Trentham.

Thomsen, J. P. (2012): 'Exploring Heterogeneity of Class in Higher Education: social and cultural differentiation in Danish university programmes'. *British Journal of Sociology of Education*, 33(4), 565-585.

Thomsen, J. P. et. al (2012 – accepted): 'The Educational Strategies of Danish University Students from Professional and Working-Class Backgrounds'. København. *Comparative Education Review*.

Thomsen, J. P. (2008): 'Social differentiering og kulturel praksis på danske universitetsuddannelser'. Roskilde: Forskerskolen i livslang læring.

Web:

Regering (2011): *Et Danmark, der står sammen*. [http://www.stm.dk/publikationer/Et Danmark der staar sammen 11/Regeringsgrundlag okt 2011.pdf](http://www.stm.dk/publikationer/Et_Danmark_der_staar_sammen_11/Regeringsgrundlag_okt_2011.pdf) (30/7-2012)

FIVU (2012): <http://www.ubst.dk/institutioner-og-okonomi/institutionsoversigt> (11/6 - 2012)

Well Rounded Curriculum – An Insight from Biglan's classification of disciplines

Artikel <http://goelsan.wordpress.com/2010/07/27/biglans-classification-of-disciplines/> (8/6-2012)

Avisartikel:

Himmelstrup, Nynne & Morten Vestergaard (2012, 30/10 2012): 'Universiteter skaber mønsterbrydere'. Jyllandsposten. <http://jyllands-posten.dk/indland/article4891547.ece>